HZ. NİYAZÎ -İ MISRİ

KUDDİSE SIRRUHU'L-ÂLÎ

İRFAN SOFRALARI

SÜLEYMAN ATEŞ

BİRİNCİ SOFRA

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

İnsana çeşitli iyilikler lutfeden,Kur'an sofrasına insanları ve cinleri davet eden Allah'a hamdolsun.Rahman namına o sofralara çağıranların Efendisi Hz.Muhammed'e; irfan sofralarına koşarak kalblerine irfan dolduran Ali'ne ve ashabına salat ve selam olsun.Bundan sonra :

Bu fakir kul Mısri,her ne kadar o sofralara güzel icabet edemedi ise de uzun zamandan beri yüce Allah'ın şu sözüyle o sofranın inmesini istiyordu : "Allah'ım,bize gökten öyle bir sofra indir ki bizden öncekilere de,bizden sonrakilere de bir bayram ve senden bir mu'cize olsun.Bizi rızıklandır.Muhakkak sen,rızık verenlerin en hayırlısısın."

Bin yetmiş altı yılı Şevval'inin ikinci günü akşama doğru kıbleye karşı oturmuş: "Fakirlik tamam olduğu zaman o,Allah'tır." sözünü düşünüyordum. Allah'ın ilhamiyle sırrıma bunun hakiki bir manası doğdu.O kadar kesin bir mana doğdu ki artık bunun ötesinde bir mana yoktur.Allah bana açıkça gösterdi ki kendisinden başkasının ne zahirde,ne batında varlığı yoktur.Yalnız var sanılır.Bana bildirdi ki arifin sırrında vücuttan fakr (yoksunluk) tamam olmayınca perdesiz,doğrudan doğruya Hak'kın yüzüne bakması mümkün olmaz.Nitekim yüce Allah buyurmuştur: "O gün bazı yüzler sevinçli,rablarına nazırdır." (Kıyamet 32) Varlığı atmazsa,Allah'ın göklere ve yere arzettiği,onların kabulden imtina,edip sadece insanın yüklendiği vücut emanetini ödememiş olur.Ve bu suretle büsbütün hiyanetten kurtulamaz.Allah'ı da sevmez olur.Çünkü Allah Teala "Allah hainleri sevmez" (Enfal 58) ayetiyle ifade ettiği üzere onu sevmez.

Onun gözünden perde nasıl kalksın ve nasıl Allah'ı görsün ki o,Hak'ın olan vücudu kendine mal etmektedir.Çünkü fakrın tamamı,Allah'tan başka her şeyden varlığı almaktır.Vücut kalkınca Hak görünür.Ve hiç kaybolmaz.Dersen ki: "Vücut görünürde ve gerçekte Allah Teala'nın ise o halde arif kim,O'na bakan kim,O'nu gören kim?" Derim ki: "Vücut birdir ama mertebeleri çoktur.Bir mertebede muhiblikle,bir mertebede mahbuplukla görünür.Bir mertebede gül olur,diğerinde bülbül." Futuhat-i Mekkiyye'nin başında şöyle bir beyit vardır: "Rab Hak'tır,kul Hak'tır.Ah bilseydim,kimdir mükellef.Kuldur dersen,o ölüdür.Rab'dır dersen o halde O nasıl mükellef olur?"

Buradan anlaşıldı ki fakr: İki cihanda da vechin (yüzün) siyah olması (yok olması) dır.Yokluğa da siyah denilir.Yani dünya ve ahiret ademdir (yoktur).Bunların varlığı yoktur.Çünkü varlık gerçekte Allah'ındır.Mahlukata varlık vermek mecazidir.

Peygamber'in: "Nefsini bilen Rabbını bilir." sözünün manası da budur.Çünkü nefsinin vücudu olmadığını bilirse,kendisinde olan vücudun Allah'a ait olduğunu anlar.Yani kendisinin,mahiyyeti itibariyle Rab,görünüş itibariyle nefs olduğunu bilir.Yahut: o aynen (zat itibariyle) Rab,taayyünen (görünüş) itibariyle nefstir." diyebilirsin.

"Fakirlik küfür olayazdı." sözüne gelince bu,nafile ibadetlerle Allah'a yaklaşmanın sonucudur.Ama benim söylediklerim,farz ibadetlerle Allah'a yaklaşmanın sonucudur. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir." (Ahzab 4)

İKİNCİ SOFRA

"Acı ve tatlı sulu iki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir.Aralarında bir engel vardır;birbirinin sınırını aşamazlar." (Rahman 19-20) ayetini izah etmektedir.Ayetin anlamı şudur: Tatlı denizi ve acı denizi salıverdi.Bunlar,karşılaşıyorlar,yaklaşıyorlar,yüzeyleri birbirine temas ediyor.Fakat aralarında birbirine geçmelerine mani bir berzah (açıklık) vardır.Bundan dolayı biri diğerine karışarak onun özelliğini bozmaz.Yani sınırlarını geçemez ve aralarındaki engeli boğmazlar.

Burada iki denizden maksat şeriat ve hakikattir.Allah Teala onları salıvermiştir.Karşı karşıya gelirler,komşu olurlar,yüzeyleri birbirine dokunur.Öyle ki şeriatte bulunan her ilim ve amel hakikatte de bulunur.Hiçbiri o ilim ve amelden ayrılmazlar.Fakat yine de aralarında Allah'ın hikmeti ve kudreti icabı birbirlerine karışmalarına engel bir berzah vardır.Bu engel sebebiyle biri diğerine geçemez.Bu mani,iki taraf adamlarının vehimleridir.Yani bu iki ilim,aslında tek bir ilimden ibarettir.İki ilim itibar edilir.Bu itibardan dolayı,iki taraf erbabı arasında daimi bir ihtilaf vardır.Bunun zahirde misali dağ'dır.Dağ,dağ olması dolayısiyle tektir.Çıkışı ve inişi dolayısiyle ikidir.Çıkışı şeriate misal,inişi hakikate misaldir.Dağda yürümek,çıkan için zordur;inen için kolaydır.Ama dağın zirvesinde olan kimse çıkış ve iniş zahmetinden kurtulmuştur.

Bu engelden dolayı iki taraf ehlinden gizli kalan bir hikmet gereğince biri,diğerinin hükmünü kaldırmaz.Zira bu engel,iki cihanın imarı için konulmuştur.Bunun içindir ki tamamen birbirine geçip karışmazlar Şeriat ehli,hakikat ehlinin ilmini bilmediklerinden ve onları şeriate aykırı sandıklarından dolayı hakikat ehline karşı koyarlar.Tam kemale ermiş muhakkikler müstesna,hakikat ehli de şeriati hakikate aykırı görerek onu terk etmekte bir sakınca görmedikleri için şeriat ehline karşı koyarlar.Fakat dağın zirvesine ulaşan en yüksek kulelerde oturan arifler,A'RAF ehlidirler.Bu iki ilmin,bir tek ilim olduğunu,iki taraf erbabının gözlerindeki illet örtüsünden dolayı iki ilim gibi göründüğünü bilirler.Ve iki taraf ehlinin de haklarını verirler.

İki tarafın benzerliklerini açıklayarak,müşkillerini çözerek bu iki ilim erbabının arasını mümkün mertebe düzeltmeğe çalışırlar.

Her asırda bunların aralarını bulan kimseler mevcuttur.Eğer aralarını bulan kimseler olmasaydı,aralarında savaş olur,düzen bozulurdu.Bundan dolayı dır ki "Ahlak güzelliklerinin en iyisi,iki kişi arasını islah etmektir." denilmiştir.Bu iki ilim,sulh ile karışacak,birleşecek gibi olur,lakin aralarındaki berzah ile ayrılırlar.Ve böylece daimi olarak halleri birbirine tecavüz etmez.Ta ki birinin hükmü diğerini yenerek iki cihanın dengesi bozulmasın.

ÜÇÜNCÜ SOFRA

"Ey iman edenler,zandan çok sakınınız.Çünkü zannın bazısı günahtır.Birbirinizin gizlisini araştırmayınız,biriniz,diğerinizin gıybetini etmesin.Biriniz ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi? Elbet bundan iğrendiniz.Allah'tan korkunuz.Şüphesiz Allah bağışlayıcı ve merhamet edicidir." (Hucurat 12)

Bil ki,güneş nereye yönelse,karşısında karanlık görmez.Karşısına düşen her şey aydınlık (nur) görünür.Güneşin gördüğü nur,karşısına düşen eşyayı ışıklandıran kendi yüzünün nurudur.Ama zulmetin karşısında aydınlık olmaz.Karanlık,karşısında bulunan eşyada daima karanlık görür.Bu karanlık,karşısına düşen eşyayı karartan kendi karanlığıdır.İmdi güneş,kendine kıyasen,bütün alemin nurdan ibaret bulunduğunu zanneder.Zulmet (karanlık) ise,kendisine kıyas ederek bütün eşyanın zulmetten ibaret olduğunu sanar.

Güneş,arif-i billah olan muvahhid mü'minin misalidir.Bu zaten bütün eşyada,kendi irfanının,tevhidinin,imanının ve ayanının "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin.Lakin siz onların tesbihlerini anlıyamazsınız." (İsra 44) ayetinin ifade ettiği gibi aksini,nurunu görür.Halbuki aslında eşyanın bir kısmında cehalet,küfür ve isyan zulmeti vardır.Fakat o mü'minin bakışının nuru,bütün eşyayı kaplar da o,hepsinde sadece nur görür.Bütün insanlara iyi zan besler.Bu sıfat,bir insana,ancak kemale eriştiren bir mürşid-i kamilin terbiyesi altında iç tasfiyesiyle mümkün olur.

Zulmet ise cehalet ile kalbi kararmış cahile benzer.Bu adam,bütün eşyada bir eksiklik görür,herkeste bir ayıp arar.Cahil neye baksa,cehaletinin ve aybının siyahlığı o şeye akseder.Baktığı şey ne olursa olsun onda muhakkak bir ayıp ve noksan bulur.Fukara bilmez ki o,kendi ayıp ve noksanıdır,oradan kendine aksetmiştir.

Binaenaleyh,ey Ehlullah yolunda süluk eden talip,Allah'ta mücahede et ki ruhunun güneşi battığı yerden doğsun,tutulduğu yerden açılsın,kalbinin alemleri nurlansın,nuru yüzüne vursun ve senin yüzünden karşında bulunanlara yansıyarak hepsini aydınlatsın.Karşında bulunanlar,senin ilim ve irfanının nurundan istifade etsin,senin gölgende,yani cisminin ve bedeninin gölgesinde istirahat etsinler.İşte güzel huyun kemali budur.Allah,bizi de sizi de bu vasıflarla vasıflananlardan,Allah indinde ve insanlar indinde razı olunmuş ve sevilmiş olan bu huylarla huylanmış bulunanlardan eylesin amin.

DÖRDÜNCÜ SOFRA

"Gece ve gündüzü birer ayet (delil) kıldık.Gecenin ayetini kaldırıp,rabbınızın bol nimetini aramanız,yılların sayısını ve hesabını bilmeniz için gündüzün ayetini aydınlık yaptık.Her şeyi uzun uzadıya açıkladık." (İsra 12)

Denildi ki iki ayet ay ve güneştir.O zaman mana şöyle olur: Gece ve gündüzün iki aydınlatıcısını iki ayet kıldık.Yahut gece ve gündüzü iki ayet kıldık.Gece ayetini ki aydır,mahvetmek demek,onu kendi nefsinde nursuz,karanlık kılmak,yahut nurunu ay sonuna yaklaştıkça yavaş yavaş eksiltip tamamen gidermek demektir.Gündüzün ayetini ki güneştir,gösterici kılmak ise onu,ışıgiyle eşyayı gösteren ışın sahibi yapmaktır. "Ta ki Rabbınızın keremini arayasınız." yani gündüzün aydınlığında geçim sebeplerinizi arayasınız ve onunla işlerinizin zamanlarını bilmeğe tevessül edesiniz,gece gündüzün değişmesiyle yahut hareketiyle senelerin sayısını,hesabı,hesap cinsini bilesiniz. "Din ve dünya işlerinde muhtaç bulunduğunuz her şeyi açık açık izah ettik." Şüpheye yer kalmayacak şekilde açıkladık.(Kadi-i Beydavi)

Ben derim ki: Ayette geçen mahvetmekten,Ayın nurunun,Bedre (dolunaya) doğru girgide artmasıyla gece karanlığının yavaş yavaş azalması da kasdedilmiş olabilir.Burada izafet,yine adedin ma'duda izafeti gibidir.Ya da Kamer nurunun ay sonuna doğru yavaş yavaş azalması da muradedilmiş olabilir.O zaman izafet lam veya fi manasınadır.Her iki mananında kasdedilmiş olması muhtemeldir.Gündüzü gösterici kılmaktan maksat,onu kemal nurunda daima aydınlatıcı,parlak kılmak demektir.Bu misal,telvin (kesret) ehli ile temkin (hakikat) ehlini temsil etmektedir.Telvin ehline ilim,ma'rifet,ibadet ve taat tahsilinde iki gününden hiçbiri diğerine eşit olmayacak şekilde daima ilerlemek gerektiğini tenbih eder.Çünkü Hz.Peygamber Efendimiz : "İki günü birbirine eşit olan aldanmıştır." buyurmuştur.Keşif ve ayan güneşi doğup yakin hasıl oluncaya kadar ilerlemelidir.

"Ta ki Rabbınızın keremini,nimetini arayasınız." demek,ilim ve maarifin zikir ve güç riyazat ile çoğalmasını telep edesiniz. "Tevhid-i Zat" hakikatinin doğmasıyla "Senelerin sayısını ve hesabı bilesiniz." demektir.Zira her yönüyle O'nu bilmek,ancak,Allah Teala'nın,gündüzünün ayetini keşfederek vücudunu gösterici kıldığı kimseye nasibolur.Halkın günü,haftaları,ayları ve yılları olduğu gibi hesap gününün de günü,haftaları,ayları ve seneleri vardır.Halkın günü gece ve gündüz olarak yirmidört saattir.Rabbın günü bin senedir. "Muhakkak Rabbın indinde bir gün,sizin saydığınız bin yıl gibidir." (Hac 47) Allah'ın indinde miktarı elli bin yıl olan gün de vardır ki o,hesap günüdür.Herbirinin kendine uygun haftaları,ayları ve yılları vardır.Bunun sayısını bilmek,Suğra (küçük),vusta (orta),kübra (büyük) devrelerini bilmeğe bağlıdır.Bu devrelerin hepsini Arş devresi içine alır.Fakat Arş devrelerinin sayısını bilmek ne mümkündür, ne de zapta sığar.Çünkü sonu yoktur.Zira Ahiret ebedidir. "Ta ki Rabbınızın keremini arayasınız." sözü,telvin ehlinin haline işarettir. "Senelerin sayısını ve hesabını bilesiniz." sözü ise temkin ehlinin haline işarettir.Bu ayette telvin (kesret) ehlini,temkin (hakikat) ehli olmaya teşvik vardır.

İnsanlar arasında öyle insan vardır ki Allah onun ilim,iman ve yakinini artırarak cehalet gecesinin ayetini yok eder,ömrünü nur üzerinde geçirip bitirir.Öyle insan da vardır ki Allah onun,ömrünün sonuna doğru günden güne günahlar zulmetiyle kalbinin kararmasından meydana gelen gecesinin geceye mahsus aydınlatıcı ayetini yok eder de o kimse ömrünü böyle karanlık içerisinde geçirir.Bundan Allah'a sığınırız.Öyle insan da vardır ki isyan zulmeti ile kalbi kararmış olup,Allah,kalbini külliyyen mühürliyecek iken,sonra günahtan tevbe ile imanının,amelinin ve ihlasının nuru doğar; o nur ve yakin,Allah'ın dilediği kadar artar,o insanı karanlıktan kurtarır.Bu hal bazılarında bir kaç defa tekerrür eder.Eğer bir kimse: "Bizden iyilik geçmiş kimselerden" ayetinin mazharı ise ömrünü,iman ve amelinin nuru arttığı zaman saadet üzre bitirir.Fakat,ezelde şekavete mazhar olanlardan ise İhsandan sonra yüz üstü düşmekten Allah'a sığınırız.Ömrünü,isyan zulmetinin arttığı sırada şekavet üzre bitirir.Ve öyle insan da vardır ki Allah onun gündüzünün ayetini gösterici kılmış ve kah eksilen kah artan bir durumda bulunan telvinden kurtarmıştır.Çünkü sabah olduğu zaman lambaya ihtiyaç kalmaz.Bunlar peygamberler,sıddikler,şehidler ve salihlerdir. "Bunlarla arkadaşlık ne güzel şey." (Nisa 69)

Bu haller,sözünü ettiğimiz ihtiyari olaylarda görüldüğü gibi insanın tabii bünyesinde de görülür.Mesela tabii vücudumuzda bulunan güzellik ve kuvvet gibi.Güzellik çocukta yirmi yaşa veya daha yukarı çağa varıncaya kadar artar.Ondan sonra eksilmeye başlar.Kuvvet de böyledir.Ömür ortalarına kadar artar,sonra eksilmeye başlar.Ta ki insan,bunların,Allah'ın kendine vermiş bulunduğu bir emaneti olduğunu,tekrar Allah'a döneceğini "Bütün işlerin de O'na döneceğini" bilsin.Ve güzelliğiyle kuvvet ve kudretiyle böbürlenmesin.Zira dellalin,kendisinde bulunan emanet ve ariyetlerden dolayı halka kibretmesi,ahmaklık ve

beyinsizliktir.İnsanda daha buna benzer haller çoktur.Lakin sözü bu risaleye uygun gelmeyecek şekilde uzatmayı gerektireceğinden dolayı kısa kestik. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir." (Ahzab 14)

BEŞİNCİ SOFRA

Filazoflar şöyle demişlerdir: "Nefs-i Natıka,hakikatlere uygun suretlere bürünür ve onlara sadık hükümleri gerçekleştirirse sanki o,bütün vücut (varlık) un kendisi olur.Bütün yaratıklar bu cismani suretlerle çok şiddetli bir şekilde birleştiklerinden ve bunlarla son derece meşgul bulunduklarından dolayı kendilerini seçemiyecek ve görünmeye muktedir olamıyacak durumdadırlar.Sanki o suretler ve heykellerden ibaret olmuşlardır."

Yani nefs-i natıka (konuşan nefs),cisimlilik dolayısıyla son derece kesiftir ruhaniyyet dolayısıyla son derece latiftir.Ruh,hangi şeye girse onun hükmünü alır,onun rengine bürünür.Tıpkı su gibi.Suyun rengi de kabın rengine bağlıdır.Bu bilindi ise bil ki: nefs-i natıka,letafet kazanıp,hariçte hakikatlere uygun olan,onlara muhalif olmayan zihni hayallerin şekilleriyle bezenir ve o hakikatlere uygun hükümleri giyer ve bu düşünceler nefs-i natıkada iyice yerleşir,nefs-i natıkanın sözlerinde ve fiillerinde bunların eseri meydana çıkar ve nefs-i natıka hiç abes konuşmayacak,abes iş ve hareket etmeyecek şekilde bu hakikatlerde rüsuh bulursa işte o zaman nefs-i natıka,sanki o suretlerin,şahsiyetlerin,o heykellerin kendisi olur.Bu,dış alemde şuna benzer: Mesela Zeyd bir şehirden çıkıp başka bir şehre yerleşse,bir zaman sonra çıktığı o şehir halkını eskiden gördüğü gibi şahıslar ve görüntüler olarak tasavvur etse yanılmış olur.Çünkü o şehir halkı ölüm ve doğum ile,kuvvetlenme,zayıflama ve büyüme ile değişmiş,halden hale,sıfattan sıfata geçmişlerdir.Bundan dolayı onun bu düşüncesi gerçeğe uygun değildir.Ama o şehir halkını,şahıslarıyla,görünüşleriyle değil de türleriyle ve cinsleriyle düşünürse onun bu düşüncesi,gerçeklere uygun düşer.

İşte birinci düşünce sahipleri acı bir azap içerisindedirler.Çünkü onlar kalblerini durmadan değişen gölgelere bağlamışlardır.Onlar,erişilemeyen bir gölgenin peşinden koşmaktadırlar.İşte dünyaya ve dünya adamlarına gönül bağlayan da böyledir.Öteki tasavvur sahipleri ise daimi bir rahat ve ebedi bir huzur içerisindedirler.Çünkü onlar,kalblerini devamlı olan ahiretin salih amellerine vermişlerdir.Bu,öyle sağlam bir iptir ki ona tutunan kopup düşmez.İşte avam,daima serap gibi yalancı,süslü batıl suretlerle uğraşarak,letafet taraflarını kesafet taraflarında mahvettiklerinden dolayı,sanki bu aslında olmayan aldatıcı şahsiyetlerin ve görünür heykellerin kendileri haline gelmişlerdir.Havass (seçkinler) e gelince bunlar da daima hakikatlere uygun suretlerle uğraşmak dolayısıyla kesafetlerini letafetlerinde kaybettiklerinden,sanki o hakikatlerin ve o vücudun kendisi olmuşlardır.Çünkü insan,düşündüğünün aynıdır.Bunun için biri Arapça,biri Farsça,biri Türkçe olan üç beyit söylenmiştir:

Arapça: "Ey Fazıl kardeşim,sen düşüncenden ibaretsin,yoksa büyüttüğün et ve kan değilsin."

Farsça: "Ey kardeş,sen düşüncesin,kemik ve akıl değilsin.Eğer düşüncen gül ise gülsün; diken ise külhansın."

Türkçe: "Ademi dedikleri endişedir,gayr-i adem ustuhan-ü rişedir (Adam olmayan kemik ve tüydür.) Ademin endişesi olsa latif,şüphesiz zatı olur anın şerif."

Ey kardeşim,görüntüler zindanından gözünü kaldır da yukarıya bak.Çünkü bunlar,Kur'an'da Esfel-i Safilin diye adlandırılan aşağıların aşağısıdır.Mutlak külliler alemine bak ki o alemin derecelerinin en aşağısı nevi'ler alemidir.Bunun üstünde cinsler,cinslerin üstünde yüksek cinsler,bunların üstünde cinslerin cinsi vardır.Sonra cevherler,arazlar,vücup ve imkan,sonra mutlak vücut gelir ki burada varlık dairesi tamamlanır ve sen rahatlar ezeli ve ebedi sevince erersin.Muhakkak bil ki gözünü cüz'ler aleminden kaldırmadıkça,külliler ile ülfet etmedikçe bütün neş'elerde devamlı olan ilahi işlerdeki rahatı bulamazsın. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ALTINCI SOFRA

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "O gün Yer,başka bir Arza,gökler başka göklere değiştirilir.Herkes kahredici Tek Allah'ın huzuruna çıkarlar." (İbrahim 48) "O'nun yüzünden başka her şey helak olacaktır.Hüküm O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz." (Kasas 88)

Bil ki insan neden lezzet alıyor,nede rahat ediyorsa mutluluğu ondadır.Her şeyin lezzeti tab'ı (yaradılışı) na göredir.Bir şeyin yaradılışının gereği,o şeyin mahulika lehi (ne için yaratılmış ise o) dir.Eşya,yaratılmış bulunduğu gayeye kavuşmak ister.Çünkü ondan bir parçadır.Nasıl ki parçalar bütüne kavuşmak talebeder,nehirler denize ulaşmak isterse,her şey de böyle küllüne (bütününe) kavuşmak,onda fani olmak ister.

Gözün lezzeti,güzel şeylere bakmada,kulağın lezzeti makamları,güzel sesleri duymada,kalbin lezzeti yaratıldığı şeye nail olmada yani umuru (işleri) bilmededir.Kalbin gıdası bilgidir.Gıda sevilir ve istenir.

Bil ki insanlığın saadeti,Allah Teala'yı bilmededir.Çünkü bu,lezzetlerin ve rahatların en son mertebesidir.Lezzetlerin en bayağısı da sanatları bilmektir.Fakat yine de bu,çocukların oyunları bilmesinden daha tatlıdır.İlmi bilmek de oyunu bilmekten lezzetlidir.Sonra şeriat ilmini bilmek,diğer ilimleri öğrenmekten daha lezzetlidir.Tarikat ilmi de şeriat ilminden daha tatlıdır.Ama hakikat ilmini bilmek,hepsinden lezzetlidir.Çünkü hakikat ilmi,fiiller tevhidi,sıfatlar tevhidi ve zat tevhidine vakıf olarak Allah'ın sırlarına ermektir.Allah'ı bilmek ise elbette lezzetlerin ve rahatların sonudur.Bu,kalbin yani padişahın gıdasıdır.Diğerleri duyuların,organların,uzuvların ve hizmetçilerin gıdasıdır.Tabii padişahın gıdası ve lezzeti hizmetçilerin gıda ve lezzetinden daha üstündür.

Bil ki sen,kalb padişahının lezzetine,diğer duyuların lezzetinden vaz geçmedikçe ulaşamazsın.Zira yolcu birinci konaktan çıkmadan ikinci konağa ulaşamaz.Bütün konaklardan geçmeyince şühud kabesine giremez.Hakikate kavuşan arifler tekrar dünya konaklarına döndükleri zaman artık yemek,içmek,cima etmek,bahçelerde gezip dolaşmak,dostları ve Allah'tan başkalarını ziyaret etmek,onlara mani teşkil etmez.Anla ve bil ki her duyunun ve uzvun kemali,ne için yaratılmış ise onun kemaline ve gayesine erişmesidir.Kalbin kemali,ne için yaratılmış ise onun kemaline ulaşmasıyla mümkün olur.Bu da Allah'ı,bütün fiillerinde,sıfatlarında ve zatında tevhid etmek /birlemek) ile mümkündür.İşte o zaman duyuların ve uzuvların lezzetleri başka lezzetlere,arş başka bir arza ve gökler,başka göklere değişir. "Tek ve kahredici Allah'ın huzuruna çıkarlar." "O'nun yüzünden başka her şey helak olacaktır.Hüküm O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz." Hasılı kalb,kemaline ulaşırsa duyular ve uzuvlar da kemaline ulaşır;Allah ile işitir,Allah görür,Allah ile konuşur.Ve kul,sultanların sultanına ulaşır.O zaman iş ve devir tamam olur.Allah Teala bizi kendisine kavuşanlardan eyliye. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

YEDİNCİ SOFRA

Yüce Allah buyurdu: "Allah selamet evine çağırır." (Yunus 25) Allah kullarını sıfatlar ve zat tevhidine davet eder.Bunların tevhidi,bütün afetlerden selamet evidir.O,fiiller tevhidine kelime-iTevhid,namaz,zekat,oruç,hac gibi şeriatçe emredilen; şirk,adam öldürme,zina,haram yemek ve bunun gibi şeriatçe yasak kılınan şeylerden menetmek gibi çeşitli ibadetler ve nehiylerle davet eder.Çünkü kul,emirlerini tutmak,nehiylerden kaçmak ile selamet evine girer.Yani hiç kimse yaptığı bu ibadet fiilleri için "Bunlar caiz değildir" diye itiraz edemez,bu suretle zahirde bir müdahelecinin sataşmasına uğramaz.

Göğüslerindeki aldatma,tecavüz,kin,hased,kibir,kendini beğenme,işittirme,riya gibi kötü duyguları kalblerinden çıkaran sıfatlar tevhidine de çeşitli güç riyazetlerle nefs-i emmarenin arzusunu öldürmek,nefsin dediğini yapmamak,alışkanlık haline getirdiği şeyleri terk etmek gibi şeyleri yapmayı emrederek davet eder.Bu suretle nefis itmi'nane ulaşır.Nefis itminnana kavuştuğu takdirde güzel huylardan ibaret bulunan sıfatların selamet evine girer.Kötü ahlak zindanında,kalblere sıçrayan kötülük ateşinden kurtulmuş olur.Ve bu kötü huyların azabından daima rahat içerisinde olur.

İnsanlardan ve her şeyden vücudu (varlığı) kaldıran zati tevhide de: "Allah'ı çok zikrediniz." (Ahzab 41) ayetiyle zikri. "Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında düşünürler." (Al-i İmran 191) ayetiyle düşünceyi emrederek çağırmaktadır.Ta ki bu suretle zikir ve fikir çakmağından doğan ateşin nuru çıksın,benlik perdelerini yaksın,kalb alemlerini aydınlatsın,onlara Allah'tan başka varlık olmadığını göstersin ve onları varlık azabından ve günahından kurtarsın. "Varlığın öyle bir günahtır ki onunla hiçbir ginah mukayese edilemez." (Hadis).Keza varlık azabiyle de hiçbir azap mukayese edilemez.Çünkü kendine varlık tanımak,yüklendiği emanete hiyanet demektir.İnsan,vücudu emanet olarak almıştır.Kim emaneti öderse kendisinden daha lezzetli,daha rahat,ve daha zevkli bir selamet olmayan ebedi,zati selamete girer.Zira bu,bütün selametlerin ruhudur.Bu selametin ebedi olması şu demektir: Yani bir kimse oraya bir an içerisinde girerse artık bütün neş'elerde (anlarda) orada kalır,çıkmaz.Zira ezeli isti'dad bunu gerektirir. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

SEKİZİNCİ SOFRA

İlmini göstererek zenginlerin kapısında dolaşan ve onlardan bir şeyler uman alimlerin neye benzediğini izah babındadır.Kapılarında ilmini göstererek dolaştığı kimseler kendisini hor görürler ve nasihatini de kabul etmezler.Bu alim,örümceğe benzer.Çünkü örümcek de gider,insanların kapılarında,evlerin küvetlerinde,deliklerinde,tavanlarında ev (yuva) yapar.Hem de o kadar güzel yapar ki sanatının meharetinden,ölçülerinin güzelliğinden,açılarının düzeninden mühendisler hayret ve acz içinde kalırlar.Fakat onun orada yuvalanmasındaki maksat sinek,kelebek ve emsali şeyleri avlamak olduğundan insanlar ona yüz vermezler,aksine onu yıkmaya çalışırlar,kötü görür şum tutarlar.

İlmiyle amel eden salih,hiç kimseye yüz suyu dökmeyen alim de arıya benzer.Allah şöyle buyurmuştur: "Allah'tan başka veliler edinen kimseler ev edinen örümcek gibidir.Evlerin en bayağısı da elbet örümcek evidir.Bilmiş olsalardı!" (Ankebut 41).Ve buyurmuştur: "Rabbın arıya:" Dağlarda,ağaçlarda ve hazırlanmış kovanlarda yuva edin;sonra da Rabbinin gösterdiği yollardan mütevazi olarak yürü." diye vahyetti.Onun karınlarından insanlara çeşitli renklerde içki (bal,bal şerbeti) çıkar.Onda insanlara şifa vardır.Düşünen bir millet için bunda ibret vardır." (Nahl 68-69).

Bil ki faydalı ilimleri cemeden ve onlarla salih ameller işliyen alimi,Allah bilmediği ilimlere aşina kılar.Çünkü Peygamber Aleyhisselam Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Bildiğiyle amel edeni Allah,bilmediği ilimlere varis kılar." Ve buyurmuştur: "Kırk sabah Allah'a halisane ibadet eden kimsenin kalbinden lisanına hikmet pınarları fışkırır." İmdi kırk sabah ibadet eden böyle olursa ya kırk hafta,kırk ay,yahut kırk sene ihlasla sabahlıyan kimse nasıl olur? Veraset ilmi temiz baldır.Kalbleri saflaştırır,ruhları temizler,dilleri tatlılaştırır.

Hasılı ey kardeşim,Hak nazarında kapılarda,deliklerde,tavanlarda yuva yapan örümcek gibi olma.Çünkü o ev,sahibini sıcaktan ve soğuktan korumaz.Örümcek onu sadece sinek ve kelebek avlamak için yapar.Yani ilim aracılığı ile zenginlerin dünyalıklarından faydalanmak için onların kapılarına gitme.Halktan uzlet eden arı gibi ol.İlmini ve amelini halis et ve iyilikle emir kötülükten nehiy dışında ilim ve amelini insanlardan gizle.Çünkü arı,Yüce Rabbın vahyiyle öyle bir ev yaptı ki örümceğinki gibi mühendisler onun da sanatından hayrete düştüler,aciz kaldılar.Hatta bununki ondan da güzel.Arıların karınlarından çeşitli renklerde şarap çıkar ki bunda insanlara şifa vardır.Arı tadı ağızlarda kalan o saf bal ile evinin hücrelerini doldurur,onunla kendinin ve insanların açlığını ve çeşitli hastalıkları savar.Yani tenhayı ve uzleti sevmekte ilim ile amel etmekte arı gibi ol ki sana veraset ilmi hasıl olsun.Ahlak-i hamide meyvasını versin,kalbin,Allah'ın ilhamına konak olsun,böylece va'z-ü nasihat ve irşadda söylediğin her kelimen,içinde insanlara şifa bulunan çeşitli renklerdeki şarap (bal) olsun.Bir vaiz bir şeyhe yazıp ona: "Halkın,bizi değil de sizi dinlemeye meyletmesinin sebebi nedir?" diye sordu.Şeyh cevabında dedi ki: "Ey kardeşim,bizim ağızlarımızda tevhid balı,zikir balı;Kalblerimizde Allah aşkı var.Bizim kalblerimizden doğup ağzımıza gelen her söz,içinden çıktığı ve üzerinden geçtiği şeyin (yani kalbin ve dilin) tadiyle karışmıştır.Bunun içindir ki bizim sözümüzden ağızlar ve kulaklar tatlılanır."

DOKUZUNCU SOFRA

"Herkesin yöneldiği bir yön vardır.Hayırlı işlerde birbirinizle yarışın.Nerede olursanız olun,Allah sizi bir araya toplar.Allah şüphesiz her şeye kadirdir." (Bakara 148). ayetinin işari manası hakkındadır.

Bin yetmiş altı senesi Şevval ayının onuncu günü idi,ricası benim yanımda farz derecesinde olan ihvandan biri,tarikat ve hakikat erbabı nokta-i nazarından bu ayetin işaretini açıklamamı rica etti.Şifahen bu ricayı kabul ettikten sonra bütün kemalleri zatında toplayan Allah'a yöneldim.Araştırma yapmadım.Hiç bir kitaba bakmadım.Tamamen O'na yönelip ilhamını bekledim.Nihayet Yüce Allah sırrıma bu sofrayı indirdi.Yedim,içtim ve bize lutfettiği nimetlere ve hidayete karşı Allah'a hamd ve şükrettim: "Allah bize hidayet etmeseydi,biz hidayete erişemezdik." (A'raf 43).Muvaffakiyetim Allah iledir.O'na dayanırım,O'na güvenirim.İstedim ki "İnsanların en şerlisi yalnız yiyendir." tehdidinden kaçmak "Rabbının nimetini söyle." (Duha 11) emrine uymak için sofrayı kağıtlara yazıp sereyim de hazmetmeye kabiliyetli kardeşler ondan yesinler ve Yüce Allah'a şükretsinler ki O da onlara nimetlerini artırsın,huylarını,vasıflarını güzelleştirsin.İşte Allah'ın tevfiki ve irşadiyle ayetin beyanına başlıyorum.Başarıya ulaştıran ve irşadeden O'dur.

Allah Teala buyurdu: "Herkesin bir yönü vardır." Ümmetlerden her birinin,fertlerden her ferdin,uzuvlardan her uzvun,nefis ve ruh kuvvetlerinden her birinin bir yönü,maksadı ve belirli bir kıblesi vardır.Bu kıble veya yön,Allah'ın isimlerinden bir isimdir.O kişi ona yönelir.Müvelli,ismi faildir.Yönelen manasına gelir.Görünüşte insan yönelmektedir ama hakikatte yöneldiği maksadın cezbesi kendini çekmektedir.Amel insanı Allah'a çeker nitekim Allah Teala şöyle buyurmuştur: "Güzel kelime O'na çıkar ve salih amel O'na yükselir." (Fatırs 40).Artık anla.Bunu bildinse bilirsin ki insanlardan hiçbiri maksadından ve kıblesinden sapmaz.Ancak kendisini o cihete döndüren ve önce kendisine maksad olan kimse,Allah'ın diğer bir ismi galip gelirse o zaman ilk maksadından döner.Allah'ın ismi onu,birinci maksadının elinden alırsa ona: "Yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir." (Bakara 150) der.Bütün vecihleri döndüren isimlerle,insanların hoş görüp yöneldikleri maksatları kasdediyorum.Yani bu maksatlar,onların yüzlerini mıknatıs gibi cezbe ile çeker,ona yönelirler.Bundan dolayı "ilim,maluma tabidir" demişlerdir.İnsan bir şeyi hoş görürse ona yönelir.Sonra başka bir şeyi birinci maksadından daha hoş görürse,haddi zatında o şey birincisinden hoş olmasa da o adam birinci maksadını bırakır,ikinci maksadı kendisine maksat edinir.Çünkü ikincisi kendine göre birincisinden daha güzeldir.Ona bakmaktan,ona yönelmekten zevk alır.Bir şeyin peşinden giden kimse,ondan daha cazip bulduğu başka bir şeyin peşine gider,ikincisi birincisinden daha cazip göründüğü için birincisinin yerine bu defa onu maksad edinir.Çünkü o şey kendini çeker. "Allah işini yerine getirendir." (Yusuf 21).Allah güzeldir,O maksad olmak ve bilinmek ister.

Bunu bildinse bil ki yüksek masat,alçak maksattan daha tatlıdır.Zira onda güzellikler,alçaktakinden daha toplu ve daha tamdır.Çünkü yükseklik tarafında letafet daha çoktur.Alçaldıkça kesafet artar.Her latif,letafeti oranında kesifi kuşatır.Her şey,yüksekliği oranında latifdir.Bir şey ne derece kesafetten kurtulursa o derece daha kuşatıcı,rahat,iç açıcı,sevinç verici ve lezzetli olur.Kimin yükseklere bağlılığı daha çok olursa,rahatı daha çok,bilgisi daha tam ve kalbi daha geniş olur.Mesela iman tatlıdır,ibadetle iman yalnız imandan daha tatlıdır.Zuhd yalnız ibadetten daha tatlıdır.Nefsi bilmek,tek başına zühdden daha tatlıdır.Nefsi bilmek de derecelere ayrılır: Nefsi Levvameyi bilenin lezzeti,Emmareyi bileninkinden çoktur.Çünkü nefs-i levvame,yükseklik itibariyle nefs-i emmarenin kıblesindedir.Nefs-i mülhimeyi bilenin lezzeti,bunun aşağısında olan nefs-i levvame'yi bileninkinden çoktur.Çünkü o da kendi altında olanın yani levvame'nin kıblesindedir.Nefs-i Mutmainneyi bilenin lezzeti,mülhimeyi bileninkinden çoktur.Çünkü mutmainne,mülhimenin kıblesindedir.Nefs-i Raziye'yi bilenin lezzeti,mutmainneyi bileninkinden çoktur.O da mutmainnenin kıblesindedir.Nefs-i Marziyyeyi bilenin lezzeti,raziyyeyi bileninkinden çoktur.Çünkü o da Raziyye'nin kıblesindedir.Nefs-i Safiyye'yi bilenin lezzeti de hepsinden çoktur.İşte bu nefsi bilmek,ayniyle Hakkı bilmektir.Çünkü Peygamber Aleyhisselam Efendimiz buyurmuştur: "Nefsini bilen Rabbını bilir." yani nefsini bilen,o marifetle Rabbını da bilmiş olur.Yoksa nefsi bilmeden ayrı bir marifetle değil.Nefsi bilenin kıblesi Allah Teala'dır.Bu marifet anında kendisine: "Nereye yönelirseniz orada Allah'ın yüzü vardır." (Bakara 115) ayetinin sırrı açılır.Allah kullarını bu bilgiye teşvik ederek buyuruyor: "Hayır işlerinde yarşınız." (Bakara 148).Yani ey Muhammed ümmeti isimlere ve sıfatlara bağlı bütün belirli maksatların menşeine,dünyevi ve uhrevi bütün arzuların kaynağına koşunuz.Dikkat ediniz o,Zat-i İlahi ve mutlak Vücut'tur.O öyle bir varlıktır ki o belirli maksatlar,görünüşü ve itibarı yönünden Sırf Vücut'tan başka bir şey koklamamışlardır.Belirli isimlerin ve sıfatların gereğine

göre nerede olursanız Allah size gelir.Yani bütün sıfatları tamamen kendinde toplayan Zat-i Buht (Allah) onların maksat ve gayeleri olan bu isim ve sıfatlardan doğan görüntüleri kaldırdıktan sonra tecelli eder. "O,her şey üzerinedir." Başlangıç ve görünüşler itibariyle her şekilde görünür.Fakat zatını da gizler.Ama Maad (ahiret),zuhur ve zati tecellisi itibariyle de bütün görüntüleri ve çoklukları ortadan kaldırmaya "kadir'dir." "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ONUNCU SOFRA

Allah buyurmuştur: "Yaptığından sorulmaz." (Enbiya 23).Kadı Beyzavi (Ks.S) şöyle demiş:Azametinden,yetkisinin kuvvetinden,uluhiyyet ve zati saltanatında tekliğinden dolayı yaptığından sorulmaz.Gizli olmadığı üzere bu manadan zulüm kokusu geliyor.Çünkü eğer sormaktan korkmak,azametinden ve büyüklüğünün kuvvetinden ileri geliyorsa o halde sormanın mümkün olduğunu,ancak azametinden dolayı sorulmadığını,yahut Allah sormayı yasak ettiği için sorulmadığını söylemek lazım gelir.Fakat bu fakirin zevkine göre yaptığından sorulmaz.Çünkü O,her şeyi hikmetiyle yapar.Ama bu hikmeti keşif ehlinden başkalarının aklı anlıyamaz.Ne zaman Hak Teala'nın: "Yaptığından sorulmaz" hikmeti insanlara açılırsa ancak o zaman anlayabilirler.Çünkü soru kalmaz ki.Zira O'nun hikmeti,bütün mahlukatına olan rahmetini,sehasını,keremini ve lutfunu eksiltmez.Şöyle ki: Allah Teala mahlukatı yaratmış,her şeyi tam yerli yerince koymuştur.Bir kul,Allah'ın fiillerinden kendi ilmine,zevkine ve tab'ına aykırı olan bir şeyi sormak isterse Allah Teala onun basiret gözünü açar ve kul Allah'ın o şeydeki hikmetini görür.Bu suretle kul,zaruri olarak kalbinden niçin,nasıl sorularını çıkarır ve artık ondan hayret etmez.Onu yerine layık görür.Artık hiç bir şeyin sinek kanadı kadar fazla yahut eksik tarafını dahi Rabbına sormayı kendine yakıştıramaz.Elbette bir hastalığın,bir kusurun,bir eksikliğin,bir fakirliğin,bir zararın,bir cehlin,bir küfrün kaldırılmasını doğru bulmaz.Allah'ın insanlara ezelde taksim ettiği rızkı,eceli,kudreti,aczi,taati ve masiyeti değiştirmeyi istemez.Eşyayı olduğu gibi görür.Bunların hepsini,içinde hiç zulüm olmayan,sırf adalet ve eksiksiz sırf kemal,hiç bozukluğu,eğriliği büğrülüğü olmayan tam doğru kabul eder.Her şer sandığının altında bir hayır vardır ve her zarar sandığı şeyin sonunda bir fayda vardır.Bir zaman zulmetin kapladığı bir şeyi,başka bir zaman nur kaplar.Allah cömert,kerim ve merhametlidir.Yaratıklarına asla cimrilik etmez.Onların yararına olan bir şeyi kendine alıkoymaz.İşte bu,ikinci bir soru daha meydana çıkarır ki keşf erbabı bunu sormaktan ve buna cevap vermekten menedilmişler,bilginler bunda hayrete düşmüşlerdir.

"Bizi buna ileten Allah'a hamdolsun.Allah bize hidayet etmeseydi,biz hidayete eremezdik." (A'raf 43). "Muvaffakiyetim Allah'a bağlıdır" O'na yapışırım.

ON BİRİNCİ SOFRA

Bin altmış yedi senesi Rebiu'l-ahir sonlarında bir gün kulların çokluğunu,fakat abidlerin azlığını,zahidlerin nadir olduğunu,ariflerin de yani ariflerden Allah'a yaklaştırılmış olanların azdan az olduğunu; çoğunluğu fasıkların,asilerin ve kafirlerin teşkil ettiğini ve bana göre bunların Allah'ın rahmetinden uzak bulunduğunu düşünüyor ve kendi kendime diyordum ki: "Acaba bu çoğunluğun hali ne olacak? Biz iyi biliyoruz ki Yüce Allah Erhamürrahimin'dir." Bunun sırrının,Allah tarafından açılması için kalbimin burçlarında dolaşıyordum.Birden bana iki kanatlı büyük bir kapı açıldı.Kanatlarından birine şöyle yazılmıştı: "Bu,dünyanın sırrıdır." ötekine de: "Bu,ahiretin sırrıdır." yazılı idi.Kapının hemen ardında güzel yüzlü,mütenasip endamlı,yüzünün nurundan Güneşin utandığı bir genç gördüm.Bana dedi ki: "Sana dünya ve ahiretin sırrı açıldı.Üzerindeki beşeri elbiseyi,ve izafi varlığı (vücudu) at,kapıdan içeri gir.Tuhaf bir şey göreceksin ve sana ledünni ilimler açılacak,Yüce Allah'a yakın ve uzak olanı bilecek ve dertlerden kurtulacaksın." Çıkardım ve kapıdan içeri girdim.Bana nurani bir elbise giydirdi.Bir de baktım ki ilmim ve anlayışım,kulağım,gözüm bütün iç ve dış duyularım başka bir ilme,başka bir anlayışa,başka bir kulağa,göze ve yeteneklere değişti.Günüm, "Arzın başka bir arza,göklerin başka göklere değişip herkesin tek kahredici Allah'ın huzurunda duracağı gün" oldu.Ve: "O'nun vechinden başka her şey helak olacaktır." ayetinin manası meydana çıktı.Bildim ki Rabbımın banagiydirdiği elbise,Hakani varlıktır.Sonra o halimle yaratılmışlara baktım.Gördüm ki benim zannımda abid,zahid,veliyyullah olanların çoğu Allah'tan ve O'nun rahmetinden uzaktır.Onunla Allah arasında gösterişten,işittirmeden,kendini beğendirmeden,nefsini temize çıkarmadan,böbürlenmeden,kendi nefsi yahut insanlar hakkında Allah'a kötü zan taşımaktan,ya da zahiren kendinden aşağı olana hakaret gözüyle bakmaktan meydana gelen bir perde vardır.Halbuki kendisi iyi yaptığını sanıyor.Ve zannımda fasık,asi,riyakar,sapkın,bid'atçi,mülhid,zındık olanların çoğunu da Allah'a yakın,Allah'ın dostu,O'nun sevgilisi gördüm.Bunlar,kalblerinde bulunan üzüntü,zillet,hulus,Allah'ı bilme kendi nefsi ve diğer kullar hakkında Allah'a iyi zan besleme,herkese tevazu gösterme gibi sebeplerden bir sebeple Allah'a yaklaşmışlardı.Ve gördüm ki uzaklaştırıcı sebeplerin en kuvvetlisi kibir ve şöhret; Allah'a yaklaştırıcı sebeplerin en kuvvetlisi de tevazu,ve mahviyettir.Aslında yakınlık ve uzaklık varlığı olmayan mevhum şeylerdir ya.Sonra bana: "Benim velilerim,benim kubbelerim altındadır,onları benden başka kimse bilmez." Kudsi Hadisinin sırrı açıldı.Allah Teala'nın örtüsüyle ayıp kubbelerinin altında gizli olan velileri kimse bilmez.Bunları,izafi varlığı atanlar bilirler.Peygamber Aleyhisselam Efendimiz buyurmuştur: "Varlığın öyle bir günahtır ki onunla hiçbir günah mukayese edilmez."

Sonra Hakkani vücudu giydim, ve öylece ikinci defa halka baktım.Bu defa bütün mahlukatı Yüce Allah'a yakın gördüm.Gözüm önceki bakışında aldanmış olduğundan üzüntü içerisinde bana döndü.İmam Şatıbi bu görüş makamında bir beyit söylemiş:

"Bütün insanlar mevla sayılır;Çünkü Allah'ın kazasına göre bir iş yapıyorlar."

Sonra bana daha başka sırlar ve bilgiler de açıldı ki onları ifşa etmek helal değildir.İşte o vakitten beri o görüş ve o varlık benden hiç gitmedi.Evvel ve ahir Allah'a hamdolsun.

ON İKİNCİ SOFRA

"Ey insanlar,sizi bir tek nefisten yaratan,ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinize hürmetsizlikten sakının.Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'ın ve akrabanın haklarına riayet edin şüphesiz Allah sizi gözetleyip durmaktadır." (Nisa 1)

Bil ki insanlar tamamen bir tek nefisten yaratıldıklarından dolayı,birbirlerine gidip gelem,aralarında sevgiyi artırır.Ama bu,Allah için buğz etmeye de mani olmaz.Zira küfre,şirke,isyana,müşriklere ve asilere Allah için kızmak vaciptir.Onları imana ve salaha davet etmek gerekir.Burada Allah için sevmek,Allah için buğz etmek (sevmemek) vardır.

Bil ki sen,insanlara melaike gözüyle bakarsan,onları yeryüzünde fesat çıkaran,kan döken varlıklar görürsün.O halde onların sohbetinden,arkadaşlığından sakınmalısın.Çünkü onlar hatayı kabul etmezler,kusuru affetmezler,bir aybı örtmezler,nakirin (zerrenin) kıtmirin (köpeğin) hesabını sorarlar.Azı da çoğu da kıskanırlar.Acınmak isterler ama kendileri acımazlar.Hata ve unutmayı cezalandırırlar,affetmezler.Koğuculuk ve iftira ile ihvanı ihvandan kaçırırlar.Onlardan uzaklaşmak,insanın dinini muhafaza bakımından tercihe şayandır.Razı olsalar,yüzden gülerler.Kızsalar,içleri kin dolar.Zahirleri siyab (elbise) batınları (içleri) ziyab (düşmalık) tır.Zanlarla keserler,arkanda seni gözleriyle kaşlariyle çekiştirirler.Dostlarına dahi hasedden,şüpheden ve koruculuktan geri durmazlar.Şöyle bir evde,bir yerde bir müddet rastlayıp sohbet ederek iyice sınamadığın kimsenin sevgisine güvenme.Senden uzak kaldığında ve dost olup yaklaştığında,zenginliğinde fakirliğinde iyice tecrübe et; yahut onunla yolculuk et veya dinar ve dirhem ile (para ile) alış veriş et veya dara,ihtiyaca düş;eğer bütün bu hallerde ondan razı oldu isen onu büyükse baba,küçükse oğul,akran ise kardeş et.

İnsanlar birbirleriyle muamelelerinde dört hal üzeredirler: Bir kısmı iyilik edene iyilik eder.Bu,eşek huyludur.Bir kısmı kötülük edene kötülük eder.Bu da köpeklerin ve yırtıcı hayvanların huyundandır.Bir kısmı iyilik edene kötülük eder.Bu da yılan huyludur.Bir kısmı da kötülük edene iyilik eder.Bu da Peygamberlerin,velilerin ve salihlerin ahlakındandır.Şimdi bu söylenenleri duydunsa artık kendine hangisini uygun görürsen onu seç.Eğer dördüncü kısımdan olamıyorsan,bari insanların ahvalini araştırmamalısın ki onlara iyi zan besliyesin ve onlarla iyi geçinebilesin.Bu da olmazsa onları bırak,onlardan kaçın ta ki onları kötü sanıp eziyet etmeyesin,akrabayı terk edenlerden,insanların hukukunu çiğneyenlerden olmayasın.

Ama insanlara Allah'ın nuruyla bakarsan,zulmette nur,zehirde panzehir,düşmanlarda dost,kahirde lutuf ve o kadar çok çeşitli zıt aynalar içerisinde bir tek yüz ve bir cemal görürsün. "O'nun gibi hiçbir şey yoktur." Nitekim Gazali (Ks.S.) demiştir. "Kainatta olduğundan daha güzeli yoktur." Kendi kendine şu beyti tekrar et:

Alemin nakşını hep hayal gördüm
Ol hayal içre bir cemal görürüm
Heme alem çü mazhar-i Hak'tır
Anın içün kamu kemal gördüm

O zaman sana insanların şerlileri ile hayırlıları bir olur.Her ikisiyle de karışıp konuşman eşittir.Hatta şerlileri arasına katılırsın ki sana eziyet etsinler de onların eziyetlerine tahammül edesin,bunun yanında onlara iyilik edesin.Çünkü sevgilinin,aşıka celal ile muamelesi,cemal ile muamelesinden daha tatlıdır.İşte bu bakış sırasında melaikenin bakışı,utancından mahvolur.

ON ÜÇÜNCÜ SOFRA

"Yakinen bilenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin melekutunu göstermiştik.Gece basınca bir yıldız görmüştü, "İşte bu benim Rabbim" dedi;yıldız batınca, "Batanları sevmem" dedi.Ayı doğarken görünce, "İşte bu benim Rabbim" dedi,batınca, "Rabbim beni doğruya eriştirmeseydi and olsun ki sapıklardan olurdum" dedi.Güneşi doğarken görünce, "İşte bu benim Rabbim,bu daha büyük" dedi;batınca, "Ey milletim! Doğrusu ben ortak koştuklarınızdan uzağım" dedi. "Doğrusu ben yüzümü,gökleri ve yeri yaratana,dosdoğru çevirdim,ben puta tapanlardan değilim." (En'am 75-79)

Bu fakir kula da Allah'a sülukum sırasında sülukun istikameti bereketiyle Allah'a şükür,aynı şey vaki oldu.Ben o günlerde on iki konak'tan beşinci konakta idim.Hiç kararım kalmamıştı.Bir yandan öbür yana kaçıyor,mücahede şiddetinden dolayı bir yerde ve bir halde duramadığım için kendimi minareden,yahut da dağlardan aşağı atacak oluyordum.Süluk günlerimin ekserisinde gıdam,yirmi dirhem arpa ekmeğiidi.Nihayet bin altmış senesi Muharrem Ayı'nın son on gününde dördüncü Cuma gecesinde süluk esnasında uyanık iken bir de gördüm ki evin içinde karşımda bir yıldız.Onu baş gözümle gördüğümü zannettim de gözümü yumdum.Baktım ki hayır,yine öyle görünüyor.Gözümü açtım,yine önceki gibi karşımda.O zaman anladım ki bu,kalb gözüyle görülüyor.Birkaç gün o yıldız gözümden kaybolmadı.Sonra büyüdü,büyüdü Ay kadar oldu.Birkaç gün de böyle devam etti.Sonra git gide büyüdü Güneş kadar oldu.Birkaç gün de böyle gittikten sonra yine yavaş yavaş büyüdü,yükseldi,altı ciheti kapladı.İlk gördüğüm zamandaki ıstırabım,kalb çalkantım,nurun genişleyip altı yönü kaplayıncaya kadar yavaş yavaş tamamen dinmişti.Artık bundan sonra cesetle mücadele ve riyazet yapamadım.Kalb ve ruh ile bunların durumlarına uygun şekilde mücahedeye devam ettim.Bu hali,şeyhim,göz bebeğim Elmalı'lı Ümmi Sinan (Ks.S.) a söyledim.Dedi ki: "İbrahim Aleyhisselam'dan kalan beşinci menzilin hali budur.Bu menzil onun ilk makamı idi.Onun ilk menzili,ittiba bereketiyle Muhammed Aleyhisselam Efendimiz'in ümmeti için beşinci menzil oldu.Fakat Allah'ın Resulu için bir makam yoktur.Bütün makamlar onun ayakları altında bir tek adımdan ibarettir." Sonra buyurdu: "Seni İbrahim Aleyhisselam'a lutfettiği Sırat-ı Müstakime ileten,ve seni onun izinde gittiğin için O'na varis kılan Allah'a hamdolsun." Sonra şu ayeti okudu: "Gece onu örtünce bir yıldız gördü."

ON DÖRDÜNCÜ SOFRA

Müslim Ebu Hüreyre'den şu Hadisi rivayet etmiştir: "İşte Cümdan,yürüyünüz." Cümdan Cim'in ötüresiyle,mimin sükuniyle Medine-i Münevvere'den bir gece uzaklıkta meşhur bir dağdır.Resulullah (S.A.V) bunun üzerinden geçtiği zaman: "Müferridler geçti ileri." buyurmuştu.Kadi,müferridi ra'nın kesriyle ve şeddesiyle zikrediyor.Diğerleri şeddesiz olarak müfrid diyorlar.Müferrid veya müfrid: bir şeyi tek yapmak demektir.Hz.Peygamber Efendimiz'den: "Müferridler kimlerdir ya Resulullah?" diye sorduklarında: "Allah'ı çok zikreden erkekler ve kadınlardır." buyurdu.Hadisin tam metni İbnu Melek'te mevcuttur.Allah Teala şöyle buyurmuştur: "Yer yüzünde yürümediler mi ki kalbleri olsun da onunla düşünsünler,yahut kulakları olsun da onunla işitsinler.Çünkü gözler kör olmaz,lakin göğüslerdeki kalbler kör olur." (Celaleyn)

Ben,doğum yerim olan Malatya'da ilk ilim talebinde bulunduğum sırada kalbimde tarikat-i Sufiyye'yi bilmek arzusu vardı.Önce onların meclislerine muhalif idim,gitmezdim.Fakat sohbetleri bereketiyle günden güne şevkim arttı,nihayet Halveti Şeyhlerinden birine bey'at ettim.Babam da beni ona gitmekten menediyor,kendi şeyhine götürmek istiyordu.O zat nakşibendiyyeden idi.Ve bana göre kamil değildi.Sefer etmem icabetti.Nihayet bin kırk sekiz yılında ki Bağdat bu yılda fethedilmişti,ilim talebi kasdiyle Diyarbekir'e sefer ettim.Ama asıl maksadım tarikat ilmi idi.Orada bir yıl kaldım,sonra Mardin'e gittim.Orada da bir sene kaldım.Diyarbekir ve Mardin'de mantık ve kelam okudum.Oradan Mısır'a gittim.Mısır'da Şeyhuniyye (Medresesinde) Kadiriden bir şeyh buldum.Ona bey'at ettim ve Camiiü'l-Ezher'de de derse başladım.Camiü'l-Ezher'de okuyor ve o tekkede de yatıyordum.Ciddi çalışıyor,her ikisini de muntazaman yürütüyordum.Bir gün şeyhim bana dedi ki: "Zahir ilim talebinden tamamen vazgeçmedikçe tarikat ilmi sana açılmaz."

İlimden ayrılmam bana güç geldi.Ağlıyarak tazarru ve niyaz ile Allah'a istihare ettim ve uyudum.Gördüm ki güya ben büyük bir şehirdeyim,sultana hizmet ediyorum.Sultan da Şeyh Abdul-Kadir Geylani (Ks.S.) imiş.Kendisinin avlusu geniş bir sarayı var.Kendisi,nedimlerinden büyük bir cemaat arasında bir tarafta abdest alıyor.Sanki ben de öbür tarafında tereddüd içerisinde duruyor,bana kızacağından korkuyorum.Oradan çıkacak bir yer de bulamadım.Beni gördü,çağırdı: "Ey Sufi" Hemen kendisine döndüm.Ve önünde durdum.Hadimlerinden birine: "Buna bir kese getir." dedi.Hizmetçi çabuk çabuk bir kaç adım gidince "gel,dedi,ona kendi cebimden vereyim." Elini cebine soktu,bir kese çıkardı ve ban uzattı.huzurunda keseyi açtım.İçinde taze sikkeli dirhemler vardı.Başka bir kese daha gördüm,onu da açtım.Onda da taze sikkeli dinarlar vardı.Ben: "Efendim,bu iki kesenin manası nedir?" diye sordum.Cevaben dedi ki: "Dirhemler zahir ilimdir,öğren ve onunla amel et.Dinarlar tarikat ilmidir,ona ancak sana takdir edilmiş bulunan kimsenin (mürşidin) yüzünden kavuşabilirsin" ve bana: "Senin şeyhin bu şehirde değildir." diye işaret etti.Söylemeye muktedir olamayacağım bir ferah ve sevinç ile uyandım.

Rü'yayı şeyhime söyledim.Bu rü'ya üzerine beni halife yapmak istedi.Dedim ki: "Efendi benim kalbim hilafete kanmaz.Artık bundan sonra seyahat etmek istiyorum.Çünkü hiçbir yerde durağım kalmadı.Eğer bana izin vermezsen helak olmaktan korkuyorum."

İzin verdi.Bana yüzünden ilim mukadder olan zatı bulmak arzusiyle yola çıktım.Senelerce dolaştım.Arap ve Rum (Anadolu) şehirlerinde çok şeyhlerin sohbetine eriştim.Akıbet şeyhim,göz bebeğim,kalbimin devası Şeyh Ümmi Sinan Elmalı (Ks.S.) nın hizmetine ulaştım.Kalbimin şifasını onun hizmeti şerefinde buldum.Mübarek nefesi kimyasiyle,bana Hz.Şeyh Abdul-Kadir Geylani (Ks.S.) nın bahsettiğim rü'yada bana işaret ettiği her şey hasıl oldu.Allah'a hamdolsun,Allah'ın lutfiyle telvin gitti,temkin hasıl oldu. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ON BEŞİNCİ SOFRA

Abdullah İbnu Mes'ud (R.A) ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resulullah bir çizgi çizdi ve bize: "Bu,Allah'ın yoludur." dedi.Sonra sağında solunda birtakım çizgiler çizdi ve dedi ki: "Bunlar da yollardır.Bu yolların her birinde bir şeytan oturmuş kendisine davet eder." ve okudu: "İşte benim doğru yolum budur,ona tabi olun." "Muhakkak sizin sa'yiniz (yani ameliniz) çeşitlidir." Kiminiz ilim ve amel ile sa'yeder,cennet'e gider.Kiminiz cehalet ve nefis arzusiyle zulmete koşar da Cehennem'e gider. "Herkesin uyduğu bir ciheti vardır.Hayır işlerine koşunuz.Nerede olursanız Allah hepinizi toplu olarak bir araya getirecektir." (Bakara 148)

Bil ki insanın sa'yinin çeşitli oluşu,insanların dört tavır (merhale) de bulunuşlarından dolayıdır.Bu dört tavır (merhale) ile hayvanlar alemini,yırtıcılar alemini,şeytanlar alemini ve melekler alemini ifade etmek istiyorum.Her alemin mahiyyeti,insanı öteki alemin aksi yöne iter.Doğumdan hemen sonra insanın ilk alemi başlar ki hayvanlar alemidir.Bu alem onu yemeye,içmeye,helal ya da haram birleşmeye sevkeder.İnsan orada sebat eder,imana ve amele dönmezse dünya sevgisi ona galebe çalar,dünyadan her istediğini de pek tabii elde edemez,neticede yırtıcılar alemine girer.Kibir,kin,hased,intikam,mukadderse katil ile vasıflanır ve o insanın sireti yırtıcı hayvanlara döner.Eğer bundan da imana ve amele dönmezse mevki hırsı galebe eder,muradına ancak hilelerle erişir ve sonunda devler ve şeytanlar alemine girer.Hile,hud'a yalan,gıybet,koğuculuk ve iftira ile İblis gibi halk arasına fitneler düşürmek gibi huylarla vasıflanır.Orada kalırsa Esfel-i Safilin (aşağıların aşağısı) da kalmış ve insanların en sapkını olmuş olur.Ama saadete ulaşıp da melekler alemine dönerse ki bu alem zikir,tesbih,tehlil ve istiğfar alemidir; bütün insanlar ile iyi geçinir ve güzel ahlaklı olur ki güzel ahlak insanın kemalidir.Bununla ötekilerden (meleklerden) üstün olur.Çünkü böyle insanlar oraya hayvanlar,yırtıcılar,dev ve şeytan alemlerinden ilim ve amel ile yükselmişlerdir.Mücadele ederek oraya geçmişlerdir. "Güzel söz O'na çıkar,salih amel O'na yükselir." (Fatır 10).İnsanlardan bazıları birinci mertebede,bazıları ikincide,bazıları üçüncüde ve bazıları da dördüncüdedir.Bazıları da merhaleden merhaleye seferini tamamladıktan sonra daimi olarak bir halden diğer hale geçmek üzere bulunurlar.

Şimdi bak gör,senin nefsin bu otlaklardan hangisinde otlamaktadır.Onu aşağılardan yukarıya döndürmek için çemirlen ki helak badirelerinde ilimler suyundan-ki salih amellerin neticeleridir-susuz kalmayasın.Eğer insan isen himmetini hayvanların,yırtıcıların ve iblisin gittiği yönden çevir.Allah'a koşman,yolların en yükseğinde olsun.Çünkü Allah'a giden yollar,mahlukatın nefesleri sayısı kadar çoktur.Nefsi bilmeye çalışmak,insanı Allah'ı ve gayelerin en yükseği olan tevhid mertebelerini bilmeye görürür.

Bil ki güzel ahlak imandır,ameldir,ihlastır,zikirdir,ihsandır,tevazu'dur,öğüttür,tasavvuftur,cömertliktir,mürüvvet etmedir,rızadır,sabırdır,Allah'ı sevmedir,Allah'tan korkmadır.Bunlar,ancak Adem Aleyhisselam'ın ilmi kendisinde zuhur eden insanlara vergidir.Bu ilim,esma ilmidir.Yani ledünni ilimdir,ve amel-i salihin neticesi olan veraset ilmidir.Çünkü Peygamber Aleyhisselam Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Her kim bildiğiyle amel ederse Allah onu bilmediği şeylerin ilmine varis kılar." Nasıl ki melekler de önce Adem'e itaat etmediler.Ancak Allah Teala Adem'e esma ilmini ilham ettikten sonra ona secde ettiler ve hürmetle onu başlarının üstüne kaldırdılar.Ahlak-i Hamide de böyledir.Ancak Allah'ın veraset ilmini lutfettiği kimsede bulunur.O (insa) nlar bu ilmi arzu ederler,çünkü bu ilim,peygamberlerin ve velilerin ilmidir.İşitilmedi mi ki bizim Peygamberimiz okuma ilmiyle değil,veraset ilmiyle bir veli idi.Ama İblis'e gelince: kimdeki cin,dev ve şeytanın sıfatları olan hile,hud'a yalan bühtan ile insanları azdırma huyları zuhur ederse bu sıfatların sahibi; Ahlak-ı Hamide meleklerinin itaat ettiğiikinci ilim erbabına icmalen ve tafsilen düşman olmakta devam eder.Bu sıfatlar onu beşeri sıfatların hükmüne düşürmek suretiyle mahvetmeye ramak kalır.Artık sen anla.Binaenaleyh Adem hilafetinde olan kimsenin,halk ile muamelesinde halin icabına göre ahlak-ı hamide meleklerini kullanması ve daima kötü ahlak şeytanından kaçınması,ledünni ilim talibi bulunan melaikeyi ieşadedip onları da bu ilimde otlatması,mülhidlerden ve münkirlerden daima kaçınması gerekir.

ON ALTINCI SOFRA

Allah'ın resulü (S.A.V.) şöyle buyurmuşlardır: "Sadık ru'ya,peygamberliğin kırk altı şu'besinden bir şu'bedir.Bu da mü'minlerin peygamberlikten nasipleridir." Mevlana Cami (Ks.S.) nin Füsus şerhinin Yusuf Fassı'nda da böyledir.

Fakir der ki içimden geçiyordu ki İmam Busıri (Ks.S.) nin Kaside-i Bürde'sini tahmis (ikili beyti üç mısra ilave ile beş mısraya çıkarmaktır.) veya tesbi (ikili beyti beş mısra ilave ile yedi mısraya çıkarmaktır.) edeyim.Ve her beytin başında Muhammed (S.A.V.) in ismini getireyim.İsti'dadım olmadığı için buna muvaffak olamadım.Ne kadar çalıştımsa güçlük çektim,ağır geldi,uzun zaman sadece birkaç beyitten fazla birşey yazamadım.Bu yazdıklarımı da beğenmiyordum.Fakat bu düşünceyi de kalbimden çıkaramadım.Benim bilgin,salih bir ihvanım vardı.Ona içimdeki bu iştiyakı,fakat bunu gerçekleştirmeye muvaffak olamadığımı söyledim.Bana: "Sahibinden yani Allah'ın Resulü (S.A.V.) nden izin aldın mı?" dedi. "Hayır" dedim. "İşte içine doğmayışının sebebi budur.Bunu Hz.Resul Aleyhisselam'dan sor." dedi.Sanki ben uyuyordum da o kardeşim bu öğütüyle beni uykudan uyandırdı.Birkaç gece Resul Aleyhisselam'ın sırrına yalvararak,niyaz ederek kerem denizinden fakiri boş döndürmemesini istiyerek iltica ettim.Bin yetmiş beş senesi Muharremü'l-Haram'ının ikinci onunda Bursa'da Resulüllah'ın mubarek yüzünü görmek şerefine nail oldum:

Resulullah (S.A.V.) bana arkadaşlarından birini göndermiş,Kendisi şark tarafından garp tarafına geçiyormuş.Bana dedi ki: Allah'ın Resulü (S.A.V.) sana diyor ki: "Beyaz at bizden ayrıldı,arkamızdaki otlakta kaldı.Onu alsın,bize getirsin." O gelen zat,bana atın nerede bulunduğunu ve oraya gidilecek yolu gösterdi. "Resulullah'ın sözü başım üstüne" dedim.Hemen ata koştum ve onu denilen yerde buldum.Yularını elime aldım,çabuk sürdüm, Allah'ın Resulü (S.A.V.) Hazretlerine yetiştirdim.Yanında yedi kişi vardı.Bir dağın eteğinde,nehir kenarında,bir ağaç gölgesinde konaklamışlardı.Aralarında Resulullah (S.A.V.) de bulunuyordu.Baktım namaz kılıyorlar.Ben yetişinceye kadar namazlarını bitirdiler.Resul-i Ekrem'e kavuşunca sabrım tükendi,utanmayı bir yana bıraktım,hemen boynuna sarıldım,öptüm,Resulullah (S:A.V.) nin iki dudağını emdim.Ben mubarek dudaklarını öptüğüm sırada: "İşte bu,ilimler ma'denidir;bu,bilgiler kaynağıdır;bu,Allah'ın vahiy hazinesidir." diyordum.Resulullah (S.A.V.) beni bir müddet bundan menetmedi,sonra bana: "Namaz kıldın mı?" buyurdu. "Hayır,ya Resulallah." dedim. "İşte su dedi,abdest al ve namaz kıl." "Baş üstüne" dedim.Namaz kılmak için abdest almaya başlayınca ferahımdan sevinç ve ağlama ile tatlı bir şekilde uyandım.

Derhal tesbi'e başladım.O gün otuz yedi beytin tesbi'i mümkün oldu.Ertesi gün kırk beyit tesbi,ettim.Hasılı on gün içinde bitti.Yüce Allah'a hamdolsun.Allah ve Resulü daha iyi bilir,ru'yanın tabiri bu idi: Ameller sahibinin bineğidir.Onu isteğine ulaştırır.Tasnifler ve diğer hayırlı işler de böyle (sahibinin bineği) dir.Demek at Kaside-i Bürde idi,onu Allah'ın Resulüne götürmemiz için bize olan emir,onu,Muhammed Aleyhisselam'ın ismine kavuşturmaya işaret idi.Çünkü isim,ehl-i hakikat indinde müsemmanın kendisidir.Onların yedi kişi olmaları da tesbi'e işaret idi.Abdest almakla emir ise,tesbi'e başlama emrine işaret idi.Vefatından sonra,kardeşlerimden bu ru'yayı,Tesbi'i Muhammedi'nin başına yazmalarını rica ederim.

ON YEDİNCİ SOFRA

Allah Teala buyurmuştur: "Allah'tan korkanlara va'dedilen Cennet şöyledir: Orada temiz su ırmakları,tadı bozulmayan süt ırmakları,içenlere zevk veren şarap ırmakları,süzme bal ırmakları vardır.Onlara orada her türlü ürün ve Rablerinden mağfiret vardır.Bunların durumu,ateşte temelli kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?" (Muhammed 15)

İnsanlık aleminde suyun,sütün,şarabın ve balın misali şöyledir: Bil ki ilim arayan kimse ilim talebinde suyun denizi araması gibi olmalıdır.Nasıl ki su,gece gündüz durmadan ne dağ,ne ova,ne taş,ne orman,ne de güzel ve çirkin arazi demeden hepsini geçip denize kavuşur.İşte ilim talebinin de hiç durmaması,ilim denizine ulaşıncaya kadar matlubunu bulduğu herkesten o kimse şeref ve izzet sahibi olmasa da tevazuu esirgememesi lazımdır.İlmi de kendi ruhunu ve başka ruhları besliyecek faydalı bir ilim olmalıdır.Nasıl ki süt vücutları besler.İlim ve ameliyle bir mürşidi kamile koşmalıdır ki şarap gibi sakisini de,içenini de sarhoş eden bir ma'rifete (bilgiye) erişebilsin.Ahlakı da kalblere şifa veren süzme bal gibi olmalıdır.Bir kimse bunları yani ilmi,ameli,ma'rifeti ve güzel ahlakı kendinde toplarsa onun meclisi cennet olur.

Bil ki Cennet'te bu dört nehir bulunduğu gibi müzekkir (zikrettiren) ve şeyhte de cennettekinin misali olan bu dört şey bulunmalıdır.Bunlardan biri eksik olursa onun meclisi cennet olmaz.Çünkü cennet bunlardan yoksun değildir.Aralarında tam bir münasebet olmazsa,onun meclisi insana hoş gelmez.Meclisi insanların meyledeceği bir meclis olmaz.Yani seyri ve ilim talebi ve ilim ehline tevazu'u tam olmazsa ilmi eksik olur,ona meyledilmez.Mesela ilmi cemeder de onunla amel etmezse o ilim kendisine fayda vermemiştir.Artık başkasına yararlı olması beklenemez.Ondan fayda umulmaz ve halk da ona rağbet etmez.Hem alim,hem ilmiyle amil olur da kamil ve mükemmil bir mürşitten icazetli bulunmaz,sadece kendi kendine zahid geçinirse onda da ne kendisine,ne de başkasına bir lezzet hasıl olmaz.Zira cem'inin çırasında mahabbet yandırılmamışsa onun etrafında pervane nasıl toplanır? Kendisini büyük bir nimet olan ma'rifet,halim kılmamış ise onun sözü bal gibi göğüslere şifa vermez.Halk onunla ünsiyyet etmez.Her cihetten kendisine meyledilmesi için bu dördünü kendinde toplaması lazımdır.Taki her yönden kendisine meyledilsin.Nasıl ki Cennet her milletin arzusudur ama ona herkes giremez.Ancak mekarihine (sıkıntılarına) katlananlar girebilirler.Çünkü cennet mekruhlarla (sıkıntılarla) çevrilmiştir.Bu meziyyetler bir insanda kolay kolay toplanmaz.Ancak çok yorulmak,güçlük çekmek,belaya katlanmak,erbabına tevazu göstermek suretiyle elde edilebilir.Çünkü Cenabı Hak şöyle buyurmuştur: "Yoksa siz,Allah aranızdan mücahede edenleri ve sabredenleri bilmedikçe Cennete gireceğinizi mi sandınız?" (Al-i İmran 142) "Beyit: Aşkın yaşayışında safa rahatlık nereden olacak? Çünkü Cennet mekarihle bezenmiştir."

ON SEKİZİNCİ SOFRA

Allah Teala buyurmuştur: "Allah kendisine şirk koşulmasını affetmez,bunun dışında dilediğini affeder." (Nisa 116) Ve buyurmuştur: "Bil ki Allah'tan başka Tanrı yoktur." (Kital 19) Peygamber Aleyhisselam Efendimiz de buyurmuştur: "Adem oğlunda bir et parçası var ki o iyi olduğu zaman bütün ceset iyi olur;o bozulduğu zaman bütün ceset de bozulur.Bilin ki o kalbdir."

Kalbin fesadı şirk iledir.Şirk de dört türlüdür.Müşriklerin şirki: putlara ve saireye tapmak gibi.Allah'ın fiillerinde şirk: Fi'li mutlak olarak kula nisbet etmek gibi.Allah'ın sıfatlarında şirk: Kula izafi değil de mutlak olarak kemal nisbet etmek gibi.Gerçek Vücut (Varlık) ta şirk: Halka doğrudan doğruya vücut nizbet etmek gibi.Kalb bu dört türlü şirkten ne kadar bozulursa,şirkin fesadı insana sirayet eder ve o kişi o miktar azaba çarptırılır.

Allah,her şirkin karşısında onu gideren bir tevhid olmak üzere dört tevhid ile selamet evine çağırır.Birinci şirkin larşısında bulunan tevhid: Allah Teala'nın: "Bil ki Allah'tan başka ilah yoktur." sözüdür.Yani Allah'tan başka tapılacak varlık yoktur demektir.Bu tevhid ile mü'min kafir ayrılır.İkinci şirke karşı tevhid: Allah'ın Hud Aleyhisselam'dan naklen söylediği: "Hiç bir canlı yoktur ki Allah onun alnından yakalamamış (ona el koymamış) bulunsun." (Hud 56) sözüdür.Bu tevhid ile havass (seçkinler),işi bizzat Allah'a nisbet etmekle avamdan ayrılırlar.Bu görüşte olan şöyle der:

"Bütün insanlar mevla sayılırlar,çünkü onlar Hak'kın kazasına göre bir fi'il yapıyorlar."

Üçüncü şirke mukabil tevhid; Yüce Allah'ın: "Hamd alemlerin Rabbına mahsustur." sözüdür.Bu tevhid ile ahassu'l-havass (seçkinlerin seçkinleri) bütün hamidleri bizzat Allah'a nisbet etmekle havasstan (seçkinlerden) ayrılırlar.Bu görüşte olan şöyle der: "Her güzel şey O'nun cemalinin yankısıdır.Belki her güzelin güzelliği O'dur."

Dördüncü şirke karşılık olan tevhid; Allah Teala'nın: "O'nun vechinden başka her şey helak olacaktır." (Kasas 88) sözüdür.Bu tevhid ile Hak'kın vücudu ile halkın vücudu ayrılır.Bu görüşte halkın vücudu yok görülür.Baki olan,var olan yalnız O'nun varlığıdır.Tevhidin bu dört mertebesinden her biri,kendi miktarınca sahibini selamet evine sokar.

Fi'illerin şirki daha ziyade avamda,bilhassa çarşı-pazar ehlinde bulunur.Bunun alameti: Bazılarının diğerlerine söğüp saymak,iftira etmek,döğmek,öldürmek,intikam almak şeklinde görülen husumetlerdir.Onlar,işleri Allah'tan değil,başkalarından görürler.Çünkü eğer bütün fi'illerin,yalnız Allah'tan olduğunu bilselerdi barış içinde yaşarlardı.Bu şirkin erbabı,amellerinde gösteriş yaparlar.

Sıfatların şirki,umumiyetle a'yan (ileri gelenler) de,özellikle bilginlerde bulunur.Bunun alameti,kemalde kendinden aşağı olanlara kibretmek,kendinden üstün olana hased beslemektir.Çünkü hal diliyle: "Elhamdülillahi Rabbilalemin: Hamd alemlerin Rabbine mahsustur." deselerdi,o hususta kendi akranlariyle ve kendinden üstün olanlarla barış içinde olurlardı.

Zat şirki,umumiyetle mevki sahiplerinde,özellikle şeyhlerde bulunur.Zira bütün mertebeleriyle vahdet-i vücudu (varlığın bir olduğunu) bilselerdi bazılarına yüz gösterip bazılarına da sırt çevirmezler ve aşağı mertebelere hakaret gözüyle bakmazlar ve irşad ile bağlı kalmazlardı.Çünkü bu görüş noktasında biri diğerinin karşısında bulunmaz.(zıt yoktur).Burada yüz göstermek ve sırt çevirmek,nazar ve irşad,sadece Allah ile,Allah için ve Allah'ta mabuldür,doğrudurArtık sen anla.Bundan dolayıdır ki: Peygamberimiz Aleyhisselatu Vesselam Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Sıddiklerin başından en son çıkan şey mevki hırsdır." Yani insan mevkii kendi nefsi için isterse kötüdür.Yok eğer Allah için isterse iyidir.Nebilerin ve Resullerin mevkiinden daha büyük mevki hani?

"Alemin nakşını hep hayal gördüm
Ol hayal içre bir Cemal gördüm
Heme alem çü mazhar-ı Hak'tır
Anın içün kamu kemal gördüm."

Bil ki tevhidin kemali,dışiyle birincinin ehlinden,içiyle sonuncunun ehlinden görünmektir.

ON DOKUZUNCU SOFRA

Sadrettin Konevi (Ks.S.) Şerhul-Ehadisi'l-Erbain'in yirmi yedinci Hadis şerhinde şöyle demiştir: "Allah'ın Resulü (S.A.V.) in şöyle buyurduğu sabit oldu: "Zaman döndü,dolaştı,Allah'ın yeri göğü yarattığı gündeki hali üzre geldi." Bu hadisin sırrının keşfi manası şöyledir:

Bil ki bu Hadis,kamillerin ittıla,kasbedilebileceği ilahi ilimlerden birçok umdeleri ihtiva etmektedir.Bunlardan biri,Arşlık devresinin başlamasıdır.Bil ki olgun keşif göstermiştir ki: Arşlık devresi Mizan'dan başlar.Ondan Hut'a geçer.Allah semavi ruhları devirlerle,asli,külli,belirli suretlerle Arş'ın karnına (içine) koymuştur.Bu altı burcun hükmü yirmi bir bin yıldır.Hamel burcundan sünbüle burcuna kadar hükmen elli bin yıl gelmiştir.Burada işaret edilen emr-i İlahi mucibince,insanlık nev'i Sünbüle devrinin ilk hükmünde meydana çıkmıştır.Bunun müddeti yedi bin yıldır.Bizim Peygamber Efendimiz (S.A.V.) in zuhuru Sünbüle devrinin sonuncu binindedir.Bu zuhur Sünbüle devri hükümleriyle ahirete mahsus mizan devri arasını toplayan berzahi (aracı) cüzlerdedir.İlim erbabının burçlar hakkında söylediklerinin benzeri Zevatü'l-Cesedeyn (iki cesetliler) dir.Çünkü bu zamanın yarısı da istikbal faslının özelliğiyle karışıktır.Nebi Aleyhisselam'ın bi'seti (gönderilmesi) zamanı ki bu zaman dünyanın ahiretle karışma zamanıdır,tıpkı şer'i gündüzün evveli olan sabahtan,güneşin doğmasına kadar olan zaman gibidir.Sabahla güneşin doğması arasındaki zaman ne ise Resul'ün gönderilmesiyle kıyamet arasındaki zaman da odur.Nasıl şafak attıktan sonra ışık yavaş yavaş artarsa,ahiret ahkamının zuhuru da bi'setten,güneşin battığı yerden doğmasına kadar artar.İşte buna Peygamber Efendimiz şu sözüyle işaret buyurmuştur: "Ben o zamanda gönderildim ki benimle kıyamet şu iki (parmak) gibi (birbirine) yakındır.Az daha o beni geçecek." Bu hususta daha sayılamayacak kadar çok işaretler vardır.Sonra Konevi izahının sonlarında şöyle diyor: Ama insan nev'inin zuhur zamanı,bu yedi bin yıla münhasır sanılmasın.Öyle değil.Bundan maksad şunu anlatmaktır: "Yüce Allah,külli devrenin başında adı geçen şeyleri yarattı.Hüküm ve emr-i ilahi Sünbüle burcuna gelince Adem'i yarattı.Devirlerin sayısını ve Sünbüle burcuna intikal edenleri Allah bilir.Bir de Allah bunları kullarından bazılarına bildirir.Onlar bilir ama söylemezler." Sadrettin Konevi (Ks.S.) nin sözü bitti

İbnu Arabi ve Konevi'ye göre bütün kainatta bir tek varlık vardır.O da Allah'tır.Diğer varlıklar,kendiliklerinden bir varlığa sahip olmayıp O'varlığıyla vardırlar.Güneş ışığının var olması gibi.

Allah,kainattan önce var idi,halen de yine öyle vardır.Zatı,asla değişmez.Ancak tecellileri değişir.İşte O'nun değişik tecellileri,kainattaki varlıkları,şekilleri meydana getirir.Allah'ın üzerinden zaman geçmez.Zaman biz insanlar içindir.Allah kainatı başka bir maddeden değil,kendinden yaratmıştır.Kainatı yaratmak isteyince,isim ve sıfatlarını açığa çıkarmıştır.İşte Allah'ın isim ve sıfatları,bu kainattaki şekilleri meydana getirmiştir.Yani kainat,O'nun isim ve sıfatlarının görünüşünden başka bir şey değildir.Varlığın şekilsiz hali Allah'tır.Buna Gayb-i Mutlak mertebesi de denir.Bunun mahiyyetini kendisinden başkası bilmez.Bunun altında derece derece varlığın şekil almış hali de yaratıklar,yani şekilli varlıklar alemidir.Şekilsiz varlığın,şekiller alemini meydana getirişine,Allah'ın isim ve sıfatlarında sereyanı veya Allah'ın eşyaya inmesi denir.

Allah ilk tecellisiyle Akl-ı Küll veya Akl-ı Evvel'i meydana getirmiştir.Akl-ı Külden taşan tecellilerle de derece derece diğer yaratıklar hasıl olmuştur.Şekilsiz varlığın,bu şekiller alemini meydana getirmesi,kademe kademe olmuştur.Mutasavvıflara göre varlık beş mertebeye ayrılmıştır.İlk mertebe Gayb-i Mutlak mertebesidir.Son mertebe ise Madde alemidir.Varlık ilk mertebeden başlayarak yaratıkları meydana getirir,çeşitli varlıklar ve şekiller halinde görünür,döne döne tekrar ilk haline gelir.Yani Akl-ı Külden başlayan yaratıklar alemi tekrar Akl-ı Külle ve sonunda Allah'a kavuşur.Bu suretle varlık bir daire teşkil eder.Dairenin bittiği nokta,başladığı noktadır.Böylece "Başlangıç O'ndandır,dönüş O'nadır." ayetinin sırrı meydana çıkar.İşte Niyazi,Çizdiği bu daire ile Konevi'nin bu fikrini izah etmektedir.

Müeelifin talebesi,Kari-i Mısri de daire kenarına Sadrettin Konevi'nin Fatiha tefsirinden bir parça almıştır.Orada bu gerçek izah edilir:

"Mertebe,her şeyin hakikatinden ibarettir.Fakat o şeyin soyut varlığı yönünden değil,o şeyle,onu meydana getiren birleştirici nisbet ve o şeye tabi olan hakikatler yönünden.Önce de açıkladığımız gibi hakikatler birbirine tabidir.Tabi,metbuun halleri ve gerekli sıfatlarıdır...

"Hakk'ın zatı ve mertebesi vardır.Hakk'ın mertebesi,O'nun ilah olması nisbetinin düşünülmesinden ibarettir.Bu nisbete mahiyeti itibariyle ULUHİYYET denmiştir."

"Hak'ın zatı,bütün bağlılıklardan,itibardan tecerrüdü,kendisinin hiçbir şeye,hiçbir şeyin dekendisine münasebeti olmadığı mertebe hakkında hiçbir şey söylenemez.Hakk'ın halka,halkın da Hakk'a bağlı bulunduğu mertebede ise Allah'ın zatına haller ve sıfatlar nisbet edilir.Çünkü halk,Hakk'ın görünme ve meydana çıkma yerleridir.Rıza,gazap,icabet,sevinç,ve saire gibi şeyler ki bunlara şuun denmiştir.Her müessirde birtakım sıfatlar vardır ki bunlar,O'ndaki üluhiyyet mertebesidir.Bu mertebenin kabz,bast,yaşatma,öldürme, kahr vs.gibi şeylere mahsus halleri vardır.Bunlar mertebenin hükümleridir.Bu genel mukaddimeyi bil ki,Allah'ın izniyle yararlanasın. "Sadrettin Konevi'nin Fatiha Tefsirinden."

YİRMİNCİ SOFRA

Allah Teala buyurdu: "Ey Peygamber,Rabbinden sana indirileni tebliğ et.Eğer yapmazsan O'nun elçiliğini yerine getirmemiş olursun." (Maide 67).Beyzavi (Ks.S.) şöyle diyor: "Ayetin zahiri,bütün indirilen şeyin tebliğini gerektirir.Belki de murad: Kulların menfaatlerine uygun olanı tebliğdir.Çünkü Allah'ın ifşasını haram kıldığı sırları da vardır."

Süfyan İbnu Uveyne,Ebu Hüreyre (R.A.) den Peygamber Aleyhisselam Efendimiz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Öyle ilim vardır ki kapalı inci gibidir.Onu Allah'ı bilen alimlerden başkası bilmez.Onu söyledikleri zaman kibirlilerden başkası inkar etmez." Avarifte de bu mevcuttur.Hadis şunu ifade etmektedir: Yani ilmin başkasına göre kapalı oluşu,kapalı eşyanın kıymet,güzellik,üstünlük bakımından kapalı olmayan nisbeti gibidir.Bu takdirde Hadisin manası şöyle olur: İlimler arasında kapalı ve saklı eşya gibi bir ilim vardır ki onu ancak Allah'ı bilen alimlerden başkası bilmez.Bu ilmi söylerse,onu ancak gaflet ehli ve suret erbabı inkar eder.Çünkü bu ilim suret ilmi değildir.Eh kişi de bilmediğine düşmandır.İhya'da Zeynü'labidin'den rivayet edilen bir beyt vardır:

"Nice ilim cevheri var ki onu saçsam: Sen puta tapıyorsun derler.Mü'minlerden birtakım adamlar kanımı helal sayarlar;Ve yaptıkları şeylerin en kötüsünü güzel sanırlar."

Fakir der ki: Bu zikredilen alim o kimsedir ki,onun ilminin cevherlerini,sadeflerin alimleri,hatta meşayihinde çoğu anlamaz.Nitekim Şeyh Akşemseddin,Risale-i Nuriyyesi'nde şöyle diyor: Bir kısım da var ki ehl-i hakikatten olmayan şeyhler onu inkar ederler.Bu alim tıpkı şu denize benzer: Halk arasındaki şüphe ve ihtilaf rüzgarlarının esmesi neticesinde üstünün dalgalanmasından dibi etkilenip hareket etmez.Onlar varlık Arşının gölgesi altında oturmuş,oradan korkusuz ve hüzünsüz insanların hallerini seyrederler. "Doğrusu Allah'ın velilerine korku yoktur,onlar üzülmezler de." (Yunus 62).

Hikaye olunur ki tüccarlardan biri,dirhemlerle,dinarlarla dolu bir gemi ile bir padişahın memleketine gitmiş. "Bu şehirde ticarette bana kim denktir?" diye dellal çağırtmış.Hiç kimse bulunmamış.Yalnız bir kişi çıkmış ama elbisesinin eskiliğinden ve isminin küçük görülmesinden dolayı onun zengin olduğu bilinmezmiş.Meğer bu zata babalarından,dedelerinden bitmez tükenmez hazineler kalmış imiş.Kendisi her gün o kalan cevherlerden bir cevher döğer,onu yemeğe katar,yanındakilerine yedirirmiş.Onların kuvvetleri günden güne artarmış.Tacir bunu duyunca hemen ona misafir olmak istemiş.O da bunu misafir kabul etmiş.Yine adeti vechile önüne bir cevher koymuş,döğmek istemiş.Tüccar: "Bunu bana ver,gemidekilerin hepsini sana vereyim." demiş.O zat: "Hayır" demiş,senin geminde olanları ben ne yapayım? Ben hamal değilim.Bana bu yeter.Senin geminde olanlara ihtiyacım yok benim." Tüccar demiş ki: "O halde bana hibe et." O zat: "Bizim adetimiz,demiş,cevheri döğmeden müstahak olanlara vermemektir.Çünkü cevheri bütün alırsa bunu zaptedemez,fazla yer bu yüzden helak olur.Onun için döğerler,yemeğe katarlar ve o suretle yiyenlerin önüne koyarlar.Onlar da bunu yerlerse akılları,zihinleri ve fikirleri nurlanır,zekaları artar,bunun gibisini kazanmaya muktedir olurlar.

YİRMİ BİRİNCİ SOFRA

Allah Teala buyurmuştur: "Hiçbir hayvan yoktur ki O (Allah) onu alnından yakalamış olmasın.Şüphesiz Rabbim,dosdoğru bir yol üzerindedir." (Yunus 62).Her şey dabbedir (canlıdır),yerde hareket eder oradan yaratılmış bulunduğu gayeye gider.

Bil ki neye ibret nazariyla baksan,onu ma hulika lehi'ne (yaratılmış bulunduğu maksada) seferber bulursun.Görürsün ki senin de,başkalarının da menzilleri vardır.Herkes bir saik,bir (güdücü) ile bir menzile konar.Eğer orada fani olursa o menzil,kendi menzilidir.Eğer geçip giderse başkasınındır.Senin tasarrufun altında bulunan her şey: altın,güöüş,ev,bark,kap-kacak,sergi,çocuklar,zevce,kitaplar,hizmetçiler ve diğerleri sen gerçi bunların maliki ve sahibi olduğunu zannedersin,biri elinden çıksa üzülür,azap çekersin.Lakin bu hareketin senin bilmezliğinden ileri gelir.Tek tek,ya da çifter çifter,ya da daha çok olarak çeşitli taraflardan geldiler,sana kondular ve seni menzillerinden bir menzil yaptılar.Sonra geldikleri gibi seni bırakıp ne için yaratılmış ve fenaları nerede mukadder ise onu aramak maksadiyle gittiler.

Eğer bunu bilmezsen,kalbini bunlardan birine yahut çoğuna bağlarsın veyahut sen istemeden elinden çıkmış,başkasının eline geçmiş olan şeyin,yine senin olmasını temenni edersin veya arzu ettiğin şey olmazsa tasalanırsın ve buna sebebolana kin beslersin.İşte bütün düşmanlık,buğz,hased,kibir,kendini beğenme ve benzeri şeyler,hep fiillerin tevhidini bilmemekten ileri gelir.Ama bunu bilen ve elini ister kendi tasarrufundan ister başkalarının tasarrufunda bulunsun,kendisinin olmayana uzatmayan ve onun sevgisini kalbinden söküp atan kimse,zikredilen ıstıraplardan kurtulur,rahat bulur.

YİRMİ İKİNCİ SOFRA

Dünyayı ve dünya ehlini bir misalle anlatma hakkındadır.Buna uygun olan ayet şudur:
"İnsanların hesapları zamanı yaklaştı,halbuki onlar hala habersiz,(Hak'tan) yüz çeviriyorlar.Rablarından kendilerine gelen her yeni ihtarı,mutlaka gönülleri gaflet içerisinde eğlenerek dinlerler." (Enbiya 1-3).

Bil ki dünya geniş bir evdir.Bu evi sultan yapmış,ortasında da bir bahçe yetiştirmiş,o bahçeye faydalı ve zararlı her çeşit ağaç dikmiştir.Zararlı ağaçları da yine gizli bir hikmet icabı dikmiştir.O hikmeti Allah'tan ve Allah'ın öğretmesiyle ilimde rüsuh bulanlardan başkası bilemez.O bahçede nehirler ve göller akıtmış,şehir halkını tamamen oraya davet etmiştir.Davet edenlere,bahçede bulunan faydalı ve zararlı olan şeyleri bildirmiş ve onlara davet edilenlere bunları öğretmelerini emretmiştir ki davetliler,kendilerine zararlı olanlara yaklaşmasınlar.Zararlı şeylerden yeyip hasta olanları tedavi etmek için davet edenlere panzehir ve ilaçlar vermiştir.Bu zararlı şeylerden kimi aklı giderir,kimi kör eder,kimi sağırlaştırır,kimi oturtur (kötürüm eder),kimi hasta eder,kimi de öldürür.Faydalı olanlardan da kimi aklı artırır,kimi körü açar,sağırı işittirir,kimi deliyi akıllı eder,kimi hastayı iyileştirir,kimi ölüyü diriltir.

O bahçeye giren halk da üç zümredir.Bir fırka bahçeye girer,oradaki her türlü faydalı şeylerden yer,ve güçleri yettiği kadar da beğendiklerinden toplayıp salimen ganimetlerle dışarı çıkarlar.Bir fırka da girer,iştah açıcı nefis meyvalardan yer,bazan da iştahları çeker de zararlı meyvalardan da yer,sonra henüz helak olmazdan hemen doktorlara koşarlar.Doktorlar kendilerini tedavi ederler.Bu suretle dertlerden kurtulurlar.Bunlar da yine ellerinden geldiği kadar faydalı şeylerden kucaklar,sağ salim dışarı çıkarlar.Bir fırka da var ki bahçeye girerler,her buldukları şeyi,faydalısını zararlısını ayırt etmeden yerler,bu yüzden yıkılır,helak olup giderler.Davet eden,kendilerine: "Onda zarar var." dese de dinlemezler.Sonra: "Sizin zehirinizin panzehiri,derdinizin devası bendedir" dese de yine dinlemezler,helak olurlar.O bahçede bu üç zümre her zaman mevcuttur.

Sen üç fırkadan birini seç ve onlardan ol.Ağaçların en faydalısı tevhid ağacıdır. "Allah'ın,hoş bir sözü,kökü sağlam,dalları göğe doğru olan Rabbinin izniyle her zaman meyva veren-hoş bir ağaca benzeterek nasıl misal verdiğini görmüyor musun? İnsanlar ibret alsın diye Allah onlara misal gösteriyor." (İbrahim 24-25) Ağaçların en zararlısı da küfür,şirk ve nifak ağacıdır.Sonra kibir,düşmanlık,hased ve benzeri ağaçlardır. "Çirkin bir söz,yerden koparılmış,kökü olmayan kötü bir ağaca benzer." (İbrahim 26) Güzel ağaç,kelime-i yevhid ya da insanı kamildir;kötü ağaç ta nifak ve küfür, "Münafık ve kafir" dir de denilmiştir.Sonra bahçede olanların en faydalısı emirler,sonra nafileler bostanıdır.Orada bulunanların en zararlısı da menhiyyat (yasaklar,sonra mekruhat kötü şeyler) dir.Panzehir de tevbedir.Tabib ve davetçi peygamberler,mürşidler,veliler ve basiretli va'iz ve nasihler'dir.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ SOFRA

Bil ki Ay'ın Güneş'e doğru bir yüzü vardır.Bu yüz daima tamdır.Ne artar,ne eksilir.Bir de halka doğru olan bir yüzü vardır ki Ay bu yüzünü,devri dolayısıyla insanlara eksik gösterir.Ama bu yüzünün eksik görünmesi,Güneş'i takibeden yüzünün tamlığına zarar vermez.O halde senin de Hakk'a doğru olan Hak nazargahı olan kalb yüzün,imanla,yakinle ve O'na güzel zan beslemekle tam olsun.Halkın baktığı taraf olan dış yüzünün eksikliği,gizli (iç) yüzünün tamlığına zarar vermez.Buna da şu hikaye uygun düşer: Ömer ile Ali (Allah her ikisinden de razı olsun) Yemen tarafında Üveys'ül-Karani'yi bulup kendisine Resul-i Ekrem'in (S.A.V.) vasiyyet ettiği hırkasını teslim ettikleri zaman ona:

Bize öğüt ver,dediler.

Rabbınızı biliyor musunuz? dedi.

Evet.

O halde O'nu bildikten sonra O'ndan başkasını bilmemek size zarar vermez.

Daha da söyle.

Rabbınız size öğretti mi?

Evet.

O halde başkası öğretmese de size zarar vermez.

Aya bak da nefsini halka karşı iyi zan beslemeye yöneltmekte ondan ibret al.Yani ne zaman ki birisinin zahirinde bir ayıp ve noksanını görürsen,kendi kendine: "Belki Allah ile muamelesi tamdır,aybı bana göredir" de.

Hikaye olnur ki: Hasan-i Basri (Allah ondan razı olsun) bir gün Bağdat'ta Dicle Nehri kenarında siyah bir adama rastladı.Bu adam,yanında bulunan kadınla şarap içiyordu.Hatırına geldi ki: "Bu siyahi,şarap içmeseydi,benden efdal idi." Hasan-i Basri'nin adeti,nefsini her şeyden aşağı görmek idi.Bir de baktı ki iki adam Dicle'de boğuluyor.Hemen o siyah adam su üzerinde yürüyüp o adamları kurtardı.Hasan Basri'ye dönüp şöyle dedi: "Ya Hasan,Allah indinde sen benden efdalsen,sen de benim gibi suda yürü ve boğulanlardan birini kurtar" Ve ilave etti: "Bu yanımda bulunan kadın anamdır.İçtiğimiz Zemzem suyudur.Biz burada,senin basir (Kalb gözün açık) olup olmadığını anlamak için böyle oturduk." Hasan onun ayaklarına düştü: "Onları boğulmaktan,beni de mü'mine karşı kötü zan beslemekten kurtardın" dedi.O zat Hasan'a şöyle dua etti: "Yarabbi,Hasan'ı içinde bulunduğu halden kurtar.Zira Hasan senin Katında benden yüz derece daha efdaldir."

İnsanların çoğu halkın baktığı yüzlerinin bir Bedir (Ayın on dördü) olmasını isterler de kalb yüzlerine aldırmazlar.Bundan dolayı bazılarında kefere gibi Muhak (ay sonu Ayın görünmemesi),bazılarında fasıklar gibi hilaf,bazılarında salih mü'min gibi Bedir vardır.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ SOFRA

Varidat sahibi şöyle diyor: "Her Peygamber veya velinin,zamanında buğz ve düşmanlıkla karşılaşması ve kendisine ancak pek az kimsenin inanması,fakat öldükten sonra bunların isimlerinin meşhur olup ilelebet yaşaması ve insanların çoğunun inanıp onları sevmelerindeki sebep nedir?"

"Ben derim ki: Evvela velinin karşısında kıskananları çoktur.Etrafta halkı kendisinden kaçıracak,onların hatırlarını bulandıracak,inançlarınısarsacak sözler söyleyip gezerler.Ama veliler ölünce haset de ölür,sırf menkıbeleri kalır,bundan dolayı insanların çoğu onlara inanır ve onları sever.

"İkinci olarak: İnsanların arasında kalmak,görüşmek,bir arada oturmak laübalilik meydana getirir,muhabbeti,hususiyle itikadı azaltır.

"Üçüncü olarak: Ki en kuvvetlisi de budur,insanlar peygamberliği ve veliliği olduğundan başka türlü zannederler.Nitekim şöyle diyorlardı: "O da bizim gibi yiyor,içiyor,sokaklarda geziyor,o da bizim gibi bir insandır." Kitab-ı Kerim'in ifade ettiği gibi peygamberler onların istedikleri her mucizeyi ve harikayı yapamazlar.İnsanlar zannediyorlardı ki peygamberler yememeli,içmemeli,sokaklarda gezmemeli ve kendileri gibi bir beşer olmamalı ve her istedikleri mucizeyi getirebilmelidir.Onun kendi zanları gibi olmadığını görünce "Peygamberler şöyle şöyle olur.Halbuki bu öyle değildir." derler.Onu inkar ederler.Bilmezler ki geçmiş peygamberler de böyle idi.Bunu inkar edenler o geçmiş peygamberlerin zamanında olsalardı bu fasit zanlarıyla,onların zamanlarındaki insanlar gibi onları da inkar ederlerdi.Sonra gelenler,her kamilin zamanı geçip gidince nakıslar,onların,kendi tasarladıkları fakat aslında muhal olan kemalleri haiz bulunduklarını zannederler ve onlara bu sıfatlarla inanırlar ve bu sebepten şimdikileri de inkar ederler.Peygamber veya velinin vasıflanmasını gerekli buldukları,zihinlerinde yer eden kemallerin çoğu ne şimdi ne de gelecekte hakikate uygun değildir.İşte mevcut olan peygamber veya velileri inkar etmelerine,eskilere inanmalarına sebep budur,Allah daha iyi bilir." Varidat sahibinin sözü burada bitti.

Fakir der ki: İnkarın dördüncü bir sebebi daha var,o da şudur: Arkadaşlığı gerektiren şey aynı cinsten olmak ve tabii münasebettir.Nitekim denilmiştir ki: Allah'ın yeryüzünde ehli ehle sevkeden melekleri vardır.Tab'ında peygamberlerin ve velilerin tabiatında bulunan kemallerden bir parça mevcut olan kimse,onları görüp işittiği zaman hemen onlara meyleder.Onların bilfiil mevcut kemalleri,kendisindeki bilkuvve kemali çeker.Bunun kemalinin onlara kapılması (incizabı) aşık ve maşuk misali gibidir.Mayasına bu kemalden katılmamış kimse,onların gördüğü zaman yarasa güneşten nasıl kaçarsa o şekilde onlardan kaçar.Nitekim Allah Teala şöyle buyurmuştur: "Habis kadınlar,habis erkekler içindir;habis erkekler de habis kadınlar içindir.İyi kadınlar iyi erkekler içindir,iyi erkekler de iyi kadınlar içindir." (Nur 26).

Fakat insan ölünce aradaki nefret de ölür,asl olan muvafakat kalır.Çünkü varlık bütün mertebeleriyle birdir.Münaferet,yüzyüze gelmekten doğar.Mukabele (karşılaşma) ölümle yok olunca muvafakat hasıl olur.Artık anla.

Kuyuda geçen bir temsil var: Kuyuya atılmış olan Yusuf Aleyhisselam ancak kuyuya kova salanın ipine yapışarak çıktı.İmdi peygamberler ve veliler,Allah'tan gelip Allah'a giden kervanlar ve kafilelerdir.Kendisinde Rabbani bilgiler ve bilkuvve ilahi insanlık kemalleri bulunan Yusuf da tabiat zindanında hapsedilmiştir.Dünya ahiret konaklarından bir konaktır.Kova,insanlara inen Allah kitabıdır.Kervancıların (yani peygamberlerin) kovayı sarkıtmaları,insanları Allah'ın kitabına davet etmeleridir.Ona yapışmak,o kitabı getiren kimseye inanıp onu kabul etmektir.Ama kuyuda olan;kurbağa,çiyan,akrep,yılan ve daha kuyuda yaşayan diğer haşerelerden biri ise o,sarkıtılan ipe asılmaz,ona yapışıp kuyudan çıkmak istemezse (kim ne yapsın?).Çünkü insanlardan bazılarının ruhları güzel,yüksek meşreplidir.Alçak kimselerle ünsiyyet etmez.Yüksek vatanına gitmesine aracılık yapacak sadık bir arkadaş arar.Bazılarının ruhları da habistir,alçak meşreplidir.Ancak kendi meşrebinde olanlarla ünsiyyet eder.Tabiat aleminde vatan tutar.Alem-i A'la (yüksek alem) ya çıkan sefer ehlini ve seyyahları sevmez.Hiç davet kabul etmez.Yüce Allah Teala şöyle buyurmuştur: "Biz insanı en güzel bir surette yarattık,sonra onu aşağıların aşağısına attık.Ancak iman edip salih ameller işliyenler müstesna." (Tin 1-6)

YİRMİ BEŞİNCİ SOFRA

Rüsum alimlerinin (şekilci bilginleri) ve tarikat alimlerini kış ve bahar misali ile temsil eder.Bil ki: Kış daima baharın eserlerini,bahçelerin çiçeklerini,ağaçların meyvalarını,bütün meyvaları ve diğer nimetleri görmeye aşıktır.Ama ikisinin tab'ı birbirine zıt olduğundan onları hiç göremez.Zira ne zaman ki çiçekler soğuğu görseler,başlarını ceplerine (yani kabuklarına) saklarlar ve soğuğun gitmesinden iyice emin olmadan çıkarmazlar.İşte rüsum uleması ve tarikat uleması da böyledir.Çünkü birinci kısım ulema,birtakım davalardan,varlıktan,gösterişten,cidalden kurtulamaz.Zira ilimleri onlarla meydana çıkacak da ondan.Ama ikinci kısım alimler tevazudan,varlığı,gösterişi,cidali terk etmekten hali değildir.Çünkü onların ilimleri de bunları terk etmekle kalblerinin bahçelerinde bilgi çiçeklerini verir ve o çiçeklerden varidat meyvalarını,çeşitli ilim ve müşahedeleri çıkarırlar.Bunlar,rüsum ilimleri erbabiyle gösteriş ve cidal ile karşılaşsa,hatta bu sıfatlardan yalnız birisi kalblerine girse bu,onların kalblerinde,kış,baharın çiçeklerini gidermek için ne yaparsa onu yapar.Kalblerine soğukluk düşürür.Keza tarikat alimleriyle hakikat alimleri arasında da aynı durum mevcuttur.

YİRMİ ALTINCI SOFRA

İnsan vücudunun,devamlı olarak kafilelerin gelip geçtiği dört yol ortasında bulunan büyük bir şehre benzetilmesi hakkındadır.Kafileler bu yollardan birinden şehre girip ötekinden çıkarlar.Mü'minin,vücudu şehrine giren kafilelerle muamelesini,ve münafıkın bu kafilelerle muamelesini,yani bu kafilelerin şehre ne suretle girip çıktıklarını beyan etmektedir.

Bil ki: Her insan,sureta cirmi küçük de olsa,manada büyüktür.Yedi gök ve yedi Arz ve bunlar içinde bulunan şeyler,Arş,Kürsi,Levh,Kalem,Cennet,Cehennem günde birkaç defa o vücut şehrine bir yandan girer,döner dolaşır,öbür yandan çıkar.Ama bunu insanlardan pek azı hissedebilir.İnsan tıpkı büyük bir şehir gibidir.Ortasında büyük sultanın oturduğu büyük bir taht vardır.Bu tahta oturan sultan,Tanrı'nın hükmüdür.Ruh onun mülkü,kalb hazinesi,akıl ölçücüleri-tartıcıları,fehim ölçeği ve terazisidir.Bu şehrin dört kapısı vardır.Göz,kulak,dil ve el.Bütün mahlukat bir taraftan girer,öbür taraftan çıkar.Şehre girenler,aklın önünden geçmeden çıkamazlar.Fehim,bunların kıymetçe,ölçü ve tartıca iyisini kötüsünü seçer,beğendiğini alıkor,beğenmediğini salıverir.Bu kafilelerden kimi göz kapısından girer,el kapısından çıkar.Yani görülerek girer,fiil,amel ve sanat olarak çıkar.Kimi kulak kapısından girer,dil kapısından çıkar.Yani işitilmek suretiyle girer,söz halinde çıkar.Akıl da önünden geçenlerin resimlerini çeker,hayale verir.Hayal,akıl defterlerinin sahibidir.Akıl da çektiği resimlerden beğendiklerini alıkor,beğenmediklerini salıverir.

Bunu bildinse,bil ki: Görme ve işitme yoluyla kafilelerin vücut şehrine girişlerinde mü'minle münafık arasında bir fark yoktur.Fakat gelen sermayeyi alıp fiilde ve sözde kullanma bakımından ikisi arasında çok farklar vardır.Mü'min,kulak ve göz yoluyla gelenlerden Allah indinde hayırlı olanlarını alır,iyi yapar,iyi konuşur.Bir iyiliği bin,hatta daha çok yapar.O mü'min, "Her başakta yüz tane bulunan yedi başak bitiren bir bahçe gibidir.Allah,dilediğine kat kat verir." (Bakara 261) Münafık ise kulak ve göz yoluyla gelen kafilelerden Allah indinde şerli olanlarını alır,şer yapar,şer konuşur.Hatta o,mü'minin aksine,bir şerri bin ve daha fazla yapar.O,birçok dallar veren,her dalında birçok dikenler bulunan kötü bir tane gibidir.

MÜ'min,imanına kuvvet veren,ilmini ve irfanını artıran amellerini halis yapan,ahlakını düzeltenlerden başkasına rağbet etmez.Münafık da nifakını kuvvetlendiren,şeytanlığını artıran,kalb cemiyetini (huzurunu) dağıtan,vesvesesini toplıyandan başkasına kuvvet vermez.İ'tibar ru'yete değil,gördüğünü alıp onunla amel etmeyedir.İşitmeye değil,ahlaka ve konuşmaya itibar olunur.Güzeli işitmeye itibar yoktur;itibar,onu kabul etmeye,güzel meyvasının zuhurunadır.İyi olana bakmak mühim değil,fakat o iyi şeyin,senin amellerini hayra çevirmesi mühimdir.

İnsan,önünden her şey geçen,bir ayna gibidir.Bazı aynada eşyanın suretleri doğru,güzel görünür,bazılarında da eğri büğrü görünür.Mesela dev aynasında her şey,dev gibi görünür.Yahut insanlar Cenab-ı Hak'ın buyurduğu üzere iyi veya çorak yere benzerler: "Güzel toprak,bitkisini Rabbinin izniyle verir.Kötü olan da ancak kavruk bitki çıkarır." (A'raf 58) İyi toprak,kötü tohumu islah eder.İki üç devrede onu iyi yapar.Kötü toprak da iki üç devrede iyi tohumu bozar.Gerçek söz dinlemede indan kalbi de böyledir.Nitekim Allah Teala buyurmuştur: "Allah onlarda bir hayır görseydi,elbette onlara işittirirdi.Onlara işittirse bile elbette yüz çevirir,geri dönerler." (Enfal 23) Ama bunların hepsinde hüküm,yine Hak Teala'nın hükmüdür. "İnsanların hepsi mevla sayılır,çünkü onlar,Allah'ın kazasına göre bir fiil icra ediyorlar."

YİRMİ YEDİNCİ SOFRA

Rahman ve Rahim Allah'ın adiyle:

"Biz onu Kadir gecesinde indirdik." Burada şuna işaret edilmektedir: Ölüm,ister iradi,ister ıztırari,ister tevazui olsun,yokluk olduğundan dolayı zulmettir.Zira ölüm,zulmetin başlangıçlarındandır.Bunun hepsi Kadir gecesidir.Bu geceye Kadir gecesi denmesinin sebebi,kadir sahibinin,bu kadrine ancak Allah'ta mücahede yoluyla ulaşabilmesidir.Kulun kalbine ilim ve ma'rifet,ancak ve ancak zikirle,tevhidle,mürşidin teveccühü ile varlığından tamamıyle geçip fena fillah oluncaya kadar mücahede etmesiyle iner.Zira tane,toprak altında fani olmadan içindekini bitirmez.Mezkur mücahedeye ve fenaya Leyletü'l -kadr (Kadir Gecesi) denmiştir.Bu gecenin Ramazan ayında bulunmasının kuvvetle muhtemel olması da bu söylediğimiz fikre delildir.(Çünkü Ramazan mücahede ayıdır.)

"Kadir gecesinin ne olduğunu sana ne bildirdi?" Burada da,şuna işaret edilmektedir: Allah'ta mücahede'nin kadrini Allah Teala'dan başkası bilmez.Çünkü mücahid,sülukünün başlangıcında,mücahede sonunda kendisine ne gibi maarif ve müşahede açılacağını bilemez.Bu öücahede,bu kadrin (şerefin) zuhuruna sebep olduğundan dolayı ona kadir nisbet edildi.(kadir denildi).Yoksa kadir,mücahede ile hasıl olan maarifin (bilgilerin) dir.Mücahede bir ağaçtır,maarif onun meyvasıdır.

Sonra süluki mücahedenin kadrini üç vechile beyan ederek buyurdu: "Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır." Burada da şuna işaret vardır: Maarif-i İlahiyye'nin husulü ile sonuçlanan Allah'ta mücahede,sahibinin,değirmen eşeği gibi eseri etrafında dolaştığı bin ay ibadetten hayırlıdır.Sonra Yüce Allah Teala buyurdu: "Melekler ve ruh,o gecede her emri yüklenerek inerler." Bu da şuna işarettir: Süluki mücahedede kendilerine müşkil olan her hususta meleki ilhamlar,Rabbani varidat iner,bununla mücahede edenlerin müşkilleri çözülür,onlar kalb şehirlerinin fethine,görmedikleri birtakım askerlerle giderler ki bu askerler gizli padişahlardır.Bunun içindir ki: "Hüküm,Allah'ın yer yüzünde askerleridir.Onlarla müridlerin ruhlarını takviye eder." denilmiştir.Nerede ordularla bir şehri fethe giden,nerede tek başına giden!

"Şafak atıncaya kadar selamet." Bu ayet de işaret ediyor ki: Bir mürşid-i kamilin mürakabesi altında süluki mücahede,ta hakikat güneşi doğuncaya kadar her türlü yol afetlerinden selamette olmaktır.Çünkü sultan,askerleri,harb aletleri çok olduğundan dolayı yoldaki hırsızlardan,eşkiyalardan,düşmanlardan emindir.Yöneldiği beldeyi emniyet içerisinde fethedebilir.Ama kendi kendine bir şehri fethetmek veya hücum eden askerlerden savunmak için mücahede yoluna çıkan,o hususta tek başına kalır.Allah daha iyi bilir.

Bil ki: Bir kimse kendi kadrini bilmez,asli kabiliyyet ve fıtratını bozar,ömür malını havaya sarfederse mücahede kadrini nasıl bilebilir? Hele maarif-i İlahiyyeden ibaret olan mücahede meyvasını tadmamış ise.Mücahede gecesinde kadir (şan,şeref) sahibini şaşırtmaz,azdırmaz.O zat,kadrine kibir eklemez.Yani onunla başkasına kibirlenmez.Ama bunu,süluki mücahedenin gayrinde bulan kimse bununla başkasına kibreder ve o takdirde bu kadrin,ne kendisine,ne de başkasına faydası olmaz.

Önce kemaline güvendiği ve o kemale ehil olduğunu iddia ettiği için yüksek kadr (şeref) e ulaşamaz.Çok cahil vardır ki,Allah indinde alimlerin,kibirleri ve ehliyyet iddiaları yüzünden ulaşamayacakları mertebelere ulaşmışlardır.

Sonra: Bu kemal,üzerine yılan dolanmış bir ağaç gibidir.Bundan dolayı insanlar ondan kaçarlar.Beyazid Bistami Hazretleri şöyle demiş: "Kadri bulan,kadir sahibinin kadrini bilmekle,babalar,analar ve şeyhler gibi kadirli kimselere hürmet etmekle onu bulmuştur." Allah indinde mahlukattan birini küçük görmek kadar büyük bir günah yoktur.Kendi meş'um nefsinin azizliği için,Allah'ın,kadrini yücelttiği kimselerin zelil olmasını istiyor.Miskin bilmiyor ki: "İzzet tamamen Allah'ındır." (Yunus 65) onu kullarından dilediğine verir.

YİRMİ SEKİZİNCİ SOFRA

Bir babadan yahut alemde medhedilen,Allah indinde de makbul birçok babalardan doğan dört oğul hakkındadır.Birincisi zenginin malından doğuyor.Bu çocuk,malını Allah yolunda sarfediyor,mescid,medrese,köprü,yol ortasında kervansaray,ribatlar,içinde Allah'ın adının anılması için tekkeler yaptırıyor.Bu oğul,sağ kaldıkça daima babasını hayr ile anar,ona hayır dua eder.

İkincisi,onun sülbünden doğuyor,babasına iyi halef oluyor.Bu da babasını hayr ile anr ve ona hayr ile dua eder.

Üçüncüsü ahbaptan,irfan talebesinden olan sohbet evladından olan ruhtan tevellüdediyor.Baba ölür,o da babasını yadeder.

Dördüncüsü kalbi olan manevi çocuktur ki bu,şeyhin nefsinden doğar,çıra yıldız veya güneş gibi meclisi aydınlatır.Bu çocuk,şeyhinden sonra onun halifesi olan sadık müriddir.Her biri kabiliyyetine göre babasını sena ile anar ve ona hayır dua eder.Bir kimsenin bu dört evladı veya bunlardan biri varsa o,hayır duadan hiç unutulmaz.Ve hayatında olduğu gibi ameli göğe yükselmeye devam eder.

Ey aziz kardeş,ölmemek istiyorsan,bunların hepsinin veya bazılarının senden doğmasına ve tamamen unutulup gitmemesine çalış,akıllı kimse bu evlatlardan nasıl kısır kalmak ve bu sonsuz sevaptan mahrum olmak ister? Bu,kıyamete kadar hayat ve nesil devam ettikçe bana ve sana bir öğüttür.Yüce Allah Teala'nın,Hud Aleyhisselam dilinden söylediği sözdür: "Hiçbir canlı yoktur ki O,onun alnından yakalamış olmasın.Doğrusu Rabbim,doğru yoldadır." (Hud 56)

YİRMİ DOKUZUNCU SOFRA

"Her nefis ölümün tadını tadacaktır.Kim Cehennemden (dünyada cehennem amellerinden) uzaklaştırılar.(dünyada cennet amellerini işliyerek) Cennete sokulursa kurtulur.(matlubunun sonuna ulaşır.) Dünya hayatı (lezzetleri,süsleri) aldatıcı bir geçimden başka değildir." (Al-i İmran 185)

Bil ki: Zindana giren herkes korkar ve üzülür.Girenlerden bazıları çıkarılır,öldürülür;bazıları affedilir,bazıları da çıkar nimet ve ihsana nail olur.İnsan da böyledir.Dünya zindanına girer.Sonra bunlardan bazıları oradan çıkınca kabirde ve ahirette en şiddetli azaba düçar olur.Bazıları da çıkar,Allah onun günahlarını bağışlar.Bazıları da çıkar,Cennetlerde ve cennetin içinde bulunan nimetlerde çeşitli izzet ve ikrama mazhar olur.Onun dünyadan çıkışı,Yusuf Aleyhisselam'ın zindandan çıkışı gibidir.Hikaye edilir ki: Yusuf Aleyhisselam,Mısır kralının izzet ve ikramıyla zindandan çıkyığı zaman zindanın kapısına şunu yazmıştı: "Burası günahkarların hüzün evi,sevenlerin imtihan evidir." Zindanda olanlar,onun çıkışına üzüldüler,ağladılar ve dediler ki: "Biz senin cemalini görmek ve hikmetli öğütlerini duymakla teselli buluyorduk.Bundan sonra kim bizi teselli edecek?" Zindandan çıkışı,Yusuf Aleyhisselam için en sevimli bir olaydı,halbuki arkadaşlarına en kötü,en feci bir şeydi.

Bu hadisede güzel bir nükte vardır.Mü'min,dünya evinden çıktığı zaman anası babası,çocukları,karıları,kardeşleri,dostları onun ayrılışına ağlarlar.Oysa onlar ağlarken,mü'mim dünyadan çıkışına sevinir.Ölüm,onlar için en korkulu ve acı bir şeydir.Ama ölümü tadan mü'min için ölüm,Yusuf Aleyhisselam'ın zindandan çıkması kadar sevinçli bir hadisedir.Zira Yusuf,zindana köle olarak girmiş,melik olarak çıkmıştı.Mü'min de dünyaya aşık olarak girer,maşuk olarak çıkar.Muamele,ölmiyen melikten,ölmiyen melike olur.Artık anla ve dünya zindanında köle ol ki oradan efendi olarak çıkasın.

Ey mü'min,Yusuf çıkınca Mısır mülkünü ve hükümranlığını buldu ise,mü'min de dünya zindanından çıktığında Cenneti ve onun hükümranlığını bulur.İbnu Ömer (R.A.) den Resulullah (S.A.V.) in şöyle dediği rivayet edilir: "Cennet ehlinin,bahçesine,zevcelerine,nimetlerine,sevincine bakan kimseye en yakın mesafede bulunan,bin senelik yol (uzaklığında) dır.(En aşağıda bulunanın,bu kadar geniş bir muhite tasarrufu vardır).Allah'a göre en çok kerim olanı da sabah akşam Rahman'ın yüzüne bakandır.(Tirmizi).İşte cennet ehlinden en düşük olanının hali ve işte en yüksek derecede bulunanın hali.Artık istediğini kendine seç.

OTUZUNCU SOFRA

Şeyh Mahmud el-Üsküdari'ye gönderdiğim mektubun sureti:

Rahmani keremden hiçbir sabah olmadı,felaha çağıran (müezzin),latif,Rabbani sabah meltemini teneffüse hiç davet etmedi ki muhakkak o zaman önce ilmi,sonra ruhi mertebelerdeki tanışma (*Allah,bu kainatı yaratacağını ezelde biliyordu.Yani kainat,O'nun ilminde vardı.İnsanlar Allah'ta bir tasavvur olarak mevcut idiler.İşte bu hale İlmi Mertebe adı verilir.Sonra bu tasavvuru latif olan ruhlar haline getirdi.İnsanlar önce tasavvurdan ibaret iken ruhlar haline geldiler.Bu da Ruhlar Mertebesidir.İşte Niyazi Efendi bu mertebelerde insanların birbirlerini tanımalarını anlatmak istiyor.)* hükümlerinden biri,kalb-i selim yularını aşk ile çekip nefs yokluğu kamçısiyle onu dosdoğru sevgi yolundaki dostlarla ülfet için sevk etmiş olmasın.(O dostları görmek istiyakını duydum daima) Onlarla ülfete sevk etti ki ayrılık kalksın,ruhlar aleminde olduğu gibi şu gölgeler aleminde de birleşme olsun.Özellikle sıcak dost,aziz ve kerim,seyyid,yüce şeyh,hal ve makam erbabının medar-ı iftiharı,alim,arif,Allah'a yürüyen, (O'nun kapısında) duran,önce sabur,sonra şekur isminin mazharı,her ikisinde de gafur kardeşi görmek arzusu içindeyim.Allah,onu vahdette kesreti,kesrette vahdeti görmekten perdelememiştir.Çünkü erbabı indinde vahdet ve kesret hiçbir zaman birbirine zıt değildir.Asıl kemal,vahdet ve kesreti cemetmektir.Zira bu,Makam-ı Mahmud'dur.

Halkın en fakiri,Samimi kardeş Mısri

OTUZ BİRİNCİ SOFRA

Büyüklerden birine gönderdiğim mektubun sureti:

Bismillahirrahmanirrahim.Hamd Allah'a,Allah'ın selamı bütün seçtiği kullarına,Efendimiz Muhammed'e ve onun kuşatıcı ilmine,Cem' ve fark'ı havi haline varis olan seçkin ashabına ve aline olsun.Sonra bütün mertebeleriyle selam,mükafatlarla aziz,Şeyh Mustafa ismiyle müsemma temizlik ve vefa ile vasıflanmış kardeşimin,hali ve zevki ile tatlılanmış güzel mektubunu aldım.Şiir:

Allah içün kardeşimden bir mektup geldi,Manası sır gelini,lafzı da onun peçesi.

Öyle bir hazine ki cem'-ü fark'ı ve ikinci farkı cem'eder,Öğülmüş,doğru bir mektup.

Ben de cevap olarak birkaç söz yazmak istiyorum ama ne mümkün.

Zira irfanının etrafı ma'murdur.Onun irfanı bir bulut gibidir.

Yağdıran bir bulut ki kalbleri diriltiyor,hitabının tadı kulakları okşuyor.

Fakat ben yine de sevgimden dolayı cevaba cür'et ettim.Sevap almak ve Kalbimdekini size açmak üzere örtülü olandan perdeleri kaldırmak istedim.

Bundan sonra fakir der ki: İlimler denizinin erbabı dört kısımdır.Nasıl ki zahir denizi de bilenlerce dört kısımdır.Zira insanlardan kimi denizi görmemiş sadece işitmiş,kimi uzaktan görmüş,kimi sahilden görmüş,kimi de içine girebilmiştir.Birinci insan,denizi ömründe pek az hatırlar.İkincisi,günlerinin pek azında hatırlar.Üçüncüsü vakitlerinin yarısında denizi görür ve hatırlar.Dördüncüsü ise denizi hiç unutmaz ve unutamaz.Çünkü gözü devamlı olarak ona bakmakta,kalbi de ebediyyen onu anmaktadır.Birincisi iman sahiplerine benzer.İkincisi ihsan sahiplerine,üçüncüsü yakın sahiplerine,dördüncüsü keşf ve ayan sahiplerine benzer.Birincisi ancak işittiğini ve öğrendiğini yahut kitaplardan okuduğunu söyler.İkincisi,kalbine nadiren gelen (varidat) la ondan bahseder.Üçüncüsü,bir takım insanlardır ki lisanları varidat-ı İlahiyye ve Maarif-i Rabbaniyye ile doludur.Bildiklerinden ziyade ilham edildiklerini söylerler.Çünkü onların kalbleri,fehimlerin kabları,ilimlerin kaynaklarıdır.Maarif-i İlahiyye kalblerinden dillerine akar.Onlar ilahi mevhibeleri söylemeden duramazlar.Onlar irfan bahçelerinin bülbülleri,Süleyman'ın Esrar hüdhüdleridir.Dördüncüleri öyle insanlardır ki bildiklerinden dilleri tutulmuştur.Ruhlarının zevklerinden ötürü bildiklerini söyleyemezler.Onlar daima muhatap olanların zevklerine göre konuşurlar.Çünkü onların zevkleri,kendilerinden aşağı olanlar şöyle dursun,ekseri ariflerin zevkine de uymaz.Salih insanların iyi zanlarında ehlullah kabul edilenler dahi onları duysa katline hücum ederler.Nasıl ki Cüneyd de Mansur'un katline hücum etmişti.Celalü'ddin Rumi Hazretleri demiştir ki: "Eğer mansur benim keşfettiğim (sırları) esrarı duysaydı vallahi benim katlime sür'at ederdi." Bu esrar,ihata edilemeyecek kadar geniştir.Ulum ve maarif öğrenilemeyecek kadar çoktur.İnsan alıcı,kabiliyetlidir,Allah hadidir' İnsana çalışmaktan başka bir şey yoktur.Meclisinizde zikir ve tevhid nurunu alanlara,tecrid ve tefrid (ayırma ve birleme) yolunun saliklerine selamlar.Halkın en fakiri,fakrın hadimi Bursa'da sakin Şeyh Muhammed Mısri.

OTUZ İKİNCİ SOFRA

Şeyhler Şeyhi Erdebili'ye gönderilen mektubun sureti:

Mütteki alimlerin en bilgini,mütebahhir fudalanın en üstünü,fazilet kaynağı,yakin madeni,nebilerin ve resullerin ilimlerinin varisi,yani tarikatte şeyhlerimizin şeyhi,hakikatte güneşlerimizin nuru,kalblerimize ilimlerinin kovalarını dökmekte devam etmekte,ruhlarımız,onun irfanına iştiyak duymaktadır.Bu fakirden hürmet ve tazimle o Hazrete Allah'ın selamı ve berekatı olsun.

Bizi müstecap duasından unutmamasını,füyuzat kaynağı olan kalbinden çıkarmamasını istirham ederim.Çünkü ehlullah Hakk'ın kapılarıdır.Onların kalbleri,O'nun tecellilerinin ve lütuflarının kablarıdır.Safa-i hatırla gizli vakitlerde Rabbinin huzuruna çıkıp orada bizi,hayr ile yadetmesini,bizi masivadan defedici şeylerle anmasını,tam mahviyyet kemalinden sonra bizi Allah'a yaklaştırmasını,kalbimizi Allah'tan alıkoyan biri iki görme halini bizden gidermesini rica ederiz.Allah niyyetimizi ve maksadımızı bilir.Dilediği zaman duamızı kabul eder.Halveti fukarasının en aşağılardan ve en zayıf hadimlerinden fakir duacı Muhammed Mısri'den evvel ve ahir selam.

OTUZ ÜÇÜNCÜ SOFRA

Şeyhu'l-İslam Yahya el-Minkariye gönderilen mektubun suret:

Alimlerin,bilgileri derecesinde mertebelerini yükselten Allah'a hamdolsun.Zira her bilenin üstünde bir bilen vardır.Kullarının olgunlarını ayırmış,onlara zatından ve Kerim vechinden başka gaye koymamıştır.Salat ve selam en güzel bir surette güzel ahlakıyla halkı Sırat-ı Müstakime irşadedene;onun al ve ashabına ,güzel ahlak ve kalb-i selim ile onlara tabi olanlara olsun.Allah'ın selamı,rahmeti ve rızası;nimetlerinizin velisi,himmetleri yüksek,ahlakı olgun,keremi yüce olan Şeyhimiz,İslam ve müslümanların şeyhi (Allah onun şerefli vücudunu izzet ve şerefiyle daim eyleyip bizleri faydalandırsın,Allah onu daha yüksek mertebelere ulaştırsın,kıdemini ümidinin de üstüne ulaştırsın),Oğlun gelmesiyle gözlerimiz sevindi.Onun medhiyle kalbler ve diller süslendi.Nasıl olmasın ki onun övdüklerinden bazısının tarihine Allah Teala'nın şu sözü işaret etmektedir: "Ağırlıklarınızı ancak güçlükle gidebileceğiniz bir beldeye taşır." (Nahil 7) ve buyurmuştur: "Ne yaş ne kuru her şey apaçık bir kitaptadır." (En'am 59) Büyük Allah doğru söyledi.Halkın en fakiri,fakrın hadimi,duacı fakir,Şeyh Muhammed el-Mısri.

OTUZ DÖRDÜNCÜ SOFRA

"Cennet mekarihle (kötülüklerle) süslenmiştir." Bunda şu hakikate işaret edilmektedir: Bir kamilin adı uzaktan işitilir ve onunla buluşmaya iştiyak duyulur.Fakat geldikleri zaman onu düşmanla çevrili görürler,öyle ki her düşmanın elinde ötekininkine benzemeyen bir mızrak vardır; o mızrakları bu kamile aşık olanlara atarlar,iftiralar ederler,onu ondan çevirmeye çalışırlar.Bu,Adem Aleyhisselam'dan günümüze kadar böyle gelmiştir.Hakikatte kamilin etrafında bulunan bu düşmanlar,istidatlı olmayan kimseleri kemal sahiplerinin yanına sokmamak için vazifeli bekçilerdir.İşte kemal sahibi olan zat,böylece mekarihle (kötülüklerle) çevrilmiş bulunur.Onun yanına ancak kuvvetliler girebilir.Nitekim o kamil de maarif Cennetine ve kendisine muvafık ihvanla toplanma zevkine;düşmanların verdikleri ıstıraplara,hasetçilerin sebep olduğu üzüntülere sabretmek suretiyle erebilmiştir.Çünkü ariflerin meclisi,Cenne gibidir.Zira Peygamber Aleyhisselam Efendimiz buyurmuştur: "Eğer Cennet bahçelerine uğrarsanız,meyvalarından yeyiniz." Fakat cennet mekarihle çevrilidir.Kamil kimseler,zikir sohbetine muvafık olan insanla toplanma meclisine ancak sabr ile nail olabilmişlerdir.Büyüklerden biri Belgrad'dan bizi ziyarete gelmişti.Önce fakirin hasetçilerinin çokluğunu görerek bana acıdı.Fakat cuma gecesi toplanan ihvanı görüp,onların Vecd ile,birtakım İlahi haller ile zikretmelerini görünce çok ağladı ve şöyle dedi: "Bırak onları istedikleri kadar hainlensinler,düşmanlık etsinler.Onların ezalarına sabret,Çünkü bu nur,onların üflemeleriyle sönmez,artar.Sonra Allah Teala'nın: "Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar.Halbuki Allah,kafirler istemese de,nurunu muhakkak tamamlayacaktır." (Saff 8) ve "Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar,Kafirlerin hoşuna gitmese de Allah nurunu tamamlayacaktır." Tevbe 32) sözlerini okudu ve ilave etti. "Bu cennetin,hasetçilerden ve düşmanlardan hali kalmayıp onlarla sarılmış bulunması icabeder.Bu insanlar bunun etrafındaki mekarihi yarıp buraya girmeye kudretleri olmadığından dolayı hasedleri ve düşmanlıkları artmaktadır.Fakat onların hasedleri ne kadar artsa bu nur da o kadar artar.Onların senin hakkındaki davranışlarına üzülme."

Hasılı kamil,kemal cennetine cehd-ü gayret ve sabr-i cemil ile vasıl olabilir.Onun hasetçilerinin kötülükleriyle çevrili bulunan sehbeti cennetine de ancak kamilin zatında veya meclisinde bulunan mekarih ayıplarına gözlerini kapatan,o hasetçilerin sözlerine kulak asmayan kimselerden başkalrı giremez.

Fakir der ki: Mısır'a gidip Şeyhuniyye'de şeyhime bey'at ettiğim zaman oranın fukarası sayılamayacak kadar çoktu.Bunlardan bazıları şeyhime,kendi şeyhi zamanından kalmış idiler.Şeyhin selefinden kendisine intikal eden müridlerden bir bana gizlice yaklaştı ve dedi ki: "Ben seni,iradende sadık,samimi arkadaş biliyorum.Ama bu şeyh,senin bildiğin gibi yetişmiş bir şeyh değildir.Ben sana nasihat ediyorum.Senin aradığın bunda yoktur.Beni dinlersen bunu bırak ve kendine başka bir şeyh ara.Belki muradına erersin." ve şeyhin birçok ayıplarını saydı.Ona dedim ki: "Şimdi onun kamil olduğuna yakinen inandım." Gerçekten üç yıl hizmetine devam ettim ve onu Kadiri Tarikatinde kamil bir şeyh buldum.Allah'a hamdolsun,ona hizmet sayesinde muradımın özetine nail oldum.Teferruatına da başka bir şeyhin,şeyhler şeyhi eş-Şeyh Ümmi Sinan Elmalı (Ks.S.) nın hizmetinde eriştim.Ama bunun mekarihini,ötekinin mekarihinden çok buldum.Tabii zevkleri de farklı idi.

OTUZ BEŞİNCİ SOFRA

Te'dip ve teeddüp hakkındadır: Allah Teala Hazretleri buyurmuştur: "Ey iman edenler,nefisleriniz ve çoluk çocuğunuzu ateşten koruyunuz." (Tahrim 6) ve Peygamber Aleyhiiselatu Vesselam Efendimiz de şöyle buyurmuştur: "Her çoçuk islam fıtratı (yaratılışı) üzerine doğar.Sonra onun anası babası onu yahudi,Hıristiyan veya Mecusi yaparlar."

Bil ki çocuk kendi başına bırakılırsa yemeye,içmeye,oyuna ve nefsinin istediği elbise ve diğer şeylere koşar.Dünyayı,Ahireti,dostu,düşmanı,küfrü,imanı,ibadeti,masiyeti,zikir ve fikri,şükür ve sabrı bilmez.Bu tabiatta olan büyükler de çocuk sayılırlar ama Allah indinde onlar,çocuk gibi özürlü sayılmazlar.

Anasının,babasının,ya da üstadının terbiye ettiği çocuk,hayırlı şeylere koşar,şerlerden kaçar.Böyle çocuk,yetişkin insanlardan sayılır.Binaenaleyh herkesten hakkı kabul etmelisin.Çocuk da olsa her mahluktan hakkı kabul etmen gerekir.Belkis'in kemaline,insafına ve ameline bak ki,kuşların en zayıfı olan Hüdhüd'den hakkı kabul etti.Vücudunun küçüklüğüne,zayıflığına bakmadı.Allah'ın ifade ettiği üzere Süleyman'dan getirdiği: "Bismillahirrahmanirrahim Bu (mektup) Süleymandandır ve Rahman ve Rahim olan Allah'ın adiyledir.Bana böbürlenme ve bana müslüman olarak gel." (Neml 30-31) sözünün manasını anladıktan sonra Hüdhüd'ü tahkir etmedi.Çünkü o,her biri makabline (öncesine) nisbetle cami'ü'l-kelam (veciz) olan bu üç kelimenin manasını anlamıştı.Zira birinci olan Bismillahirrahmanirrahim,öncesine nisbetle zata ve güzel sıfatlara delalet eder.İkincisi,bütün kötü sıfatların kökü olan böbürlenmeyi terk etmeyi emretmektedir.Üçüncüsü bütün iyi sıfatların kökü olan teslim ve itaattir. "Bana böbürlenme" sözü şuna işarettir: "Benim Hüdhüdümü küçük görerek bana böbürlenmeye kalkma.Onun cisminin küçüklüğüne bakma,fakat ağzındaki mektubun manasının büyüklüğüne bak."

Bil ki: Mü'mindeki saadet alameti,çocuktan da,ondan daha küçüğünden de çıksa hakkı kabul etmektir.Nasıl ki Belkis,Hüdhüd'ün Süleyman'dan getirdiği haberi kabul etti de bu yüzden selametle eriştiği şerefe erişti.Süleyman'ın zevcesi oldu.Ahirette erişeceği nimetlerden ayrı olarak dünyadaki saltanatı da elinde kaldı.Resulullah (S.A.V.) Efendimiz'e gelince onun: "Gözü kaymadı ve azmadı" eşyayı olduğu gibi gördü.Hatta evlerin en ehveninde bile Kadir'in kudretini gördü.Bunun içindir ki: Allah Teala onu,küffarın gözlerinden sakladı. (Hz.Peygamber Efendimiz mağarada iken örümcek mağaranın ağzına yuva yapmış ve o Hazret'i ta'kibe gelen düşmanlarının gözlerinden gizlemişti.)

Şaka alameti de,şerefli bir kimseden dahi çıksa hakkı kabul etmemektir.Nasıl ki Nemrud,Halil'i kendi gözünde küçük gördü ve hakkı kabul etmedi.Allah Teala da onu,mahlukatın en küçüğü olan sinekle helak etti.Sinek dimağına girdi,onu öldürdü.İşte her iki tarafın da cezası,hareketine böylece uygun düşmüş oldu.O halde Nemrud gibi kibirli olmaktan kaçın,kemal sıfatlariyle vasıflan.Her ne kadar Allah'ın Resulü (S:A.V.) Efendimiz'in,kemalin zirvesine ulaşan evsafiyle vasıflanamazsan da bari Belkis'in sıfatlariyle vasıflan ki erkek olduğun halde kadınlardan da geri kalmayasın,Kemalsiz ve edepsiz kalıp çocuklardan sayılmaktan sakın,çünkü onlar mazurdur,sen mazur değilsin.

OTUZ ALTINCI SOFRA

Yüce Allah Teala'nın "Bana ve anana babana şükret,dönüş banadır." (Lokman 14) sözü hakkındadır.Bu ayette şuna işaret edilmektedir: Kur'an,insan ve alem.Bunlardan her biri diğerine aynadır.Gaye insandır.Fakat insan ancak bunlarla tekemmül eder.Onlar insanı kemale eriştirinceye ve kendilerine ayna yapıncaya kadar terbiye ederler.Bu defa insan onlara ayna olur.İnsanlardan kimi terbiye kabul eder,kimi etmez.Kemale erinceye kadar terbiye kabul edip kemale eren insanda Kur'an ve alem tamamen görünür.Terbiye kabul etmeyen insanda Kur''an'ın cemali,alemin nizamı görünmez.Onun kalbi,husuf ve küsufu (Ay ve güneş tutulması) devamlı olan bir alem gibidir.Onda herc-ü merc,Ye'cuc-me'cuc ve diğer fitneler zuhur eder.

Hasılı bir insanın kalbinde fırsat bulunca falanın malını zorla almak,çalmak,yahut falanın karısiyle zina etmek,falanı öldürmek gibi şer ve fesat niyyetleri bulunursa kalb aleminde olanların hepsi onun gibi olur.O takdirde onun kalbi,padişahının zulmünden fitneler kopan bir ülke gibidir.Eğer o kimse o halde ölse,nefsini kalb alemine göre bir alemde görür.Bütün güzel ahlakı da çirkin bir surete bürünmüş olur.Nefsi bu iki alem arasında daima azap içerisinde kalır.

Ama kalbinde,fırsat bulduğu takdirde mescitler,camiler yapmak,ribat kurmak,köprüler yapmak,su akıtmak,kuyu çıkarmak ve bunlara benzer hayırlar yapmak ve herkese iyilik etmek niyyeti bulunursa onun kalbi,bu niyyeti gibi olur.Yani kalbi,sultanının adaletiyle ma'mur ve muntazam bir ülke gibi olur.O insan o halde ölürse,nefsinin suretini,kalb alemine muvafık bir surette görür.Kur'an'dan alınmış güzel ahlakı,kendine sevimli,güzel bir surete bürünür.Kendi orada onunla arkadaş olur,daima zevk içerisinde yaşar.Hasılı insanın kalbi,ya Cehennem ya da Cennettir.

O halde Kur'an'ı ve dünyayı gözünden uzak tutma,nefsini bunlarla kemale ulaştır ki bunlar sende dosdoğru görünsünler.Ve sende bulunan Kur'an ahlakı,sultanlar Sultanı'na ulaşsın,yaratılmış bulunduğu belli evini bulsun.Her şey düzenine kavuşsun.Kalb alemin intizama girsin.Ebedi rahat bulasın.Ama bunları ihmal edersen,Cennete giremezsin.Çünkü senin cennetin,onların ayakları altındadır.

OTUZ YEDİNCİ SOFRA

Peygamber (S.A.V.) Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Ümmetimden bir taife daima hakkı yüceltmek için savaşmata devam eder."

Burada işaret edilmektedir ki: Dünya,imar edenlerle ma'murdur.Dünyayı imar edenler,insanlardır.Çünkü insan,dünyanın ruhudur.İnsan da din ile ma'murdur.Din de din ehliyle ma'murdur.Zira din ehli olmasaydı,hepsi herc-ü merç ile helak olup giderdi.Bütün dinler,imar edenleriyle ma'murdur.İmar edenler de İslamiyyet ve müslümanlardır.Diğer dinlerim ma'mur olmasıyla,islama ve müslümanlara itaat edip haraç vermek suretiyle yaşayıp devam etmelerini kasdediyorum.İslam ehli de abidler ve salihlerle ma'murdur.Bunlar da şeriat ulemasıyla,onlar da tarikat ehliyle ma'murdur.Zira ceset,ruh ile imar edilir.Geri kalanlar da bir öncesine nisbetle böyledir.Onlar da Allah'ı bilenler ile,Allah'ı bilenler de Hakikat ehliyle ma'murdur.On iki ilim de böyledir.Sarf,nahiv,mantık,ilh.Bunların her biri kendilerini imar eden ilim öğrencileriyle ma'murdur.Öğrenciler bu ilimlerle uğraşmakla bunları imar etmiş olurlar.Saatler,günler,haftalar,aylar ve yıllar da kendilerine mahsus ibadetlerle ma'murdur.Mesela belirli saatlere mahsus namazlar,haftalara mahsus benzeri ibadetler,Ramazan orucu,Recep,Şa'ban ve Muharrem orucu gibi aylara mahsus farz ve nafile ibadetler;zekat,sadakalr gibi seneye mahsus ibadetler ve Hac gibi ömre mahsus ibadetler.

Mekanlar da böyledir.Mescitler,Camiler,tekkeler ve benzeri ibadet yerleri cemaatle ma'murdur.Cemaatler de müezzinlerle,imamlarla,hatiblerle,mürşidlerle ma'murdur.İnsanın içinde öyle merhaleler vardır ki sayılamaz.Fakat esaslarını taksim etmişlerdir.Bir itibara göre yedi merhale,bir itibara göre on iki merhale,bir itibara göre kırk merhale,bir itibara göre yüz merhale ve bir itibara göre de bin merhaledir.Her merhalenin kendine has imarcıları vardır.Çünkü insan her zaman kabul edicidir (alıcıdır),Allah ise kadirdir.İç alem geniştir.Aşk pazarı ma'murdur.Hakk'ın meta'ı mezaddadır.Dellal her tarafa koşup durmaktadır.Müşteri de kıyametin kopmasına kadar rağbetlidir.

O halde ey insanları irşadeden alim,insanları bütün dini erkanın tamirine,bilhassa bunlar arasında tevhid rüknünün i'marına teşvik et.Tevhid,her şeyi ihya eden su gibidir.İnsanları soğutarak,tevhid ehlinin yolunu güçleştirerek,daraltarak tevhidi yıkanlardan olma.Tevhid ehline kolaylık olsun,tevhid yolu genişlesin diye Allah ve Resulü,tevhid için çok zikirden başka şart koşmamıştır.O halde Kur'an ve Hadisle halka öğüt ver ki hepsini imar edenlerden ve aleme birbiri peşinden girenlerden olasın. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

OTUZ SEKİZİNCİ SOFRA

Şimdi bahardır.Ticaretinde kazançlı olan kimse,sevgilinin,kendisini dost olarak yanına aldığı kimsedir.Sevgili ağzında şarap varken birini yanına alsa,o kimse sırrına vakıf olur diye üzüntü içinde kalır.Onun için sevgilinin aklı kendisini ayıplayarak der ki: "Her koğuculuk yapan alçaktır" Yani sevgili kendi kendine der ki: "Eğer sen bu sırrı ifşa edersen alçaksın.Kimseye açma,yoksa kederin artar,ifşa ettikten sonra pişman olsan da artık fayda vermez." Bu mahzur ile beraber o (sevgili) birini o halinde kendine nedim alırsa,o sırrın nedimi olan mürid,kazançlıdır.

Bunun izahı: Kasip (kazançlı) dan maksat,aşık olan müriddir.Bahardan maksat,gençlik günleridir.Sevgili,mürşiddir.Burada sevgili,halk arasında dürüstlüğü,iyi hali,temiz huyiyle,ırz ve namusunu korumakla tanınmıştır.Ama aslında kendisi halktan gizli gizli şarap içmekte fakat onun bu halini hiç kimse bilmemektedir.Birisi haline muttali olnca üzülür.Sevgilinin aklı,şarap içmeyi kim olursa olsun insanlardan herhangi birini kendine özel dost seçer,aklı ve üzüntüyü,mahcubiyeti düşünmezse işte dünyada kazançlı olan,sevgilinin sırrına nedim olan o aşık müriddir.

Şimdi bil ki: Meşayih,o mahbuptan daha azizdir.Meşayihin sırrı,o mahbubun sırrından daha mahremdir.Şeyh,kabiliyetli müridlerinden birini hakikat ve rububiyyet sırrını kendisine açmaya ehil görürse o mürid,kasib'tir;başkaları değil.O halde o mürid,şeyhin kıymetini bilmelidir ki kendisi de onun gibi aziz olsun.Fakat şeyhin kendisine açtığı İlahi sırrı ifşa ederse talii ters döner ve İblis gibi merdud olur.Hasılı salik,teslimiyyetinde ve istidadında öyle olmalıdır ki mürşidi onu kendi sırlarına mahrem kılabilsin.Mürşit de öyle olgun olmalıdır ki irfanının ve esrarının şarabı,saliki sarhoş edebilsin.

Sonra salik,sırrı saklamalı,onu ruhunun sandığına koymalı,lisanını tutmalı o hususta ölü gibi olmalıdır.Ahmed,Buhari,Müslim ve Tirmizi Ebu Hüreyre (R.A.) den Peygamber (S.A.V.) Efendimiz'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Salih kullarıma,(yani Hak'kın ve halkın kendi üzerlerinde bulunan ödevlerini yerine getiren kimselere) gözlerin görmediği,kulakların duymadığı ve hiçbir beşerin hatırına gelmeyen ni'metler hazırladım." Yani O,kullarına Cennete hiç kimsenin görmediği nimetler,hayırlar ve lezzetler saklamıştır.

Ariflerden biri şöyle demiş: Buradaki nimetlerden maksat,Allah'ın,ahirette seçkin kullarına lutfettiği ilahi tecellilerdir.Çünkü bunlar yaratıcılık nimetleridir.Yaradılmışlara mahsus nimetleri Peygamber Aleyhisselatu Vesselam Efendimiz haber vermiştir.Kur'an'ın haber verdiği üzre gözler onu görmüş,kulaklar işitmiştir.Bunu Kur'an tasrih etmiştir.Daha sonra Peygamber Efendimiz şöyle demiştir: "İsterseniz (hiçbir nefis,kendileri için ne göz sevindirici nimetler hazırlanmış olduğunu bilemez) ayetini okuyunuz." Bu nimetlerle gözlerin içi güler,ruhlar huzur bulur.Mana şöyledir:

Hiç bir nefis,ne seçkin bir melek,ne de mürsel bir peygamber,kim olursa olsun hiç kimse onların yaptıklarına karşılık kendilerine hazırlanmış sevabı bilemez.Ameller içinde de öyle bir amel vardır ki ona da kimse vakıf olamaz.Yalnız Allah bilir ve buna uygun olarak sahibini mükafatlandırır.Hz.Peygamber Aleyhisselatu Vesselam Efendimiz buyurmuştur: "Benim Allah ile öyle bir vaktim vardır ki onda bana ne bir seçkin melek,ne de mürsel bir peygamber yetişemez."

OTUZ DOKUZUNCU SOFRA

Müslim,Nafi' İbnu Hadice (R.A.) den Resulullah (S.A.V.) Efendimiz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Siz dünya işlerinizi benden iyi bilirsiniz.Size dininiz hususunda bir şey emredersem onu alınız." Haşiye'de bu Hadisin söyleniş sebebi şöyle kaydedilmiştir:Nafi' İbnu Hadice dedi ki: Peygamber Aleyhisselam Efendimiz Medine'ye geldiği zaman Medine halkı Hurmayı te'bir ediyorlardı (yani dişi hurma çiçeğini yarıp erkek hurma tohumu ile aşılıyorlardı). "Ne yapıyorsunuz?" dedi.Dediler ki: Biz devamlı böyle (erkek tohumunu dişi çiçeğe) koyarız. "Yapmasaydınız sizin için daha iyi olurdu." dedi.Bunun üzerine artık bu aşılama usülünü terk ettiler.Bu defa meyvaları eksildi.Bu durumu kendisine söyledikleri zaman: "Siz,dünya işlerinizi benden daha iyi bilirsiniz.Size dininiz hakkında bir şey emredersem alınız." buyurdu.Şerhu't-tarika'da da böyledir.

Denilmiştir ki tam kemal,iki cihanın ilmini cemetmektir.O halde Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimizde bu hal nasıl olabilir? Bazı muhakkikler buna şöyle cevap vermişlerdir: Bu,Peygamber Aleyhisselam'ın başlanğıç halinde olmuştu.Ama sonunda her iki ilmi de kendinde cemetmiştir.Fakat buna şöyle itiraz edilebilir: Bir velinin en son derecesi,Resul-i Ekrem'in ilk derecesine vasıl olamaz.Halbuki ümmet arasında bu iki ilmi cemeden veliler vardır.O halde nebi ile veli arasında ne fark var?

Fakir der ki: Bunun tam cevabı şudur: Allah'ın Resulü (S.A.V.) nefs-i şerifini daima yenmek ister ve büyük kemalatından hiçbiriyle iftihar etmezdi.Fakriyle iftihar ederdi.Resulullah'ın: "Bana ve size ne yapıldığını bilmem." (Ahkaf 9) ve: "Seni tesbih ederim.Seni sana yaraşır şekilde gerçek mahiyyetinle bilemedik." ve: "Siz dünya işlerinizi benden daha iyi bilirsiniz." gibi sözleri,O'nun fakr ile iftihar etmesi dolayısıyla söylemiş bulunduğu sözlerdir.Hatta kendisine,mübarek düşüncesine uygun olarak: "İşlerinde onlarla müşavere et." (Al-i İmran 159) ayeti dahi gelmiştir.Binaenaleyh O,bununla nefsini küçük görmek,ümmetinin hatırını hoş etmek ve şerefli olanlara,yüksek mertebelere erişseler dahi kendilerinden aşağı olanlardan sarf-ı nazar etmemelerini,kendisi gibi onlara yönelmelerini işaret etmek istemiştir.Ta ki Allah Teala'nın nice imtihanlarından emin olalar.Çünkü kendini beğenmek,bizzat helak edici sebeplerdendir.Bununla beraber bu güzel tasavvur,O'nun başlangıç halinde idi.Sonra bu hali geçti.Buna: "Allah'ın yardımı geldiği zaman..." suresi delalet etmektedir.Bununla Resulullah (S.A.V.) Efendimiz başkalarından ayrılır.Çünkü onlar,iftihar edilecek Rabbani hallerini,cami' kemallerini gizli tutmaya,acz ve iftihar göstermeye bidayet-i hallerinde dahi tam ulaşamamışlardır.Yahut son hallerinde bundan pek az yükselebilmişlerdir.Çünkü onların en son menzilleri acz,züll ve iftikar (fakirlik) dir.Kemalleriyle iftihar edenler de olmuştur.Lakin iftihar etseler de yine Resul-i Ekrem Efendimiz'e uymak için iftihar etmişlerdir.Resulün o hususta övündüğünü işittiklerinden dolayı öğünmüşlerdir.Binaenalyh bunların iftiharı,ona uymak içindir.

Bu kemal,ister bizzat,ister teba'an olsun,iyi de olsa yine de halkın sıfatlarındandır.İzafetleri düşürmek ve davetten maksad hasıl olduktan sonra Rabba hamd ve tesbih ile bütün tabii sıfatlardan Rahman sıfatlarına sığınmak kemalin zirvesidir.Bu,ancak Hatem-i Risalet (S.A.V.) de tam ifadesini bulmuştur.Haddi zatında sadırlarda (kalblerde) öyle sırlar var ki ifşası haramdır.Allah daha iyi bilir.

KIRKINCI SOFRA

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Bu sofra,Halvetiyye sufiyyesi Efendilerinin silsilesidir.Bu silsilenin son halkası Fukaranın hizmetçisi Muhammed el-Mısri el-Malati'nin elindedir.Şeyhi üstadı ve mürşidi Şeyh Ümmi Sinan Elmalı el-Halveti'den me'zundur.O da Eroğlu diye meşhur şeyhinden mezundur.(*Ümmi Sinan Elmalılı (Ks.S.) hearetlerinin oğlu Murtaza Çelebi'den işittiğime göre Ümmi Sinan (Ks.S.) usuli yedi esma'yı önce Sultan Eroğlu (Ks.S.) dan almış,onun vefatından sonra da furui esma'i ilahiyyeyi de Abdulvahhab Sultan'ın halifesi Mazhar Sultan'dan telakki eylemiştir. (Kar-i Mısri.) Müellif hazretleri ise esma'yı,şeyhi ÜmmiSinan Elmalılı (Ks.S.) dan almış,onun vefatından sonra da iki ismi Ümmi Sinan'ın halifesi Kütahya'lı Muslihu'ddin Efendi'den telakki eylemiştir.(Kari-i Mısri).*O da kamil şeyhi Şeyh Abdulvahhab Elmalı el-Halveti'den me'zundur.O da alim,arif,kamil,mükemmil,Yiğitbaşı denmekle ma'ruf şeyhinden me'zundur.O da şeyhi mükemmil,mürşid,Allah'a sevk eden,Şeyh Alau'ddin Uşşaki'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Tacü'd-din al-Kayseri'den me'zundur.O da şeyhi,üstadı Şeyh Molla Piri el-Erzincani'den me'zundur.O da şeyhi,üstadı,ehl-i Tarikin çoğunun mürşidi,herkesin kabul ettiği Şeyh Seyyid Yahya el-Badguhi eş-Şirvani el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Sadru'd-din Pir Ömer el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Hace İzzed'din el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Pir Ahi Mirem el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Ömer el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Ahi Muhammed el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh İbrahim ez-Zahidi el-Geylani el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Cemalüddin et-Tebrizi (Bu zata Celalüd'din et-Tebrizi de denmiştir) den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Şihabüd'din et-Tebrizi el-Halveti'den (Şeyh Muhammed et-Tebrizi de denmiştir) me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Rüknü'ddin Muhammed es-Sincani'den (Şeyh Muhammed en-Necaşi el-Halveti'den de denildi) me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Kutbu'd-din el-Ebheri el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Ebu Necib es-Suhreverdi el-Halveti'den (Abdu'l-Kahir Necmu'd-Din el-Halveti'den de denildi) me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Ömer el-Bekri el-Halveti'den (Şeyh Abdu'l-Kahir el-Halveti'den denildi) me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Vasiyyü'd-Din el-Halveti'den mezundur.O da şeyhi ve üstadı ve babası Şeyh Muhammed el-Bekri el-Halveti'den (Muhammed Kesri de rivayet edildi) me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Ahmed ed-Dineveri el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Mümşad ed-Dineveri al-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Ebu'l-Kasim el Cüneyd el-Bağdadi el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Seriyyü's-Sakati el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Ma'ruf el-Kerhi' el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Davud et-Tai el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi (ve üstadı) Habibul-Acemi el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Şeyh Hasan elBasri el-Halveti'den me'zundur.O da şeyhi ve üstadı Zevcü'l-Betül (Hz.Fatıma'nın kocası) ve Resul'ün amcası oğlu,ilim şehrinin kapısı Ali ibnu Ebi Talib (R.A.V.K.V.) den me'zundur.O da amcası oğlu Resul-i Ekrem (S.A.V.),evvelerin ve ahirlerin Efendisi,Rabbulalemin'in sevgilisin'den me'zundur.O da Ruh'ul-Emin Cibril vasıtasıyla Rabbu'l-Alemin Hazretlerinden almıştır.Allah,Efendimiz Muhammed'e ve O'nun aline ve ashabına salat ve selam etsin.Ecmain.

Vehbab-ı Ümmi rahimahullah'ın ilahisi:

Evliyadan sır sorana
Dokuz dürlü nişan gerek

Evvel kapu şeriattir
Güneş gibi ayan gerek.

Ayat ile Hadis ile
Anlayana verdim cevap

Andan öte içeruya
Levvame'ye seyran gerek.

Şeriatten tarikatten
İçerisi sır elidir

Akıl ona arif olmaz
Mülhime'ye vicdan gerek

Dördüncüsü Mutmainne
Mansur bilür bu menzili

Pir yüzünden ulaşmağa
İkrar eder bir can gerek

İhtiyarım elde değil,
Lazım geldi söylemesi

Beşincisi kerametttir
Ayan değil,nihan gerek

Yol erinin tevhidini
Arif gerek anlamağa

Altıncısı Mardiyye'dir
Bunda burhan,Kur'an gerek

Yedincisi Safiyye'dir
Halka ayan etmek olmaz

Andan geçüp ulaşmağa
Can Hazrete kurban gerek

Sekizinci budur makam
Ayne'l-yakin Hakkalyakin

Gerçek aşık bu meydanda
Gayrullah'tan uryan gerek

Dokuzuncu sıfattan içeri
Bir sır diyem anlar isen

İnsan adı bunda koyup
Mahv-ü ğarkte pinhan gerek

Vehhab Ümmi'nin tevhidi
Hatırına güç gelmesün

Bu mana'yı fehmetmeğe
Safi nurdan insan gerek

KIRK BİRİNCİ SOFRA

Yüce Allah'ın "Biz dünya semasını yıldızlarla süsledik." (Saffat 6) sözü hakkındadır.Bil ki: Zikirlerle dolu lisan,kandillerle dolu olan bir cami gibidir.O zikirle kalbde hasıl olan bilgiler ise,yıldızlarla dolu semaya benzer.Nasıl ki yıldızlar sekizinci felektedirler,fakat nurları dünya semasında görülür ve insanlar onlarla yollarını bulursa,kalb kürsüsündeki maarif de tıpkı böyle nurları güzel ahlak,ef'al-i cemile,a'mal-i seniyye ve güzel sözler şeklinde kamilin zahirinde tecelli eder ve halk onunla yolunu bulur.Nasıl ki Allah dünya semasını yıldızlarla süsleyip onu kovulmuş şeytanın ulaşmasından korumuş olduğundan dolayı şeytanlar yüksek alemden (Mele-i A'la) bir şey işitemezlerse-zira Yüce Allah Teala buyurmuştur ki: "Biz dünya semasını yıldızlarla süsledik ve onu her türlü kovulmuş şeytandan koruduk.Mele-i A'la'dan bir şey işitemezler." Saffat 7-8) kamilin de batınını irfan ve zahirini amel ve güzel ahlak nuriyle süsleyip onu,kindar düşmandan ve hasetçiden korumuş ve onun irfanını hidayet ve saadet ehline nücum (yıldızlar),şekavet ve dalalet ehline rücum (taşlamalar) yapmıştır.Onlar hiyanet kasdıyla kamile yaklaşamazlar.Böyle bir şeye teşebbüs etmiş olsalar dahi o kamilin irfanının ve ibadetinin nurları kendisini savunur.Nasıl şeytan her taraftan ateşlerle karşılaşırsa onlar da öyle olur.Bak,enfüs,afak'a nasıl uyuyor ve birinde zuhur eden,diğerinde de nasıl zuhur ediyor.

Allah dünyayı peygamberlerle,velilerle,alimlerle,salihlerle süslemiştir.Onları hidayet ehline yıldızlar,dalalet ehline kendilerini uzaklaştırıcı taşlar yapmıştır.Hatemü'l-Enbiya (S.A.V.) Efendimizi de hidayet güneşi yapmıştır. "Çünkü O,fazilet güneşidir,ötekiler de yıldızları; Yıldızlar karanlıkta nurlarını gösterirler." (Kaside-i Bürde)

Allah Teala buyurmuştur: "Ölü olup,bizim kendisini dirilttiğimiz,kendisine insanlar arasında yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimse,içinden çıkamayacağı karanlıklar içerisinde bulunan kimse gibi midir?" (En'am 122)

Şimdi insanın haline bak.İnsanlardan bazıları,yıldızlarla süslenmiş sema gibidir.Bazı insanlar da bunlarla hidayete kavuşmuşlardır.Bazıları da ne yıldızlar gibidirler,ne de yıldızlarla hidayet bulmuşlardır.Onlar,içinden çıkamayacakları karanlıklarda bulunan kimseler gibidirler.

O halde sen,ilimlerinin nurlarını alarak birincileri gibi ol.Yahut onlara uyarak ikincileri gibi ol.Ama üçüncüleri gibi olma ki yarın pişman olmayasın,fırsat geçtikten sonra bu pişmanlığın,sana faide vermez.Zira gençlik günlerinde ilim ve amel tahsilinden yüz çeviren kimse,ömrünün sonunda pişman olur.Bunları elde etmek ister ama ömrü vefa etmez,hasret ve üzüntü içinde kalır.Allah Teala böyle insanların halini şu sözüyle haber vermiştir: "O gün mü'minleri görürsün ki nurları,önlerinden ve sağlarından koşuyor. "Bugün size müjde,altlarından ırmaklar akan,içinde temelli kalacağınız cennetler sizindir" denecek.İşte bu büyük kurtuluştur.İki yüzlü erkek ve kadınlar mü'minlere "Bizi de gözetin; ışığınızdan faydalanalım" dedikleri gün,onlara: "Ardınıza dönün de ışık arayın" denir; insanlarla iki yüzlüler arasına,kapısının içinde,rahmet ve dışında azap olan bir sed çekilir." (Hadid 13)

Kemali tahsil et,yoksa ömrünün sonunda pişman olursun.Dünya'ya da geri dönemezsin artık.Merkez zindanından muhite çık.Zira "Allah'ın Arzı geniştir." (Zümer 10) O peygamberler ve veliler hep hicret etmişlerdir.Allah doğruyu söyler,O,yola iletir.

KIRK İKİNCİ SOFRA

"De ki: "Babalarınız,oğullarınız,kardeşleriniz,eşleriniz,akrabanız,elde ettiğiniz mallar,durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret,hoşunuza giden evler sizce Allah'tan,Peygamberinden ve Allah yolunda savaşmaktan daha sevgili ise,Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin.Allah fasık milleti doğru yola eriştirmez." (Tevbe 24)

Böyle olan bir kimsenin,imtihan günü,içinde olan şey,dışına çıkar.Allah Teala buyurdu: "İnsanlar içinde Allah'a bir yar kenarındaymış gibi kulluk eden vardır.Ona bir iyilik gelirse yatışır,başına bir bela gelirse yüz üstü döner.Dünya'yı da ahireti de kaybeder.İşte ap açık kayıp budur." (Hac 11) Fakat asil olan kimse sapmaz.Adem'in sevgiliye mahabbeti asli idi.İblis'in ibadeti ise taabbüdi (zoraki,gösteriş için) idi.İmtihan zamanında her ikisinin de içinde olan meydana çıktı.Çünkü Adem iki yüz sene ağladı,sevgilisi tevbesini kabul edinceye kadar kalbinin ıstırabı dinmedi.Ama İblis kovulur kovulmaz derhal Adem oğullarını önlerinden,arkalarından,yanlarından yörelerinden,sağlarından sollarından girip saptırmaya razı oldu.Kovulduktan sonra hiç bir zaman ağlamadı.İşte,bu onun önceki ibadetinin altında neyin gizli olduğunu gösteriyor.Adem'in de sevgilisi kendisini bağışlayıp kendisinden razı oluncaya kadar durmadan ağlaması,sevgilisine nasıl kalbdeb bağlı bulunduğunu gösterir.Adem'in benzeri Allah'ın şu sözünde de geçmektedir: "Bütün genişliğine rağmen,yer onlara dar gelerek nefisleri kendilerini sıkıştırıp,Allah'tan başka sığınacak kimse olmadığını anlayan,savaştan geri kalmış üç kişinin tevbesini de kabul etti.Allah,tevbe ettikleri için onların tevbesini kabul etmiştir.Çünkü,O,tevbeleri kabul eden,merhametli olandır." (Enfal 118) İblis'in benzeri de şu ayette var: "Allah'ın Resulü'nün hilafına,geri kalanlar,oturup kalmalarına sevindiler.Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad hoşlarına gitmedi. "Sıcakta savaşa çıkmayın" dediler.De ki "Cehennem ateşi daha sıcaktır." keşki bilselerdi." (Enfal 83)

İşte bu iki fırkanın hali her zaman böyledir.Hatta müridlerden birinden şeyhin hatırı incinde o müridlerden öyleleri vardır ki "Genişliğine rağmen Arz onlara dar gelir" Ta şeyh kendisinden razı oluncaya kadar (ıstırabı dinmez).Öyleleri de vardır ki nefis mücahedesinden geri durmakla sevinir. "Mücahede yolu güçtür,Allah Erhamürrahimindir." diyerek başkalarını da çalışmayıp oturmaya teşvik eder.Hatta kasden aşıkların kalblerini sülukten soğutmaya çalışır ki onlar da kendileri gibi olsunlar.Birincinin hali,inabe zamanında sıdkına delalet eder.İkincinin hali de inabe zamanında sadık olmadığını gösterir.Birincinin şeyhine hizmeti,Adem'in sevgideki hali gibidir.İkincinin hizmeti de İblis'in zoraki yaptığı ibadette ve Allah'ın teklifi karşısındaki hali gibidir.Bina temelsiz durmaz.Temeli sağlam yap ki bina sağlam olsun.Beyit "ok öldürmediyse ilaç kolaydır.Yayın inhinası eğrilik değil,rükü'dur."

KIRK ÜÇÜNCÜ SOFRA

Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz (S.A.V.) buyurmuşlardır: "Bana salat getiriniz,çünkü bana salat-ü selam getirmek sizin için zekat (temizleyici) dir.Bana Allah'tan vesile isteyiniz.Dediler ki: "Ya Resulallah vesile nedir?" Buyurdu ki: "Vesile,Cennette en yüksek derecedir.Bu dereceye ancak bir adam nail olabilecektir.İstiyorum ki,o adam ben olayım." Bu Hadiste şuna işaret vardır:

Nasıl ki alim,öğrenci olmadan öğretmen olamazsa baba da ancak çocuk ile baba olursa,mürşid de ancak mürid ile mürşid olursa Resulullah (S.A.V.) Efendimiz de ancak O'na tevessül edenlere vesile olur.İnsanlar O'nun şeriatine ittiba edip O'nun ahlakıyla huylanmak suretiyle O'na tevessül etmiş olurlar.Şeriatine girmeyen kimse hakkında Resul-i Ekrem (S.A.V.) Efendimiz vesile olmaz.Peygamber Aleyhisselam Efendimiz'in "Allah'tan benim için vesile isteyiniz." sözü,kendisine itaatte emirdir.Ta ki O Zat-i Risaletpenah'ın o adam hakkında vesileliği tahakkuk etsin.Yüce Allah'ın (C.C.): "Doğrusu Allah ve melekleri peygambere salat ederler.Ey iman edenler O'na salat ve selam ediniz." (Ahzab 56) sözü de böyledir.Dediler ki Allah'ın salatından murad,rahmettir.Melaikenin salatı istiğfardır.Mü'minlerin salatı duadır.Duadan maksat da O'na (S.A.V.) vesile istemektir.Ayette dua,mutlaktır.Hadis onu kayıtlamıştır.O'na vesile istemekten maksat da ümmetinin çoğalmasına dua etmek,Hak Kelimesinin i'lasına ve Ehl-i İmanın salah-ı halinin artmasına ve nefsinin ıslahına dua etmektir.Ta ki Resul-i Ekrem (S.A.V.) Efendimiz'in vesileliği bütün halka şamil olsun ve kendisine de hesapsız ecir hasıl olsun.Çünkü O,buyurmuştur: "Bir kimse iyi bir adet koyarsa onun için sünnetin (adetin) ecri ve onu işliyenlerin ecri vardır.O sünneti işliyenlerin ecrinden de bir şey eksilmez." Bundan anlaşıldı ki Allah'ın Rahmeti Hz.Peygamber (S.A.V.) Efendimiz'e hem vasıtasız,hem de vasıta ile (vesile ile) iner.Vasıtasız nazil olan şey nasıl külliyen nazil oluyor idiyse vasıta ile nazil olanın da icmalen inmesini istedi ki icmal tafsile mutabık olsun.Artık sen anla.

Nasıl şefaat ehlinde en yüksek mansıp mutlak vesile ise;onun menzili de cennette en yüksek derecedir.Bunu bildinse bilirsin ki mü'minlerin O'na salatı,ümmetinin çoğalmasına ve salahlarına duadır.Hadisin tam manası şudur: Benim için vesilenin tamam olması hakkında Allah'a dua ediniz ki ben,ahir zamanda Allah'a iman yolunda bütün insanların Allah'a aracısı (vesilesi) olayım.Ta ki alemde hiç kafir kalmasın.Bu,diğer peygamberlerde değil,sadece Hatemü'l-Enbiya'da bulunan bir meziyyettir.Onun işi mehdi ile hatmolunur.

KIRK DÖRDÜNCÜ SOFRA

"Zamanınız günlerinde Rabbinizin nefhaları (nefesleri,güzel kokuları) var.Kendinizi onlara arz edin." (Hadis).

Bil ki İlahi nefhaler,her zamanda kamiller ve onların kıyamete kadar süren nefesleridir.Bunlardan nefhaler diye bahsedilmesinin sebebi şudur: Onlar,içlerinde bilkuvve mevcudolan ilimleri,ma'rifetleri,güzel fiilleri ve güzel huyları fi'le çıkardılar.Bundan dolayı halk arasında misk,öd ve anber gibi oldular ve insanlara rahmet oldular.Dehrin günlerini zikretmek,dünyanın,kıyamete kadar onlardan boş olmayacağına işarettir.Onlara arz edilmekten maksat,onları arama ve onlara hizmet etme emridir.Ancak bu takdirde rahmani nefhaler (kokular) dan ibaret olan mübarek,nefis nefesleriyle insanların içlerinde bulunan kemaller fi'le çıkar da onlar da ötekiler gibi (evliya) olurlar.

Oruca,açlığa ve susuzluğa da teşviktir.Çünkü Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz: "Oruçlunun ağzının kokusu,Allah indinde misk kokusundan daha güzeldir." buyurmuştur.Kemalata erenlerin çoğu,ancak bu yolla ermişlerdir.Çünkü bu yol,mücahedelerin en zorudur.Bundan hasıl olan maarif de en güzel nefhadir.Keza güzel vakitlerde,bilhassa seher vaktinde Rahmani Cezbeye de teşviktir.Çünkü seher vakti de uşşaka (aşıklara) nefha-i Rahmaniyye'dir,ve Yüce Allah'ın huzuruna yaklaşma sebebidir.Bu,ancak bütün vakitleri kaplayan çok nafile ibadet yapmakla olur.Çünkü Yüce Allah bir kudsi Hadiste: "Kulum nafilelerle bana yaklaşmaya devam eder o kadar yaklaşır ki kendisini severim.Ben onu seversem,onun kulağı,gözü...olurum." buyurmuştur.İşte bu sevgiye meyletmek,İlahi nefhalere meyletmektir.

Keza nefhaler,meşayihin telkinidir.Nefehat,meşayihin kalblerinin istidatlı kimselere yönelmesidir.Bu da hizmet,teslim-i tam ve merhametlerini cezbedecek derecede itaat etmekle olur.Bundan dolayıdır ki Peygamber (S.A.V.) Efendimiz: "Kendinizi onlara arz ediniz." buyurmuşlardır.Müridde arz,şeyhte de acıma ve merhametle birlikte tam teveccüh hasıl olursa mürid o nefhaleri bulur.Alem,bu nefhalerle doludur.Ama nezleli burunlar,bu nefhaleri kokluyamazlar.Burunları nezlesini Allah'ın yardımıyla şeyh,telkini ve teveccühü ile giderir.

Nefehat,aynı zamanda yetimler,dullar,fakirler,zayıflar,mazlumlar gibi kırık kalbleri ta'mir etmekle de bulunabilir.Bütün ibadetler,bu nefhalere vesiledir.Fakat bunlara en yakın yol,ehl-i tarik yoludur ki o da tevhiddir.

KIRK BEŞİNCİ SOFRA

"Ey iman edenler Allah'tan korkunuz,O'na vesile arayınız ve O'nun yolunda mücahede ediniz ki felaha eresiniz." (Maide 35)

Bil ki ahiret yolcusuna iki ilim lazımdır: Zahir ilim,batın ilim.Zahir ilim; sarf,nahiv,mantık,maani ve diğer alet kitaplarını okumak veya erbabından dinlemekle öğrenilebilir.Batın ilim: halis amel,tehzib-i ahlak,zikir,riyazet ve gece gündüz Allah yolunda mücahede ile kalbi temizleyerek elde edilebilir.Birinci ilim kalbin cehaletini giderir ama,nefs-i emmarenin kibir,kendini beğenme,kin,hased gibi kötü sıfatlarını meydana çıkarır.İkinci ilim,nefs-i emmare sıfatlarını giderir,ruhun,af,ezziyete tahammül,kötülük edene iyilik,herkesin iyiliğini istemek gibi sıfatlarını ortaya çıkarır.

Cehlin giderilmesiyle yol bilinir.Nefis sıfatlarının izalesi ve ruh sıfatlarının ispatiyle Hak kabul edilir,O'na koşulur,Allah'tan korkulur.Birinci ilim ne kadar artsa,cehalet de o kadar gider; ikinci ilim ne kadar artsa kibir o kadar zail olur.Her ikisi de en mühim din işlerinden ve en kuvvetli dini vesilelerdendir.Zira kötü ahlak olmasa,iyi ahlak olmazdı.Mesela kibir,tevazu'un sadefidir (zıttıdır).Tevazu' tam olsa Allah'tır.(Allah tecelli eder.)Kendini beğenme (ucup),kendini ayıplamanın; cimrilik (buhl),sehanın (cömertliğin) sadefidir.Hasılı her beşeri sıfat,vasıtasız veya vasıtalı olarak olumlu bir sıfatın sadefidir (zıttıdır).Birinci ilim sadefleri kuvvetlendirir.İkinci ilim,incileri semizleştirir.Onları sadeflerinden çıkarır.Eğer bu iki deniz birleşirse,sahibi Mecma'ul-Bahreyn (İki denizin birleştiği yer) olur.Musa Hıdır Aleyhisselam'ı Mecma'ul-Bahreyn'de bulmuştu.Artık anla ve bil ki bir kimse ümmi olsa fakat işiterek öğrendiğiyle amil olsa,ikinci ilme nail olur.Çünkü Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz (S.A.V.) şöyle buyurmuştur: "Bildiğiyle amel edeni Allah,bilmediğinin ilmine varis kılar." ve buyurmuşlardır: "Bir kimse kırk sabah halisane ibadet etse,kalbinden lisanına hikmet pınarları fışkırır." ve ikinci ilim sahibine ister ümmi,ister alim olsun fakih denilir.Avarifte şöyle deniliyor: "Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimiz: "Zerre kadar hayır işliyen hayrını görür,zerre kadar şer işliyen şerrini görür." ayetini okuduğu zaman A'rabi: "Bu bana yeter" demişti.Hz.Peygamber Efendimiz: "Adam fakih oldu (anladı)", buyurdu.O halde daha iyi anlayan kimse dini emirlere daha çabuk itaat ve icabet eder.Ve yakin nurundan daha çok nasip alır.Peygamber (S.A.V.) Efendimiz: "Allah bir kimseye hayır dilerse onu dinde fakih yapar." buyurmuşlardır.Yani onun kalb gözünü açar,o gözle hakkı ve batılı görür.Onunla azgınlıktan rüşde ulaşır."

Bil ki bütün amellerden maksat,Allah'ı bilmek,O'ndan başka bir gaye olmadığına O'na dönüleceğine yakinen inanmaktır.Binaenaleyh bütün ameller bu bilgiye vesiledir.Bu bilgiye ulaşmanın en yakın yolu bir mürşid-i kamilin murakabesinde zikir ve tevhid ile nefis mücahedesi yoludur.Fakat bu,yolların en zorudur.Bu yolda ancak kuvvetliler yürüyebilirler.Sen o kuvvetlilerden değil isen,ihlas ile salih ameller ile iktifa etmelisin.Çünkü bunlar da Allah'a vesiledir.Nasıl olmasın ki acuzelerin dini dahi kafidir.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Acuzelerin dinine devam ediniz." Zira İslam dininin kapasitesi geniştir,dar değildir ki.Hatta "Allah'ın,mahlukatın nefesleri sayısınca yolları vardır." denilmiştir.Bizim dediğimiz,bunların en kısası ve en şümullüsüdür.Peygamberler,veliler ve Allah'ı bilen alimler bu yolda gitmişlerdir. "Hiçbir canlı yoktur ki O,onun alnından yakalamış olmasın.Şüphesiz Rabbim dosdoğru bir yol üzerindedir."

"Bütün insanlar mevla sayılır çünkü onlar,Allah'ın kazasına göre bir fiil icra ediyorlar."

Nasıl su,necisi,pisliği,çeri çöpü temizlerse birinci ilim de öyle kalbi üzerine çöken cehaletten temizler.Ateş nasıl altuncu,gümüşü karışımlardan,safiyyetini bozan şeylerden yakarak,eriterek temizlerse ikinci ilim de tıpkı öyle nefsi,ona yerleşen kötü sıfatlardan temizler.Cenab-ı Hak Teala Hazretleri buyurmuştur: "Gökten öyle bir su indirdi ki miktarıyla vadiler çağladı.Sel,üzerindeki köpüğü,çeri çöpü taşıdı.Süs veya meta (kap kacak) yapmak için ateşte yakıp erittiğinizi (altın,gümüş ve bakır gibi yer cevherleri) de onun gibi köpüktür.Allah hak ile batılı böyle misaller vererek anlatır.Selin (ve yakılan cevahirin) köpüğü boşa gider.Atılır.Fakat (sudan ve cevahirden) insanlara fayda veren,yer yüzünde bir zaman kalır.(Batıl da böyle perişan olur gider.Bir zamanlar hakkın üstüne çıksa da sonunda mahvolur,gider.Hak sabittir,bakidir; Allah böylece misaller verir.)" (Ra'd 17)

Birinci ilim,evin duvarına çizilen nakış gibidir.İkincisi,birinci duvarın karşısındaki duvarda bulunan cila gibidir.Bundaki nakış onda görünür.Onda,alemde olan her şey görünür.Hatta onda Allah'ın cemali de görünür. "Allah hakkı söyler,O,yola iletir."

KIRK ALTINCI SOFRA

İlmin efdalini,nevi'lerini,Adem Aleyhisselam ile meleklerin,Şeytanın ilimlerinin değişik olduğunu,her ilmin kendine mahsus semeresi bulunduğunu beyan etmektedir.Allah Teala Hazretleri şöyle buyurmuştur: "Allah,isimlerin hepsini Adem'e öğretti,sonra onları meleklere arz etti (sordu). "Şunların isimlerini bana haber verin,eğer sözünüzde doğru iseniz" dedi. (Bakara 31) ve İblis'in ağzından hikaye olarak şöyle dedi: "Beni azdırdığından dolayı doğru yolunda onların önüne oturacağım (yollarını vuracağım).Sonra onların önlerinden,arkalarından,sağlarından sollarından sokulup (onları azdıracağım).Çoklarını şükredici bulmayacaksın." (A'raf 16-17)

Bil ki dünya ağacının meyvası olan insan,mahlukatın özüdür.Bundan dolayı arzuların en üstününü teleb etmesi gerekir.Dünyada ilimden üstün bir gaye yoktur.O halde insan,en kıymetli malı olan aziz ömür parasının tamamını ilme sarf etmelidir.Zira o yüksek derece,ilim ile kendisine mülk olur.Ahirete intikalinde de ilim kendisiyle beraber gelir,yine orada da kendisinin mülkü olur.Bir insan ilme malik olduktan sonra,ömrünün sonuna kadar günden güne derecesi artar.Çünkü Cenabı Hak Teala Hazretleri şöyle buyurmuştur: "Allah sizden iman edenleri ve ilim verilmiş olanları derecelere yükseltir." (Mücadele 11) İbnu Abbas (R.A.) : "Alim mü'min,cahil mü'minden yedi yüz derece daha üstündür.Her derece arasında yerle gök arası kadar mesafe vardır."

Bil ki ilmin nevi'leri çoktur.En üstünü,öğrenmek isteyen kimseyi Allah'a yaklaştıran ilimdir.Bu ilim de çok çeşitlidir.Salik için en iyisi,en faydalı olanından,yolunda kendisine azık olacak kadar almaktır.Bunu okuyarak,dinleyerek öğrenir.Bundan sonra salih amel ile,nefis ve heva mücahedesiyle en yüksek gayeye yönelmelidir ki,bu veraset ilmidir.Çünkü Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz: "Bir kimse bildiğiyle amel ederse Allah onu bilmediğinin ilmine varis kılar." ve: "Kim kırk sabah halisane ibadet ederse kalbinden diline hikmet pınarları fışkırır." buyurmuşlardır.Bu ilim peygamberlerin ve velilerin ilmidir.Çünkü nebiler ve veliler okuyup çğrenme (diraset) ilmiyle değil,veraset ilmiyle yani amel ve mücahede neticesinde elde edilen ilimle Peygamberliğe veya veliliğe ermişlerdir.Bu ilim,kulun kalbine Allah korkusunu sokar.Kul,bu ilim sayesinde Allah'ın nuriyle işitir,görür,konuşur ve yürür.Allah Teala Hazretleri şöyle buyurmuştur: "Kulum bana nafilelerle de yaklaşır o kadar ki onu severim.Ben onu seversem,onun kulağı,gözü... olurum." İşte Adem'in ibadetleri de böyle idi.Yani az bir zamanda kendisinden küçük bir günah çıkınca sevgilinin ayrılığına dayanamadı.Kalbinden pişmanlık,dilinden tevbe eksik olmadı.Daima şöyle diyordu: "Ey Rabbimiz,biz nefislerimize zulmettik,eğer bizi bağışlamaz,bize merhamet etmezsen elbette ziyan edenlerden oluruz." (A'raf 23) Öyle üzüldü ki iki yüz sene ağladı.Tevbesi kabul edilinceye kadar kalbi rahat etmedi.

Bir de İblis'in haline bak ki,Allah'a bin sene şöyle,bin sene böyle ibadet etti de yine Allah'ın muhabbetine nail olamadı.Çünkü muhabbetinde sadık değildi. "Beni azdırdığından dolayı doğru yolunda onların önüne oturacağım." (A'raf 16) demesi,onun,samimi olmadığını gösterir.Adem oğullarını saptırmak karşılığında sevgilinin ayrılığına razı oldu.Bulunduğu kötü halden dönmedi ve hiçbir zaman haline pişman olup ağlamadı.Bunda ibret alanlara çok ibretler vardır.Bunun içindir ki Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz: "İhlas ile yapılan az amel,ihlassız yapılan çok amelden hayırlıdır." buyurmuşlardır.

Bil ki: Adem Aleyhisselamın ilminin semeresi,kendisi meleklerden daha bilgili olduğu halde "Ey Rabbimiz,nefislerimize zulmettik" (A'raf 23) sözüyle açığa vurduğu tevazu'udur.Meleklerin ilminin semeresi de Adem'i görmeden önce itiraz şeklinde tecelli eden sualleri ve hakikatı anladıktan sonra onu kabul etmeleridir.İblis'in ilminin semeresi de bin sene ibadet ettiği halde Allah Teala'ya i'tirazıdır.

Bil ki: Zahir ilim güzeldir,amellerin tohumudur.Ama zahir ilmin güzelliği,Adem'in ilmi olan ism-i esma ile olur ki bu,batın ilmidir.Çünkü tek başına zahir ilim,sahibini melek de olsa katı kalbli,kaba kılar.Nasıl ki Adem'in hilafeti sırasında melekler Allah'a itiraz etmişlerdi.İblis de "Beni azdırırsan,..." demişti.Bu,Allah ile konuşmada böyle olmuştur.Ya Allah'tan başkasıyla konuşsalardı nasıl olurdu? Ama bu herkes için böyle demek değildir.

Fakat batın ilmine gelince bu ilim,sahibini halim-selim,müsamahakar,usanç verici değil cana yakın,mütevazı yapar,çünkü Adem Aleyhisselam "Ey Rabbimiz,nefislerimize zulmettik" demişti.Halbuki melekler merhameti,şefkati,yumuşak huyluluğu,ancak Adem'i görüp ettikten sonra öğrenebildiler.Çünkü şöyle dediler: "Seni tesbih ederiz,bizim senin bize öğrettiğin ilimden başka ilmimiz yoktur." (Bakara 32) Nerede kaldı o "Orada fesat çıkaracak,kan dökecek kimseleri mi halife yapacaksın? Halbuki biz seni hamd ile tesbih ediyoruz ve seni takdis ediyoruz" sözleri ve nerede kaldı "Bizim senin bize öğrettiğin ilimden başka ilmimiz yoktur sözleri.Artık anla.Çünkü meleklerin ilmiyle Adem'in ilmi arasında ve

ikisinin,ilimlerinden hasıl olan ahlakı arasında büyük fark vardır.Bununla beraber yine de biri,ancak diğeri sayesinde güzel olur.Bu iki ilim,ruh ile ceset gibidir.Bunun içindir ki Musa Aleyhisselam'a,Hıdır Aleyhisselam'ı bulması ve ondan (manevi ilim) öğrenmesi emredilmişti ki kendisinden "Dünyada en bilgin benim" sözü gitsin.İmam Şafii,Ümmi olan Şeyban-i Ra'i'nin yanında,okuldaki çocuk gibi otururdu.Batın ilim erbabı da zahir ilmin şerefini inkar etmezler.Nitekim Seriy,Cüneyd'i ilm-i zahiri öğrenmeye teşvik ve onun muvaffakiyeti için kendisine şöyle dua ederdi: "Allah seni Hadisi bilen mutasavvıf eylesin."

KIRK YEDİNCİ SOFRA

Bil ki: Hakikat ve ayn birdir.Onda kesret (çokluk) yoktur.Herhangi bir şekilde tezahür eden hakikate baksan, "Hakikat olması itibariyle Hak'tır,dışarda görünüşü itibariyle halk'tır" dersin.Ahadiyyete bakarsan "Zat,yahut hakikat" dersin kafi.Zati tahakkukuna (hakikatine) bakarsan "Hak" dersin.(Önceki nafile ibadetlerle kulun Allah'a yaklaşmasını ifade eden) Hadisin mefhumuna bakarsan: Bütün kuvvelerin ve uzuvların,kulun aynı olduğunu görür ve kula izafeti dolayısıyla bunlara "halk" dersin.Hakkın da o kuvvelerin ve uzuvların aynı olduğunu görürsen bunlara "Hak" dersin.Vahdetin (tekliğin) çokluğa oranını düşünürsen (çoğun bire bağlılığını göz önünde tutarsan) "İlah" dersin.Tek hakikatten ibaret olan gerçek varlığın dış görünüşünün,iç varlığın daima bir aynası olduğunu düşünürsen "O,tecelli eden ve tecelli edilmiş" dersin.Bu,en çok şaşılacak şeylerdendir ki bir tek hakikate bu kadar itibarlar girer.Ve hakkında bütün itibarlar da doğru olur.(Bir tek varlık bu kadar isim alır).O,hakikatiyle,ilelebet sonsuz suretlerde tecelli etmektedir.O tek hakikat,belirli bir surette tecelli ederse diğer bütün suretlerde görünenin de o olduğunu unutma.O görünüşüyle beraberdir.Her aynda (varlıkta) O vardır.Her varlıktan görünen O'dur.Bir şeyde görünüşü,mutlakiyetini bozmaz.O bir şeye hasderilemez.Herşeyin özü O2dur.Ama bu ayn (varlık) larda,eşyada,tecelli eden suretler,O'nun mutlak zatı değildir.Mutlak zatı,her suretten münezzehtir,O'nun zahiri,her aynda ve her ayn içindir.Bütün bunlar,O'nun mahiyeti ve itibar edenin itibarına göredir. (Mahiyeti mutlaktır,şekilsiz,zamansız ve mekansızdır,ama taayyünü,yani görünüşü şekillere ve suretlere bağlıdır).

Bundan hayret et; iyice bunda yerleştin ve anladınsa hayret etme; Zira O,zatında kendinden başka varlık bulunmaktan münezzehtir. "O'ndan başka ilah yoktur.Her şey yok olucudur.Yalnız O'nun vechi bakidir.Hüküm O2nundur ve O'na döndürüleceksiniz." (Kasas 88)

O halde ey veli,içinle Allah ile birleşmenin artmasına çalışırken,dışınla da ayrılığını bilmelisin.Yani içinle cem' tarafında,dışınla fark tarafında olmalısın.Vahdet ile kesretten; kesret ile de vahdetten perdelenmemeli,kullukta marifet arasını bulmalısın ki tehlikelerden kurtulasın.

Mutasavvıflar dilindeki cem' ,tefrika ve cem'ul-cem'in manası şudur: Tefrika,sana nisbet edilendir.Cem' ,senden soyulup alınandır.Bu,şu demektir: Yani kulun,kulluk vazifelerine,beşeriyet icaplarına göre yaptığı ameller tefrikadır.Hak tarafından ona gelen manalar,lütuf ve ihsan ise Cem'dir.Her ikisi de kula lazımdır.Çünkü tefrikası olmayan kimsenin kulluğu olmaz; cem'i olmayan kimsenin de marifeti olmaz.Kulun "ancak sana ibadet ederiz" sözü,kulluğu göstermek suretiyle tefrikayı isbattır. "Ancak senden yardım dileriz" sözü de cem'i istemedir.Tefrika,iradenin başlangıcı,cem' sonudur.Cem'ul-cem' daha tam ve daha yüksek bir makamdır.Cem' ,eşyayı Allah ile beraber görmek,kuvvet ve kudretin Allah'a ait olduğunu bilmektir.Cem'ul-cem' ise tamamen helak olmak ve Allah'tan başka her şeyden fena bulmaktır ki bu,Ahadiyyet mertebesidir.

Çalışıp mücadele etmelisin.Vücudunu gözünden kaybetmeli,Zat'a yönelmeli,hakikatle uğraşmalısın ki,bütün varlıklar,O'nun cemalinin cevlangahı ve bütün kainat,O'nun kemalinin aynasıdır.Ruhunu bu mertebeye yükseltmeye ciddiyetle çalışmalı,mücahede etmelisin.Varlığını öylesine kaybetmelisin ki sana bakman O2na bakman olsun; senden bahsetmen,O'ndan bahsetmen olsun.Nerede ve ne zaman olursa olsun,yemede,içmede,konuşmada,susmada,gidip gelmede,hareket ve sükunda her an O'ndan boş kalmamalısın.Bunun için: "Sufi ibnu'l-vakt (vaktın oğlu) olmalı" denilmiş.Yani vaktini kaybetmemeli,geçene üzülerek,geleceği düşünerek şimdiki vaktini zayi etmemelidir.Çünkü geleceği düşünmek,ihtirastır.Vaktini o vakitte kendine gerekli olan teveccühte,kalbi tasfiyede ve tefekkürde geçirmelidir.Bunun manalarından biri de o kimsenin artık herhangi bir tarik ve adet peşinde gitmemesi,her zaman ve her halde Allah ile olmasıdır.Hak'tan başkasına bakmaz.Mesela bir defa halkın kalbini Hakk'a yöneltmekle uğraşır,bir defa kendi kendine Hak ile meşgul olur; halk ile uğraşmakta tefrika görür.O,daima Hak iledir.İkisi arasında zıddiyyet olsa da.Çünkü "Ameller niyyet iledir." Sufi vaktin oğludur.

KIRK SEKİZİNCİ SOFRA

Bil ki: süluk eden nefsin merhaleleri,hakikatte sayısız ise de,ehlullah bunun esrarlarını yediye ayırmışlardır.Nefis,her merhalede,bulunduğu merhaleye münasip bir isimle adlandırılır: Emmare,Levvame,Mülhime,Mutma'inne,Raziyye,Marziyye,Safiyye.Salik,ilk dört merhalede koyu bir karanlık içerisinde,gizli badiyelerde,her türlü haşerat ve yırtıcı hayvanlarla dolu ıssız çöllerde gider.Son üç merhalede ise yavaş yavaş bildiği bir yolda süluk eder.Bazan hidayette (doğru yolda) gider,bazan sapar.Yani önce kalbden bir pencere açılır.Sonra beşeriyyet galebesiyle kapanır.Sonra Ay kadar açılır,yine kapanır.Sonra Güneş kadar bir pencere açılır,yine kapanır.Sonra gölge vücut evi,aradan kalkar "nerede" sözü aradan kalkar.(mekan kalkar).O zaman salik,kalb yüzünü,gökleri ve yeri yaratan Allah'a yöneltir.

Bil ki bu nur,cüz'i ruhun nurudur.Kalb penceresinin MELEKUT ALEMİNE ilk açılışında yıldız şeklinde görünür.Sonra Kamer şeklini,sonra Güneş şeklini alır.Sonra salik,ruh makamından MUTLAK HAZRET'e geçer.O zaman kendisine "Nerede olursanız,gökleri ve yeri yaratan'ın yüzü oradadır." sırrı zuhur eder.

Sülukten maksat,cüz'i ruhun,KÜLLİ RUH'a kavuşmasıdır.Külli Ruh için Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Allah ilk defa benim ruhumu,nurumu ve aklımı yarattı." İşte bütün peygamberlerin ve kamil velilerin gittiği Allah'ın GENİŞ ARZ'ı budur.Peygamberlerin ruhları kötü ahlaktan temiz olduğu için sülukleri MUTMA'İNNE'den başlar.Buna Allah-ü Zülcelal Hazretlerinin İbrahim Aleyhisselam hakkındaki: "Gece onu örtünce bir yıldız gördü" sözü delalet etmektedir.Fakat peygamberlerin haricindekiler,ilk süluk gecelerinde Güneş'i ve Ay'ı bırak yıldız dahi göremezler.Ta beşinci makama ulaşıncaya kadar.Eğer denilirse ki: "Pek iyi bundan peygamberlere eksiklik gelmez mi?" Deriz ki: Bundan,onların yüce makamlarına hiçbir eksiklik gelmez.Zira onlar,eğer sonlarında erişmiş bulundukları makamlara başlangıç hallerinde erselerdi,doğar doğmaz hemen peygamber olmaları lazım gelirdi.Onlar,Nefs-i Mutma'inne'den süluk edip peygamberlik makamına ulaşmışlardır.Rüşd ile yolların güzelinden en güzeline çıkan kimseye "sapıktır" da denilemez.Sapık o kimsedir ki açık yolu bırakır da başka yola girer.Fakat açık yoldan daha açık yola giren kimse ne kadar yükselse sapık olmaz.Bu,Allah Teala'nın,şu sözüyle bütün yarattıklarına vaz'ettiği bir sünneti (adeti) dir: "Sizden hiç kimse yoktur ki,oraya (cehenneme) uğramasın.Bu,Rabbinin yapmayı üzerine aldığı kat'i bir hükümdür." (Meryem 71) Böyle oluyor ki bilgileri tam ola.Eğer salik,bütün makamlardan geçmezse,kemali tam olmaz.Keza peygamberler için "Süluklari MUTMA'İNNE'den başlarsa ilkinki halleri ne olacak; onu görmemişlerdir? şeklinde bir sual da sorulamaz.Çünkü onların ümmetleri,kendi nefisleri durumundadır.(Ümmetleri ilk halleri geçmekle kendileri de geçmiş,o halleri ümmetleri vasıtasıyla görmüş olurlar).Artık anla.Bu mesele başka bir tarzda On Üçüncü Sofrada da geçmişti.

Şeyh Mahmud el-Üsküdari,Mecalis'inde şöyle demiştir: "Bizim şeyhimiz (Ks.S.) şöyle derdi: Tevhidin on iki kapısı (yolu) vardır.Celvettiyye,bunları tevhid ile geçerler.Çünkü onların seyirleri yakindedir.Halvetiyye bunları esma ile geçerler.Çünkü onlar berzahte seyrederler.Halvetiyyenin seyr ettiği "Fi'iller cenneti,sıfatlar cenneti,zat cenneti" dir.Çünkü İbnu Abbas (R.A.) den rivayet edildiğine göre cennet yedidir.Bunlardan dördü yakin ehli için olursa celvetiyyeye mahsustur.Üçü de berzah ehline yani Halvetiyyeye kalır ki fi'iller cenneti,sıfatlar cenneti ve zat cennetidir."

El-Es'ile ve'l-Ecvibe risalesinde: "Şeyh Mahmud,şeyhinden,izafetleri düşürmenin ne olduğunu sorduğunda şeyhinin cevaben: "İnsanlar bu hususta çok şeyler söylerler.Fakire göre bunun manası,ubudiyyetin kemalidir." demesine gelince:

Bu fakir der ki: "O gün vezin (ölçü) Hak'tır." (A'raf 8) Eğer basiret sahibi isen,mizanı ağır gelenle hafif geleni bilirsin.Bil ki: Her kim izafetleri düşürüp dar beşeriyyet yurdundan Allah'ın Geniş Arz'ı uzayına hicret ederse-ki bütün nebiler,resuller ve kamil veliler süluk ile yavaş yavaş oraya hicret etmişlerdir.Ona ya Resul,ya nebi,ya veli,veya arfi-i billah denir.Fakat hicret edip de henüz oraya kavuşmayan,yolda bulunan kimseye ya Halveti,ya Celveti,ya Kadiri,ya Gülşeni,ya Mevlevi,ya Nakşibendi denilir.Yollar mahlukatın nefesi sayısınca çoktur.Ehl-i Tarik eğer yürüdükleri yolun ilk vazı'ı Allah ise birbirine tercih edilmez.Mutlak vücut fezasına vasıl olan saliklerin tam misali hacılardır.Hacılar da her taraftan Kabe'ye gelirler.Şimdi bunlardan bir kısmına hacı denip,ötekilerine haccında mı denir? Bunu anladınsa Şeyh (ks.S.) in maksadını da anlamış olursun.

KIRK DOKUZUNCU SOFRA

Bin seksen üç senesi Rebi'ul-Evvel Ayının yirmi dokuzuncu (pazartesi) günü İslam Askeri gaza için küffar memleketine çıktı.Onların,galip gelip gelmeyeceklerini anlamak niyyetiyle Kur'an-ı Azim'den tefe'ül ettim (fal açtım).Şu ayet geldi: "And olsun ki Tevrat'tan sonra Zebur'da da yer yüzüne ancak iyi kullarımın varis olacağını yazmıştık." (Enbiya 105)

Bil ki: bin seksen üç sayısında inşallah küffar memleketinin fethine işaret vardır.Ulvi harflerin süfli harflere; nurani harflerin zulmani harflere galebesi de keza müslüman askerlerinin kafirlere galebesine delalet eder.Zulmani harflerin,birbiri üzerine düşmesi de küffarın uzak yerlere sürüleceğine işarettir.İbadın (kulların) mütekellim ya'sına izafeti,onlara şeref vermek içindir.Kulları salih diye nitelemek de onların şerefini gösterir.Ayette bulunan Arz'ı Cennet ile de tefsir etmişlerdir.Eğer: "Burada lafzan da müslümanların galibiyetine işaret varmı?" denilirse deriz ki: "Evet,inne'l-Arza sözü yedi harften müteşekkildir.Müdgam harf ile sekiz olur.Dat,sayı itibariyle sekizyüzdür.Bu Cennet derecelerine tekabül eder.Çünkü İbnu Abbas'tan rivayete göre cennet,yedidir,bir de kalbi sekiz eder.Bu harfler de zahirde yedi,batında sekizdir.Sekiz harf,adetlerine vurulsa Ramazan'ın sayısı gibi olur.Şevval'de batın harfin zuhuriyle Allah'ın salih kulları Arza varis olurlar.(Yani müslümanlar Şevval Ayında galip geleceklerdir).Anla.Ayet-i Celilede hükmü geçmişte vaki' olan bir başka hadiseye de işaret vardır.O da "Zikirden sonra salih kullarım ona varis olurlar" sözüdür.Bu,dokuz yüz yirmidir.Mısır,Halep,Şam,Hicaz toprağı Sin (Sultan Selim) eliyle fethedilmiştir.Bu,Allah dilerse Sin ona varis olur,demektir.Ramazan sayısında olan batın harf o senenin şevval ayında zuhur etmekle Arza varis olur inşallah.Kur'an-ı Azim'in rumuzuna ve mu'ciz,sahih,ince işaretlerine bak.Nitekim denmiştir: "İnsanlar onun manasını anlamaktan acizdirler.Onun mu'ciz beyanı karşısında hayrette kalmışlardır."

ELLİNCİ SOFRA

Büyük kıyametlerin alametleri hakkındadır.Bil ki: Büyük alemde bulunan her şey,küçük alem olan insanda da vardır.Zira alem,büyük olmakla beraber insani hakikat üzerine yaratılmıştır.Bunların manevi büyüklük ve küçüklüklerindeki farkları,suretteki farklarının tersinedir.Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimiz,büyük alemin (dünyanın) kıyamet alametlerini söylediğine göre elbette insan fertlerinde de melekut,ceberut ve lahut alemine süluk edenler için kıyamet alametleri olacaktır.İnsanın ilmen ve zevken bilmesi lazım gelen alametler vardır ki salik bunların hepsinden geçmedikçe büyük kıyamete eremez,cennete giremez,Hak'kı da göremez.Böyle olursa ne yazık.

Bunu bildinse bil ki: Asfar Oğullarının hurucu,hayvani sıfatların çıkmasından ibarettir.Çünkü insan aleminde salikin ilk defa yolunu kesen eşkiyalar,bunlardır.Ye'cuc-Me'cuc'un hurucu,eziyyet veren yedili (kötü) sıfatların belirmesinden ibarettir.Deccal'ın hurucu (çıkması),dev ve şeytan sıfatlarının çıkmasından ibarettir ki bunlar riyaset,rübubiyyet (sahiplik,büyüklenmek),hile hud'adir.Bunlar,dünya sevgisinden ileri gelir.Bundan dolayı insanın,sağ gözü şaşı olur,ahireti hiç görmez.Dabbetu'l-Arz (Yer Hayvanı) ın çıkması,kalbde Nefs-i Levvame'nin zuhurundan ibarettir.Yani kalbin kabrinde cennetlere bir pencere açılır ve kendisinde Allah Teala'ya bir meyil belirir.İsa Aleyhisselam'ın inmesi,Akl-i Maad'ın (ahiret aklının),yakin nuriyla meydana çıkması,insanın dünyaya meyletmekten vazgeçerek ahirete yönelmesinden ibarettir.O çıkınca Deccal öldürülür.Çünkü yakin nurunun zuhuriyle cehalet karanlığı gider.Mehdi'nin çıkması,tam fena ile Akl-i Kül'lün ve Büyük Ruh'un çıkmasından ibarettir.Onun hükümranlık çağında mezhepler birleşir ve onun zamanında yer yüzünde asla kafir kalmaz.Güneşin batıdan doğması,hakikat güneşinin,arifin hafi sırrının matla'ından (tan yerinden) doğmasıdır.Bundan dolayı ariflerin hayvanlarının nalları ters çakılmıştır denilir.Rivayet edilmiştir ki: Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimiz ahirette Rahman Suresini tefsir ettiği zaman alimler tefsirlerinden utanacaklardır.Bir görüşe göre de güneşin,battığı yerden doğması,ruhun bedenden ayrılması demektir.Çünkü insandaki hayvani ruh,dünyadaki güneş durumundadır.Bedene girince orada batmıştır.Bedenden ayrılınca battığı yerden doğmuş olur.Tevbe kapısının kapanması,insanın ömrünün sonu geldiğine işarettir.Bu kapının genişliğinin yetmiş senelik mesafe olmasına gelince: bu kapı,güneş battığı yerden doğuncaya kadar kapanmaz.Yani bu kapı,insan ömrü kadar geniştir.Ömür bitip,güneş (ruh) battığı yerden doğunca (bedenden ayrılınca) bu kapı kapanmış olur.Bu hususa Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimizin şu Hadisinde de işaret vardır: "Ümmetimin ömürlerinin çoğu,altmış ile yetmiş arasındadır." ve "Allah Teala,kulunun tevbesini,can boğaza gelmemiş oldukça kabul eder." Tevbe kapısının genişliğinin zikredilip,uzunluğunun söylenmemesi de şu sebepten dolayıdır: Genişlik,daima uzunluktan azdır.

Allah Teala'nın haber verdiği üzere insanın iki eceli vardır.Biri sonlu eceldir ki dünyadaki ömür süresidir.Diğeri de sonsuz eceldir ki bu da uhrevi ömrüdür.Bil ki: Sen,bu alametleri geçip büyük kıyamette durmadıkça cennete girip açıkça Hak'kı görmedikçe önce dediğimiz gibi bin kere de dünyaya gelsen ve her gelişinde bin sene yaşasan,yine Cennete girip Hak'kı şifahen göremezsin.Allah-ü Teala bizi ve sizi Kıyamet-i Kübraya (Büyük Kıyamete) ve Büyük Müşahedeye ve yakınlığa erişenlerden eylesin (AMİN).

ELLİ BİRİNCİ SOFRA

"Allah bir adamın karnında iki kalb yaratmamıştır." (Ahzab 4)

Bil ki: Her insanın karnında yalnız bir kalb vardır.Bu kalb,Rahman'ın parmakları arasındadır.Allah onu dilediği gibi çevirir.Kalb,yöneldiği şeyin sıfat ve rengine bürünür.Hatta yöneldiğinin aynı olur.Bunu anladınsa "zikir,zakir (zikreden),ve mezkur (zikredilen) bir şeydir." sözünün manasını da anlamış olursun.Çünkü lisandaki zikir,gerçek zikrin bir suretidir.Gerçek zikirde kalb,zikrin şekline girer.Bu itibarla kalbe de zikir denir.Kalb Hak'tır.

Bunların her birinin bir misali vardır: Su,rüzgarın dalgalandırmasıyla dalga adını alır.Halbuki hakikatte dalga da sudan başka bir şey değildir.Kalbin de zikirle olan durumu aynıdır.Zikir kalbin tamamını kapladığı takdirde kalb,tamamen zikir kesilmiş olur.Lisana gelen zikir,kalbde olan zikrin suretidir.Kalb,bu zikrin suretine (şekline) girer.Ama kalb esasında şekilden münezzehtir.Gelen düşünceye göre şekil alır.Bundan dolayıdır ki iki fikir,aynı zamanda kalbde bulunmaz.Çünkü kalb tamamen,gelen fikrin suretine girer.Kalb,gelen o düşüncenin kendisi kesilir.Artık başka bir düşünce ona sığmaz.Deniz suyu gibi.Su,dalgalandığı zaman bir dalga,başka bir dalganın şeklinde düşünülemez.Bir anda aynı yerde iki dalga olamaz.Anla.Bazan kalb,bir deniz olarak görülür.Dalgaların çokluğu ve kalabalığı ona izdiham vermez.Ama bu hal,her zaman olmaz,bazı anlarda olur.İtlak takyide (mutlak vücut,özel vücuda) galebe çaldığı zaman olur.Uykuda kendini ağaç gören tane gibi.Her karında bir tek kalb vardır.Bu kalb,ister bir ayn'a (zata),ister birçok tayyünata (görünüşlere) yönelsin.Neye yönelirse onun şeklini alır.

Daima "nerede olursanız olun Allah'ın vechi oradadır" sırrını hatırda tut.Bu,en yüksek görüş noktasıdır.Burada bulunan,bir göz açıp yumuncaya kadar bir zamanda bütün görülenleri görür.Bu hal,şöyle diyenin görüş makamıdır: "Biz en yüksek kulelerin tepesinde yüksek harfler idik.Bir gece bana bir gülle çarptı ve beni toz haline getirdi.Zerrelerim göklere ve yerin derinliklerine uçuştu.Öyle oldu ki alem benim zerrelerimle doldu.Sonra zerreler yavaş yavaş bana (yani aslına) döndü.Tekrar bir araya gelip asıl suretimi meydana getirdi.Kendimi önceki gibi buldum.Her zerrede Hakk'ın cemalini görmek isteyen kimse,dünyanın zerreleri gibi parçalanmalı,sonra birleşmelidir.Sonra başka bir gece kendimi cesedimden ayrılmış gördüm.Sanki cesedim Od (ateş),ruhum da onun dumanı idi.Alem,dumanım ve güzel kokumla dolmuştu.Sonra duman yavaş yavaş döndü,ateşe girdi yine kendimi önceki gibi,ayrıldığım zamandaki gibi buldum.Cesedim ölmüştü.Duman ateşe girince kendimi diri buldum.

ELLİ İKİNCİ SOFRA

"Görmüyorlar mı ki Biz Arzı getirip uçlarından eksiltiyoruz? Onlar mı üstün geliyorlar?" (Enbiya 44)

Bil ki: Bütün dünya insan için ve insan da Allah için yaratılmıştır.Dünya bir fener gibidir.İnsan bunun ortasında yanan çıradır.Esas gaye çıradır.İnsan nasıl dünyada kötü şeyleri kabul etmez,iyi şeyleri kabul ederse-mesela ateşten kaçar,Cenneti arzu eder.Allah da ahlakan kamil,ilmiyle amil,nefsini bilen kimseyi ister.Nasıl dünyada yiyecek,giyecek oturacak vs.uzun zaman çalışmanın neticesinde kemalini bulursa kamil insan da ancak faideli iyi amel,güzel ahlak,kalb tesfiyesi,ruhu masivadan boşaltma ve sırrı Allah'tan başkasından temizleme sureti ile meydana gelir.Bu işler uzun zaman,ciddi gayret ve mücahede ile hasıl olur.Zordan zordur.Amellerin en zoru küçük cihaddır.Çünkü bu cihad küffarın elinde bulunan ruhu kurtarıp Allah'a satmaktır.Cihadın en zoru,ve en büyüğü nefisle savaşmaktır.Çünkü bu savaşta her zaman ve her an ruhu feda etmek vardır.Nefis baş kaldırdıkça hemen onu öldürmek gerekir.Aksi takdirde nefis bir ejderha olur,ruhu ısırıp derhal öldürür.

Ama bu işi yapmak öyle kolay değildir.Bu,zayıfların yapabileceği bir iş değildir.Yakin nuriyle kuvvetlenmiş,şüpheden ve yalandan kurtulmuş olanların işidir.

Lakin bunun başlangıcı,amellerin kolayından gücüne doğru gide gide amelleri düzeltmektir ta ki nefis memleketlerinin etrafı eksilsin ve ruh memleketlerinin etrafı artsın.Eğer salik böyle yaparsa elbette Allah'ın yardımıyla nihayet nefsi yener.Nitekim Cenabı Hak Teala Hazretleri buyurmuştur: "Görmüyorlar mı ki biz arzı getirip uçlarından eksiltiyoruz? Onlar mı üstün geliyorlar?" (Enbiya 44) Bu ayet,her iki cihanın,tamamen üstün gelmek için ilerlediklerine delalet eder.

Fakat elbette küçün muharebede askere bir kumandan lazımdır.Böyle olduğuna göre elbette büyük muharebe olan nefis mücahedesinde de bir kumandana ihtiyaç vardır.Çünkü nefis mücahedesi birçok bakımlardan otekinden zordur.Nitekim Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz: "Küçük muharebeden büyük muharebeye dönüyoruz." buyurmuşlardır.Bu mücahedenin kumandanı mürşid,en kuvvetli aleti (silahı) de şeyhin verdiği TEVHİD'dir.Sonra talibin istidadına göre şeyhin emrettiği diğer ameller gelir.Fakat avam için Büyük Cihad,kamil,iman,riyasız,işittirmesiz,kendini beğenip kendini temize çıkarma olmadan şeriatle amel etmektir.Fazlasını yapmakla da Allah'a yaklaşmaya devam eder.Nitekim bir Hadis-i Kudsi'de Cenab-ı Hak Teala Hazretleri şöyle buyurmuştur: "Kulum bana nafilelerle o derece yaklaşır ki onu severim.Onu seversem,onun gözü,kulağı olurum... Kul,bununla Allah'ın nuruna nail olur.Allah ile olan akibetinden pişman olmaz.Zira sevgilinin yaptığı her şey,sevgilidir.

ELLİ ÜÇÜNCÜ SOFRA

Allah'ın her peygamberde bir zelle (ayak sürçmesi,küçük kusur) izhar edip sonra onları affetmesi ,ekseri evliyadan günahlar,hatta büyük günahlar sudur edip sonra pişman olmaları ve Allah'ın kendilerini affetmesi; Allah'ın bütün mü'minleri bir şeyle imtihan etmesi,bazılarının günahından dönmesi,bazılarının da günahta ısrar etmesindeki esrar nedir?

Biz deriz ki: Bunun hikmeti,onların kendilerini beğenmiş olmalarını önlemektir.Zira kendini beğenme,günahların en büyüğüdür ve en korkuncudur.Bir de her hangi bir kusur veya günahtan sonra pişmanlık ateşiyle Allah'a yönelme daha tam ve kuvvetli olsun,ihlas zuhur etsin diye böyle olmuştur.Bütün ibadetlerden maksat ihlastır.Tembellikle (ihlassız) yapılan ibadet,yaya yürümek gibidir.Ama günahkarın,Allah'tan korkarak,utanarak O'nun mağfiretini umarak pişmanlık duyması iki kanatla uçmak gibidir.Bu insan Hz.Muhammed Mustafa (S.A.V.) Efendimiz'in şefaatine mazhar olur.Çünkü O,şötle diyor: "Şefaatim,ümmetimden büyük günah sahiplerinedir." Bir Haids-i Şerifte: "Eğer günah işlemeselerdi,Allah günah işliyen kavim getirirdi ki günah işlesinler,sonra pişman olup mağfiret dilesinler ki O da onları affeylesin."

Bil ki: Celal,cemal,kahir,lütuf şeklinde görünen şey,varlık kemalinin tezahürüdür.Eğer Adem oğulları olmasaydı o Kemal varlığın yarısı gizli kalırdı.İsimlerin cemiyeti (tamamı) insan hakikatinde meydana çıkmıştır.

Nükte: Bil ki Allah Teala Cenneti,amellerin karşılığı yapmıştır.Mübarek yüzüne bakmayı da amel karşılığı değil bir lütuf ve keremi olarak vermiştir.Şöyle buyurmuştur: "İyilik edene iyilik ve fazlası vardır." (Yunus 26) Cemalüllahı görme,ihlasın neticesidir.İhlas Cenab-ı Hakk'ın Kutsi hadiste ifade buyurduğu üzere Allah'ın sırlarından bir sırdır: "İhlas benim bir sırrımdır.Onu sevdiğim kimsenin kalbine koyarım." O'nun mubarek yüzüne bakmak,O'nun kadim sevgisinin eseridir.İhlas da sevginin neticesidir.Sevgi ezelidir.Kulun onda bir rolü yoktur.Ameller,sevginin neticesidir.Kim Allah'ı severse,Allah onu,salih amele muvaffak kılar.Salih amele muvaffak olan kimseye ma'rifet nuru tecelli eder.Ma'rifet kötü ahlakı islah eder,ve onu iyi ahlaka çevirir.Çünkü ilim,ameli gerektirir.Ma'rifet de güzel ahlakı gerektirir.Her ikisiyle amel eden arifin cemali zuhur eder de o,Hakk'ın cemalini şifahen görür.Artık anla.Buna götüren sebep ihlastır.İhlas,ister amelden,ister pişmanlıktan doğsun,kulu tamamen Allah'a cezbeder (çeker). "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ELLİ DÖRDÜNCÜ SOFRA

Sadrettin Konevi (Ks.S.) Fatiha Tefsirinde diyor ki: "Günlerin,devirlerin aslı,merkezi ve ruhu Cenabı Hakk'ın "O,her an başka bir şandadır." (Rahman 29) sözüyle işaret buyurduğu (An) günüdür.Bölünemeyen tek zamandan ibaret olan An'a itibar et.Çünkü o,gerçek varlıktır,Rahmani nefestir,Ama-ı gaybdir.Ondan başkası,ister mazi ister istikbal farz edilsin,yoktur.Varlığın An'ı vardır.Bir tek an vardır.Mutlak Ama mertebesinden Rahmani nefese Mutlak An doğmuştur.An sırrıyla nefes,bütün oluşlara ve zamanlara yayılmıştır.Devrin,tabii çokluk hükümleri vardır.An'dan dakikalar meydana gelir.An genişleyince gün adını alır.Gün genişleyince haftalar,aylar,seneler ve devirler doğar.O halde An üzerine eklenen her şey zaiddir.Hakiki varlık,zamanın sari,külli burçları ve mertebeleri hep Allah'a aidolan bu AN'dan ibaret kalır ki "O,her an bir şandadır" ayetiyle buna işaret edilmiştir.İşte Kudsi Hadiste Zat'ın isimlerinden olan Dehr'i meydana getiren zamanın hakikati budur; "Dehr'e söğmeyiniz,çünkü dehr Allah'tır." Kamil,alim,fazıl,müteehhir alimlerin hatemi,ariflerin feneri,şeyhimiz Fusus Şerhinde şöyle diyor: "Mütekellimlere göre zaman,kendisiyle başka bir müteceddidin ölçüldüğü bir müteceddidden ibarettir.Yani "ne zaman" sorusunun cevabında bir olayı başka bir olayla kıyaslamaktır.Mukarenet (kıyaslamak),izafi bir şeydir.Birbiriyle karşılaştırılan iki müteceddidin (tazelenen olayın) bir durumuna bağlıdır.

"Filozoflara göre zaman: Atlas Feleğinin hareketinden ibarettir.Bize göre Atlas Feleği,Arştır.Demek ki filozoflara göre zaman,mevhum bir süredir.Bunu büyük feleğin hareketleri meydana getirir.Güneş,devrinin kemalinde bir alamettir.En yüksek kuşatıcı feleğin,bir devresi gündür.

"Muhakkiklerden bazı şeyhlere göre zaman,Allah'ın isimlerinden biri olan AN-i Daim'in görünüşünden ibarettir.Nitekim Hadiste: "Zamana söğmeyiniz,zaman (dehr) yüce Allah'tır." denilmiştir.Hz.Ali (R.A.) bir duasında: "Ya Dehre Daim: Ey Dehr-i Daim" demiştir.An-i daim ilahi Hazretin (mertebenin) imdadı (yardımı,yayılması) dır.An'da ezel ebede girer,ve tececdüdeder.Bu an,zamanın aslı,batını ve ruhudur.Zamanın bütün anları,dereceleri,dakikaları bu ruhun bedeni durumundadır.Nasıl ruh bedenin bütün uzuvlarına girerse,daimi,mücerred An da öyle bütün zamanlara sirayet eder.Bu an,daima hali üzredir.Aslı değişmez.Zamanların,AN-i Daime nisbeti,Küllün,cüzlerine nisbeti gibidir.Soyutluğu cihetinden AN-i Daim,indiyyet mertebesine izafe edilir.Yani Ana İnde denir.Peygamber (S.A.V.) Efendimiz "Rabbın indinde sabah akşam yoktur" sözü gibi.Buradaki zaman AN-i Daim günüdür ki Cenabı Hakk'ın şu sözüyle buna işaret edilmiştir: "O,her an başka bir şandadır." (Rahman 29) Artık sen anla.Allah daha iyi bilir.

Bil ki: Zamanın hakikati,kainattaki hakikatlerin en büyüğüdür.Buna ilahi filozofa HAKİKATLERİN HAKİKATİ, herşeyi içine alan ilahi,külli heyula denilir.Bundan kainatta bulunan A'yan-i Sabite (ideler) nin kabiliyelerine göre asırlar,devirler,tavırlar meydana gelir.Her alemin bir anı,şanı,günü vardır.Şehadet (dünya) ehlinin kesif bir günü vardır.Dar,sıkışık bir mekanı vardır.Aynı yerde iki cisim bir anda beraber bulunamaz.Bir de latif bir zamanı ve bunun latif bir mekanı vardır.Orada izdiham ve sıkışıklık,darlık yoktur.Onun,kesif zamanın hükümlerinden tamamen ayrı hükümleri vardır.O zamanda Tayy (bir anda bir yerden diğer bir yere gitmek),Kabz (darlık),bast (açılmak,genişlemek) vardır.Yani orada aynı anda bütün zıd şeyler beraber bulunabilir.

Bil ki: Zamanın mertebeleri olduğu gibi mekanın da mertebeleri vardır.Bunlardan kimi kesif,kimi daha kesiftir.Kimi latif,kimi daha latifdir.Zamanın bir de berzahiyyet (ara) mertebesi vardır ki cinlerin ve şeytanların ve bazı ruhların mertebesidir.Soyut (ruhların),manaların ve tecellilerin soyut bir günü vardır.İşte bu gün,ŞAN'ın mazharı olan AN'dır.Bir de mütehayyiz (yer kaplayan cisim) lere mahsus mukayyed gün vardır.Demek zaman,soyutla soyut; mütehayyiz (yer kaplayan,mürekkep) le mütehayyizdir.Soyut gün,ruhlara,mütehayyiz gün cisimlere mahsustur.Kime zamanın sırrı açılırsa,Kur'an'ın ruhu açılmış olur.Ve o zat, "Kulle yavmin Huva fi şan: O,her an başka bir şandır." ayetinin sırrına erer.

Ezeli ve zamanı anlamakta filozofların ayakları kaymıştır da bilgileri olmadığından ve şer'i burhanlara eremediklerinden alemin kıdemine (ezeliliğine) hükmetmişlerdir.Zamanın hakikatleri hakkında daha fazla tafsilat almak istiyen,Şeyh-i Ekber'in (Kitabu'ş-Şan,Kitabu'l-Ezel ve Kitabu'd-Durrati'l-Bayza') sını okumalıdır.Arfiler katında zaman ve mekan bilgisi,bilgilerin en yüksek ve parlaklarındandır.Zamanın ve mekanın sırrına vakıf olan kimseye Zat ve Sıfat Tevhidinin sırrı açılır.Bil,ve bunu yaşa,Allah başarıya ulaştırıcı ve feyiz vericidir.

Ben derim ki: Şeyh-i Ekber (Ks.S.) Fütuhat-i Mekkiyye'sinde zamana ayrı bir bap ayırmıştır.Elli dokuzuncu bap,buna aittir.Orada mevcut,mukadder,mevhum zamanlar ve günler hakkında mütalaasını beyan etmiştir.Diyor ki: "Günler çoktur.Kimi büyük,kimi küçüktür.En küçüğü Zemen-i Ferd (tek zaman) dır.Bu, "Kulle Yavmin Huva fi şa'n: O,her an başka bir şandadır." ayetinde ifade edilmiştir.Zemen-i Ferd'e gün de denir.Çünkü ŞAN onda meydana gelir.Bu,zamanların en küçüğü ve en incesidir.Büyüğünün bir sınırı yoktur.Bunlardan kimi elli bin yıl,kimi Şana ve sonsuzluğa varan bir senedir.Küçük gün ile büyük gün arasında aracı günler vardır ki bunların başı örfen (insanlarca) bilinen gündür.Bu günü saatler ayırır.Saatler,derecelere,dereceler dakikalara ayrılır.Böylece sonsuza gider.Bu suretle zaman tek görülür ki bunun ne önü ne sonu,ne ezeli,ne ebedi yoktur.Bu makamı gören der ki: "Adem zamanından bu zamana kadar gelenler,biz ve kıyamete kadar gelecek olanlar hepimiz biziz. "Biz,sonrakiler ve öncekileriz." Hatta be Adem zamanı,bu Muhammed Aleyhisselam zamanı demeğe de şaşar.Çünkü önceliğin ve sonluğun kalktığını görür.Zaman değişmez.Hepsi bir tek AN'dan ibarettir.Yine bu zat,şu velidir (dosttur),şu düşmandır,bu zehirdir,şu panzehirdir,bu karanlıktır,şu aydınlıktır (nurdur) demeğe de şaşar.
Bütün mekanlar için de durum aynıdır.Hasılı o makamda isimlerin ve sıfatların tekabülü yoktur.Çünkü o,Ama'dır.(Hakikatlerin hakikati) dir.Ne üstünde ne altında heva yoktur.O,yer,gök yaratılmazdan önce öyle idi,şimdi de öyledir.Daima da öyle olacaktır.Zamanın değişmesiyle AN değişmez.Mekanların değişmesiyle de MEKAN değişmez. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ELLİ BEŞİNCİ SOFRA

Bil ki: Dünyada mevcudolan her şeyin iki ciheti (yönü) vardır.Bakanın kabiliyyetine göre bir iyi tarafı,bir de kötü tarafı vardır.Allah,insanın bir şey yapmasını isterse o şeyin iyi tarafını ona gösterir,o da yapar.Bir şeyi yapmamasını isterse,o şeyin kötü tarafını gösterir,o da yapmaz.Bundan dolayı Ebubekir (R.A.) Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimize: "Dünyada senden güzel kimse yoktur ya Resulallah" derken Ebucehil: "Dünyada senden kötü kimse yoktur ta Muhammed" diyordu.

Kemal yolları ve sebepleri de buradan çıkar.Allah bir kimseyi kemal derecesine ulaştırmak isterse ona yollarının güzel taraflarını ve bunların sebeplerini gösterir.Kul onunla meşgul olur,onun zıddını terk eder.Bu suretle en yüksek gayeye ve makama ulaşır.Mesela zikre devam etmek kemalata ulaşmanın sebeplerindendir.Allah bir insanı büyüklerin ulaştıkları kemallere ulaştırmak isterse,ona zikre devam etmenin güzel taraflarını gösterir.Onu zikre devam ettirir ve onu mukadder olan kemallere eriştirir.Diğer vesileler de böyledir.Bunu uzak görme (hayal sanma).Çünkü Allah Teala Hazretleri buna kadirdir.Bunun büyük bir aslı vardır ki o da şudur: "Alemin zerrelerinden her biri zıdlarını cami'dir (kendinde taşır).Çünkü Allah Teala'nın Cemal ve Celal sıfatları vardır.Allah Zülcelal,her zerrede tecelli eder.Her zerrede O'nun bütün sıfatlarının eseri vardır.Ma'siyetler ve aşağı dereceler de böyledir.Allah,o ma'siyetin kötü tarafını örter,ve onu işlemenin iyi tarafını gösterir ve insan da onun içine düşer. "Herkesin,uyduğu bir yönü vardır" (Bakara 148) "Allah bir adam için iki kalb yaratmamıştır." (Ahzab 4) Artık kalbler şöyle dursun,her bir kalbi,bakılan şeyin güzelliğine çeviren O'dur.Kalb her an,eşyadan biriyle beraber,ötekilerden gafildir.Huzuru Allah ile,gafleti masivadan olduğu bir sırada kalbinin ötesinden (verasından) onu Allah'tan başka bir düşünce aldatır,meşgul ederse o kimsenin hasmı Allah'tır.Bu,tıpkı şuna benzer:

Mesela padişahın meclisinde,yüzünü padişaha çevirerek oturmuş bulunan bir kimseyi,arka tarafından birisi meşgul ediyor.Bu takdirde padişah o adamın laübaliğine kızmaz mı? (İşte kendisiyle yüz yüze iken bir başkasının sözüne,bir başka düşüncenin izine kapılan kimseye de Allah kızar).Fakat intikam zamanını uzatarak o kimseye fıtrat verir ki bu onun için büyük bir mekir (burada ceza) dir.İşte ehlullahın hali budur.Senden fariğ ve gafil her kalb sahibi de böyledir.Sen hatırına gelsen,senin zararına çalışmaz.Sen ona hile yapsan,o bunu bildiği zaman üzülür.Bu takdirde de Allah senin hasmın olur.İntikamını geciktirse de ihmal etmez,akibet yine bir cezaya çarptırır o hileciyi.Özellikle herifin yaptığı kötülüğü beğenmesi,cehalet ve ahmaklığından dolayı ben şöyle böyle yaptım deyip öğünmesi,Allah'ın gazabını celbeder.Onun için birine kötülük kurmaktan sakın.Ama birinin senin zararına uğraştığını kesinlikle biliyorsan,senin de onunla uğraşmanda bir beis yoktur.

Fakire göre en iyisi şudur: Huzursuz bir halde Allah'a yönelsen,Allah Teala'ya gayret düşer.Hasılı seni ve sana hile yapmayı hatıra getirmiyen kalble uğraşmaktan sakın.İster bu kalb Allah ile,ister iyi veya kötü şeylerden biriyle meşgul olsun.Sen kimsenin içinde değilsin.Allah onları içlerinden kuşatmıştır.İçlerinde olanı O bilir. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ELLİ ALTINCI SOFRA

Bil ki: Neş'e-i Ula (birinci neş'e),ruhlar alemi; Neş'e-i Uhra (Son Neş'e), ahiret alemi; Neş'e-i Vusta (orta neş'e),dünya alemidir.İnsan bedenleri,ruhlardan,hatta Zat'dan ibaret idi.Suretlerin birikmesi ile kesifleşti ve inip dışta bu şahısları meydana getirdi.Nasıl ki meni insandan ayrılırken basittir.Sonra iner,suret toplar,şahıs olur,hayvan-i natık (konuşan hayvan) olur.Sonra suretler kalkınca yine latifleşir,yükselir,basit olur.Kendi nefsine bak: nefsindeki manalar,soyut ruhundan hasıl olmaktadır.Orada sabittir,hiç ayrılmaz.Nasıl ki meni de belde sabittir.Sen bu manaların birbirinden ayrıldığını hissetmezsin.Ta manalar gelip kalbe (hafızaya) düşünceye yerleşinceye kadar.Kalbe gelince her biri hayali bir suret giyinir.İşte o zaman birbirinden ayrıldıklarını hissedersin.Hayali suretlere büründükleri zaman diğer görülen şeyler gibi onlar da görülürler.Sonra bunlar dışarı çıkarsa tam görünmüş olur.

Bu işaret edileni bildinse,ilmi sübutla,harici vücut (varlık) arasındaki farkı anlarsın.Harici suret kalkınca manalar,hayali suretlerine yükselirler.Sonra oradan da ilk tecerrüdüne (soyutluğuna) ve ayn-i sabitesine (idesine) çıkar,orada kalırlar.Oradan başlamışlardı ve oraya döndüler.Her şey O'na dönecektir.

Bunu bildinse vücutta,tasarruf edenin,kim olduğunu anlarsın.Bütün fiiller hakkındır.Suretler onun aletleridir. "Attığın zaman sen atmadın,fakat Allah attı." (Enfal 17) Fakat kulun suretinde Hak'tan başka bir mutasarrıf olmadığını kul bilmediği,unuttuğu için; kendisinin,bir iradesi,ihtiyarı ve Hak'tan ayrı bir vücudu olduğunu sanar.Mesela varlığı Allah'tan olan sanatkar,kendine bir varlık tasavvur etse,gaflet halinde kendisini sani (yapıcı) sanar.Bu kötü tasavvur,gafletinden ileri gelir.Ama kendisini Hak bilerek fi'li ve ihtiyarı kendisine isnadetse bu,kötü değildir.Çünkü o fi'il,suretten çıkmıştır.O fi'li o surette ve o mertebede görünen Hak yapmıştır.Artık düşün ve anla.Bunun içindir ki arif: "Yaptım ettim" sözünde isabet etmiş,ama cahil hata etmiş olur.

Hakikatte ihtiyar,fi'li yapanın,fi'lini hissetmesidir.Yoksa insan,istediği zaman bir işi yapar,istediği zaman yapmaz manasına değildir.Çünkü fi'iller meşiyyet (dileme) idedir.Meşiyyet de iç ve dış sebeplerle mertebelerin ve suretlerin gereklerindendir.Bu sebeplerin birleşmesinden zaruri olarak meşiyyet doğar.Sebepler mevcud olunca fiiller zuhur eder.İnsan da zanneder ki onu yapmaya ya da terk etmeye kadirdir.Halbuki değildir.Fiil zuhura gelince fi'lin çıktığı kimse,sadece onu hissetmekten başka bir şey yapmaz.Hayvandan zıt fi'illerin doğması,ona bir irade ve ihtiyarı bulunduğu hissini verdirir.Gerçek bu işittiğindir.Bu,irade-i cüz'iyyeye aykırı değildir.Artık anla.Allah daha iyi bilir.

ELLİ YEDİNCİ SOFRA

"Sana Zül-Karneyn'den sorarlar; de ki: "Size ondan bir haber okuyacağım." (Kehif 83)

Bil ki: Zülkarneyn'in dünyada (afakta) gezip şehirler fethetmesi,hazineler zaptetmesi,inanmıyanları öldürmesi ve esir alması,inananlara izzet ve ikramda bulunması keyfiyyeti,süluk ehlinin ENFÜSTE nefis kalelerini fethetmek,bilgi hazinelerini toplamak nefs-i emmareyi ve onun kuvvelerini ve havalarını,adetlerini,bayağı huylarını öldürmek,şer'e muvafık adetlerini bırakmak suretiyle yapmış oldukları manevi seyirlerine mutabıktır.

Mesela İskender'in önce Garp tarafına gitmesi,süluk ehlinin,önce bedeni şer'i amellerin tashihine gitmelerine misaldir.(Çünkü beden,ruh güneşinin garbı,battığı yerdir).Ta ki vücutta şer'a muhalif bir uzuv kalmasın.Şark tarafına gitmesi,süluk ehlinin,nefislerinde Allah ve Resulü'nün ahlakına muhalif bir huy,alçak bir sıfat kalmaması için güç riyazetler yaparak ahlaklarını düzeltme cihetine gitmelerine misaldir.Bu suretle nefis temizlenmiş olur.

Sonra batı ve doğu arasındaki şimal (kuzey) tarafına gitmesi,kendi kavmi ile Ye'cuc,Me'cuc arasına sed yapması; ehl-i sülukun kalb hatıralarını (kötü düşüncelerini,vesveselerini) ıslah tarafına gitmelerine misaldir.Çünkü bu,her iki tarafın salah ve fesad kaynağıdır.Yani kalbin düzelmesiyle cesedin amelleri ve nefsin ahlakı düzelir.Kalbin bozulmasıyla cesed ve nefis de bozulur.Çünkü Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz: "Adem oğlunun cesedinde bir et parçası vardır ki o düzelirse bütün cesed de düzelir,o bozulursa bütün cesed de bozulur.O,kalbdir." buyurmuşlardır.Ye'cuc-Me'cuc'dan maksat,şer'an kötü sözlerin,işlerin ve kötü huyların kaynağı olan kötü düşüncelerdir.Sed'den maksat,Ehli Sülukun zühd,takva ve ihlas ile süluklerini tamamlamaları ve onda devam etmeleridir.Kalbde bu üç şey (Zühd,Takva ve İhlas),baki kaldıkça cesed salih amel ile,nefis güzel huy ile sıhhat bulur.Ye'cuc-Me'cuc'un,her gün sed'di kazmaları ve ertesi gün İskender'in,Sed'di yenilemesindeki mana şudur: Mü'min,bazı amelleri terk eder,bir günah işler,ya da nefsin galebesiyle kötü bir ahlaka tevessül eder de nefse mağlup olacak hale gelir.Sonra bunları bağışlattıran ameller yapar.Zira "İyilikler,kötülükleri giderirler." (Hud 114) İki namaz,iki Cuma,iki Ramazan ve emsali iki ibadet arasında işlenmiş günahları bu ibadetler affettirirler.Tevbe de böyledir.Çünkü Hz.Resul Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz: "Günahtan tevbe eden,günahı olmayan gibidir." buyurmuşlardır.Bu üç amel (zühd,takva ve ihlas),kalbde devam ettiği müddetçe heva askeri cisme ve nefse saldırmaya fırsat bulamaz.Ama bunlar olmazsa saldırır,kalbi,nefsi ve cismi istila eder; amelleri ve ahlakı mahveder,cismi amelden alıkor.Nefis ifrit (ejderha),nefis kuvvetleri şeytan kesilir.O insan,şer ve fesad kaynağı olur.Bu adam,Allah'ın halifesi olmaktan çıkar da şeytanın halifesi olur.Bu üç şey,kalbde bulunduğu müddetçe kalb,murakebesinde,cisim amelinde,nefis de meskenet tevazuunda devam eder.Ama bu sed yıkılırsa heva askeri çıkar bu üç kuvvet tarafına saldırır,bunları yener.Oraya dolar ve fesad icrasına başlar.Ye'cuc-Me'cuc'un seddi kazıp,kıyamet yaklaştığı zaman Sed'di aşıp çıkmaları deliler,ve mülhidlerin haline göredir.Mü'minlere çıkıp saldıramazlar.Zira yer yüzünde Allah,Allah diyen kimse bulundukça kıyamet kopmaz.Artık anla.

ELLİ SEKİZİNCİ SOFRA

Allah Teala (C.C.) Kehif Suresinde şöyle buyurmuştur: "Musa,genç arkadaşına," Ben iki denizin birleştiği yere ulaşmaya,yahut yıllarca yürümeye kararlıyım" dedi." (Kahif 60)

İki deniz,peygamberlik ahlakı olan şeriat ilmiyle Mevla'nın hakikat ilmidir.Hıdır'ın,Mecma'u'l-Bahreyn (iki denizin birleştiği yer) de olması,onun her iki ilme sahip bulunmasına; Allah'ın Musa Aleyhisselam'ı Hıdır'a göndermesi,insan kemalinin ancak ledünni ilimle tamam olacağına; birinci ilim her ne kadar ülü'l-azm peygamberlerde,ikinci ilim rütbe itibariyle onlardan aşağıda olanlarda ise de ikincisinin arandığına,ledünni ilim sahibine Allah'a ibadet edecek kadar şeriat öğrenmesinin kafi olduğuna işarettir.Bunun içindir ki Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz amel edeceğini söyleyen insana "Adem tefakkuh etti: anladı" buyurmuşlardır.Zilzal Suresini görünce adam öğrenimi terk etmişti.Avarif'te ve diğer eserlerde de böyle yazılıdır.

Hıdır Aleyhisselam'ın Musa'ya: "Sen benimle sabredemezsin.Haberin olmayan bir şeye nasıl sabredebilirsin?" (Kehif 67-68) demesi,ilk çarpışmada hakikat ilminin şeriat ilmine mukavemet edeceğine işarettir.Velev bu şeriat ilminin sahibi zamanında insanların en bilgini olsa da.Hatta Musa Aleyhisselam dahi olsa.Musa'nın ilk itirazı,ilmi icabı,dini gayretinden ileri gelmişti.Sonra özür dilemesi,ledünni ilmi kabule istidatlı olduğunu gösterir.

Ey kardeşim,ilminle hakikat erbabına karşı geliyorsan,itiraf- (i kusur) edip özür dilemede de Musa gibi ol.Münkir ve muannid olma ki onların ilimleri bereketinden mahrum kalmayasın.Sefineyi delmek,halka,şeriatle amel etmede daima noksan yaptıklarını düşünmeye işarettir.Ta ki kendini beğenme meliki gemiyi zaptetmesin.

Bil ki: alim,her şeyden önce ilminde amelinde ve ahlakında halkın sevgi ve itaatini kazanmalıdır.Sonra şeriat ve hakikat denizlerini (ilimlerini) kendinde toplamış bir mürşid aramalıdır.Böyle bir mürşidin alameti,o alimin başına toplanmış bulunan halkı usuliyle kaçırmasıdır.Kendini beğenme melikinin zaptından kurtulmak için emir ve nehiyleri çok sık yapmaz.İrşadı o alimin arzusuna muvafik olan kimse,mürşid-i kamil değildir.Öyle kimsenin zararı,faydasından çoktur.Çünkü eğer o şekilde irşad mümkün olsaydı,Hıdır Musa Aleyhisselam'ı irşadederdi.Öyle bir gemi lazım ki Hıdır'la Musa o gemide bulunsun ve Hıdır o gemiyi yaralasın.Yara olmayan gemide Hıdır'ın bulunması umulmaz.Hıdır'ın çocuğu öldürmesi,çok şekillerde görünen cüz'i ruh makamından görüntülerin birleştiği Külli Ruha yükseltmesine işarettir.Beyt:

"Her güzelin güzelliği,(O'nun) cemalindendir; Her güzelin güzelliği O'ndan ariyetdir.Hatta her güzel O'dur."

Hıdır'ın,duvarı yıkıp sonra yapması,Musa'nın tabii vücudunu yok edip Hakk'ın varlığı ile baki kılmasıdır.Gemiyi delmekle Fi'iller Tevhidine ulaştı; çocuğu öldürmek ile Sıfatlar Tevhidine vasıl oldu; duvarı yapmakla da Zat Tevhidine kavuştu.Bu suretle Musa Aleyhisselam'ın irşadı tamam oldu.Bu konuda çok şeyler söylemişlerdir ama gerçek böyledir.

Bil ki: Hıdır iki denizin birleştiği yer (MECMA'U'L-BAHREYN) de olduğundan onu bulan da MECMA'U'L-BAHREYN'de buldu.Musa Aleyhisselam'ın Mecma'u'l-Bahreyn olduğuna delil,kadının ona zina iftirasında bulunması olayıdır.Eğer Musa,mu'cizelerle suçsuzluğunu isbat etmeseydi,hakikatte suçsuz olduğu halde o utanç,kıyamete kadar üzerinde kalırdı.Keza Hz.Peygamber Efendimizin,Zeyd'in boşadığı karısını alması üzerine çok şeyler söylediler.Aişe'ye de iftira ettiler.Cenabı Hak çeşitli ayetlerle bunları temize çıkardı ve savundu.İki denizi kendisinde toplayan her peygamber ve veli de böyledir.Elbette onun gemisi delinmiş,çocuğu öldürülmüş,duvarı yıkılıp yapılmış olmalıdır.Artık anla.

Allah Teala,onlardan kiminin beraatini vahiy ile,kiminin mu'cizelerle,kiminin kerametlerle göstermiş,kimini de suçsuz olduğu halde halleri üzerinde (zanlı) bırakmıştır.Hepsi de suçsuzlukta eşittir.Şayan-i hayrettir ki Cenabı Hak'kın,Hıdır'ın Musa'ya söylediği sözü nakleden: "Sana sabredemediğin şeylerin te'vilini söyliyeceğim." (Kehif 78) ayeti de tıpkı iki denizin birleştiği yer gibi Kur'an'ın tam ortasında bulunmuş ve iki yarısını birleştirmiştir.Hele Nazm-i Şerif'in güzel tertibine ve bu Kıssa'nın,iki ayrı denizinin birleştiği yerde bulunmasına bak.

Ey halkın rızasını kazanmış mürşid,eğer sen,bir cihetten onların sevgilisi,bir cihetten de onların nefret ettiği isen,bil ki sen,MECMA'U'L-BAHREYN'sin.Vaktin Hıdırını arayan,seni Hıdır bulur.Yani ne kendisinden tamamen nefret edilen alim,ne de kendisinden tamamen razı olunmuş alim irşada layık değildir.Zira birincisi mülhid,imandan hariç; ikincisi cahil ve müraidir.Cami olan (her iki ilmi birleştiren) de,her iki tarafın hükmü zuhura gelmelidir.Yani (iki tarafta da) Allah'ın emri ve iradesi demek istiyorum.Nitekim Allah Teala Hazretleri Hud Aleyhisselam'dan naklen: "Hiçbir canlı yoktur ki O,onun alnından yakalamış olmasın." demiştir.Artık anla.Çünkü bu,kılın kırkta birinden daha incedir.

Ben Mısır'da Nil ile Denizin birleştiği yerde bu söylediğime uygun bir şeye şahidoldum.O da şu idi: Nil,denizin tuzluluğundan yarım mil kadar ya da daha çok içine almıştı.Deniz de Nil'in tatlılığından kapmış ve yarım mil kadar,ya da biraz daha fazla içine çekmişti.Şimdi ikisinin MECMA'I (birleştiği yer) sanki Nil idi,deniz değildi; ve sanki denizdi,Nil değildi. "Acı ve tatlı sulu iki denizi birbiriyle buluşmak üzere salıvermiştir.Ama aralarında bir engel vardır; birbirinin sınırını aşamazlar." (Rahman 19-20) hakikatine ne tamamen aykırı,ne de tamamen uygun idi.
Ey salik,mürşid yanında,denizin yanındaki Nil gibi ol.Deniz kenarında bulunan sahil taşları gibi olma.Ki sertliğinden dolayı uzun zaman beraber kaldığı halde denizin letafetinden ve rikkatinden bir şey alamaz.Nehirlerin tatlılığı ve denizlerin tuzluluğu yaşıyanlara (ehillerine) göredir.Yani deniz,içinde bulunan hayvanlar için tuzludur.Nehir de karada yaşayanlar için tatlıdır.Ama birleşimde her ikisi de tatlıdır.
Bil ki: Bu iki ilmin misali,ve birbirine lüzumu Adem ile Havva gibidir.Çünkü eğer bunlar birbirine muhalif kalsalardı çocukları olmaz,dünya insanlarla dolmazdı.Keza biri diğerinde tamamen cem'olup yok olsaydı Adem'in kalbinde Allah'ın: "De ki: Rabbin kelimelerini yazmak için denizler mürekkep olsaydı,Rabbin kelimeleri tükenmeden o (nlar) tükenirdi.Bunun bir mislini daha getirseydik,yine (Rabbin kelimeleri) bitmezdi." ayetiyle ifade edilen Allah'ın kelimelerine ait bilgiler hasıl olmazdı.Ama bunların cem'i,irşad için ve bilhassa peygamberler için çok mühim olduğundan Allah Musa'yı Hıdır Aleyhisselam'a gönderdi.
Bil ki: Havva,nasıl Adem Aleyhisselam'ın kaburga kemiğinden yaratıldı ise şeriat ilmi de tıpkı böyle hakikat ilminden doğmuştur,onun yankısıdır.Ona zıt görünür ama hakikatte onun aynıdır.Çünkü bir şeyin yankısı,onun aynıdır. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ELLİ DOKUZUNCU SOFRA

Hz.Hasan'la Hz.Hüseyin'in risalet mertebesi şerefine erdikleri hakkındadır.Kur'an'da onların bu şerefine delalet eden ayetler çoktur.Ezcümle: Bakara Suresinde: "Deyiniz ki: Allah'a,bize indirilene,İbrahim'e,İsmail'e,İshak'a,Yakub'a ve el-Esbata (torunlara) indirilene,Musa'ya,İsa'ya verilene ve peygamberlere Rablerinden verilene inandık.Biz onlar arasında bir ayırım yapmayız.Biz O2na teslim oluruz." (Bakara 136) Nisa Suresinde: "Biz Nuh'a,ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik.İbrahim'e,İsmail'e,İshak'a,Yakub'a,el-Esbat'a

(torunlara),İsa'ya,Eyyub'a,Yunus'a,Harun'a ve Süleyman'a da vahyetmiş,Davud'a Zebur'u vermiştik.Bazı peygamberleri sana söyledik,bazılarını da sana söylemedik.Allah Musa ile de konuşmuştu." (Nisa 163)

Esbat'ta elif lam cins içindir.Çünkü lam-i ta'rifte aslolan cins için olmaktır.Önce saraheten veya delaleten bir delil geçerse o zaman ahd-i harici veya ahd-i zihni için olabilir.Burada böyle bir şey olmadığına göre demek cins içindir.Buna göre Hasan'la Hüseyin,esbat'ın şümulüne girer.Bunu inkar,cehalet,hased ve inad eseridir.Yüce Allah Teala Hazretleri: "Allah'a çağıran,salih amel yapan ve ben müslümanım diyenden daha güzel sözlü kimdir?" (Fussilat 33) ayeti de onların şerefine delalet eder.Kavlen'in sayısı,kafsız otuz yedidir.Kafın ismi seksen birdir.Hepsi Hz.Hasan'ın isminin sayısıdır.Kaf'ın onda biri buna ilave edilirse 128 eder ki Hz.Hüseyin'in isminin sayısıdır.O zaman ayetin manası: "İki Hasan'ın risalet şerefine çağırandan daha güzel sözlü kim olabilir? (yani kimin sözü Allah için Hasan ve Hüseyin'in risaletine çağırandan daha güzeldir.?)" "Rabbin bazı ayetleri geldiği gün daha önce inanmamış veya imanında bir hayır yapmamış kimsenin imanı kendisine fayda vermez.De ki: "Bekleyin,biz de bekliyenleriz." (En'am 158) ayeti de onların şerefine delalet eder. "Rabbın bazı ayetleri" sözünün sayısı,yüz sekizdir.Bir müdgam isim ondur.Yüz on sekiz eder.Hasan'ın ismi çıkar.İki müdğam isim ile Hüseyn ismi çıkar: (128)

Ayet şunu gösterir ki: İki Hasan (Allah'ın salat ve selamı her ikisine) ın risalet derecesinde oldukları bir nefiste meydana çıkarsa,bu şahıs kim olursa olsun,ister alimlerden,ister cahillerden olsun onların bu mertebelerine inanmayan insana birinci imanı fayda vermez.Çünkü Risalet,Allah'ın ayetlerinden bir ayettir.Hisanu'l-Mesabih'te Ya'la ibnu Murre yoliyle Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimizden şu Hadis rivayet edilir: "Hüseyin bendendir; ben Hüseyindenim.Hüseyni seveni Allah sever.Hüseyin,Esbabtan bir sibttir." Buna göre o,nebilerden bir nebidir.Hasan da (Aleyhisselatü vesselam) böyledir.

Elhamdülillah,elhamdülillah eğer Mısri'nin itikadını sorarsanız,o yetmiş altı yaşına gelmiştir.Bütün ömründe sahih bir itikad bulmaya çalıştı.Nihayet şuna inandı ve dedi: "Allah'tan başka ilak olmadığına,Muhammed'in (S.A.V.) Allah'ın elçisi olduğuna,Hasan'la Hüseyin'in,O'nun torunları ve Allah'ın peygamberlerinden iki peygamber olduklarına şehadet ederim.Allah'ın salat ve selamı her ikisine,salatların en efdali dedeleri olan Peygamberlerin HAtemi Muhammmed (S.A.V.) Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz'e,bütün peygamberlere ve resullere,onların aline ve ashabına,hamd de alemlerin Rabbine olsun."

Peygamber (S.A.V.) Efendimizin: "Benden sonra peygamber gelmeyecektir." sözü ise şu anlamı taşır: Benden sonra benim şeriatime muhalif bir şeriat gelmeyecektir.Onlar evvel ve ahir dedelerinin şeriatleri üzerinde idiler.Her ikisi de dedelerinin yolunda gitmişlerdir.Binaenaleyh onlar ile taaddüt ve tekessür lazım gelmez.Nitekim Allah Teala: "Her başağında yüz tane bulunan yedi başak bitiren bir tane gibidir" buyumuştur.Ayetteki Habbetin sözü,teklik ifade eden nekredir.Yedi başak,habben parçalarıdır.İki dal ile son peygamber çoğalmış olmaz.Allah Teala Hazretleri buyurmuştur: "Bunların misali Tevrat'ta ve İncil'de vardır.Yanını yarıp çıkan,kökü üzerine dikilip kuvvetlenen,ekenlere zevk veren,küffarın ekenlerine kin duyduğu bir tane gibidirler." (Fetih 29) Allah feazerehu (kuvvetlendirdi) dedi,fekesserehu (çoğalttı) demedi.Bundan anlaşıldı ki onlar,dedelerinin son peygamberliğini bozmazlar.Hatm birdir.Onlar da tek olan son peygamberin iki dalıdır.Allah Teala Hazretlerinin: "De ki Allah'ın fazl ve rahmetiyle sevinsinler." Bu,onların topladıklarından hayırlıdır." ayeti de böyle onların şerefine delildir. "Kul bifadlillah" sözünde lamların tekerrürü nazara alınmazsa şu harflerden teşekkül eder: Lam Ba,fe,elif,he bunların sayısı yüz onsekizdir ki Hasan'ın ismidir.Bundan bilindi ki Allah'ın fazlı Hasan,rahmeti de Hüseyin'dir.Yani onlara imanla sevinsinler.Onlara iman,mal ve faydasız ilim yığmaktan hayırlıdır,demek oluyor.Hasılı onların veraseten risaletlerine şehadet eden ayetler çoktur.Biz bunlarla iktifa ettik.Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ALTMIŞINCI SOFRA

İmam Hasan ve İmam Hüseyin (Allah'ın salat ve selamı onlara) in menkıbeleri,huyları ve İmam Hüseyin'e ihanet edip onu katlettiğinden dolayı Muaviye oğlu Yezid'e la'netin cevazı hakkındadır.Allah Lanet etsin.

Tabakat-i Şa'rani'de diyor: "İmam Hasan Aleyhisselam,ahlak ve sıfat itibariyle Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimize çok benzerdi." Orada Hz.Hasan'ın daha birçok menakibi var.İmam Hüseyin' gelince Şa'rani şöyle diyor: "İmam Hüseyin,insanların en zahidlerinden,en abidlerinden,en iffetlilerinden,en halimlerinden,en kerimlerinden ve en güzellerinden idi.Yirmi beş defa yaya Hacca gitti.Develeri yanında sürülürken ona binmedi de yaya gitti.Keza İmam Hasan (Allah ikisine de selam etsin) da develeri yanında güdülür iken Allah'a karşı tevazuundan dolayı yaya olarak on defa Hacca gitti.Hz.Hüseyin (Allah ona salat ve selam etsin) şöyle diyordu: "Biliniz ki: halkın ihtiyaçları,Allah'ın sizin üzerinizdeki ni'metleri cümlesindendir.O ni'metlerden usanmayınız,yoksa Allah'ın intikamına uğrarsınız." ve derdi ki, "Cömert olan efendi olur,cimri olan zelil olur.Kardeşine bir hayır yapmakta acele eden,yarın Rabbine geldiği zaman o yaptığı hayrı orada bulur."

Hz.Hüseyin Aleyhisselam,Hicri altmış bir senesi Muharrem'in onuncu gününde elli altı yaşında olduğu halde şehidedildi.Şehadetinden önce onu günlerce bağrı yanık susuz bıraktılar.Kendisine içi su dolu testiler gösteriyorlar,fakat bir damla su vermiyorlardı.Onlara diyordu ki: "Eğer ciğerimi soğutacak bir içim su vermezseniz,dedeme sizi şikayet edeceğim." dinlemediler.Hasan-i Basri Hazretleri derdi ki: "Vallahi eğer Hüseyin'i öldürenlerle veya onun katline razı olanlarla beraber bulunsaydım,Resulullah'a karşı utancımdan ve onun bana kızgınlıkla bakacağından korktuğum için Cennete girmezdim."

Siyer kitaplarında gördüm ki: Allah Teala Hazretleri Yahya ibnu Zekeriya'nın katli sebebiyle doksan beş bin kişi öldürmüştür.Her peygamberin diyeti budur.Sonra Allah Teala Muhammed (S.A.V.) Efendimize: "Ben,Zekeriyya oğlu Yahya için doksan beş bin kişi öldürdüm,senin kızın oğlu Hüseyin için bunun iki mislini öldüreceğim." diye vahyetti şeklinde rivayet etmişlerdir." Bu,onun nebiliğine ve resullüğüne delildir.Çünkü veli Peygamber rütbesine eremez.Halbuki Hz.Hüseyin onun iki misline çıkmıştır.

Mel'un Yezid'e la'netin caiz olduğunu da al-Masabih Hadisi gösterir.Hz.Aişe (R.A.) in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimiz buyurdu: Altı kişi vardır ki ben de,Allah da ve her peygamber de onlara lanet etmiştir: Allah'ın kitabına katma yapan,Allah'ın kaderini yalanlayan,Allah'ın zelil ettiğini aziz etmek ve aziz ettiğini zelil etmek için cebr ile saldıran,ahfadımdan Allah'ın dokunmayı haram kıldığı kimselere dokunmayı helal sayan ve sünnetimi terk eden."

Sa'deddin at-Taftazani Akaid Şerhinde şöyle diyor: "Muaviye oğlu Yezid hakkında ihtilaf ettiler." Hulasa'da ve diğer kitaplarda: "Yezid'e ve Haccac'a lanet doğru değildir.Çünkü peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz,müslümanlara ve ehl-i kıbleye lanetten menetmiştir." diyor.Allah'ın Resulü (S:A.V.) in kıble ehlinden bazılarına lanet ettiğine dair nakledilen sözü ise "O,insanların başkalarının bilmediği hallerini bilir.Bildiği iç hallerinden ötürü onlara lanet etmiş olabilir" diye tefsir ediyor.Bazıları,Hz.Hüseyin'i katletmeyi emrettiği için kafir olduğu gerekçesiyle Yezid'e laneti tecviz etmiş,onu katleden,katlini emreden (kumandan) ve buna izin veren veya razı olan kimseler hakkında lanet etmenin caiz olduğunda birleşmişlerdir.Hakikat şudur ki: Yezid'in,Hz.Hüseyin'in katline razı olması ve bununla sevinmesi ve Ehl-i Beyte ihaneti tevatüren sabit olan gerçeklerdendir.Her ne kadar tafsilat (teferruat) ahada dayanıyorsa da.Binaenaleyh biz,artık onun hakkında sükut edemeyiz.Allah ona ve ona yardım edenlere lanet etsin.

Biliniz ki: Yezid,Allah Düşmanlarının en büyüğüdür.Çünkü o,İmam Hüseyin'i,Haram aylarının sonunda,susuz olarak,uzaktan soğuk suyu göstererek katletmiştir.Allah ve Resulü ona lanet etmiştir.Biz nasıl ona lanet etmeyelim? Allah'ın laneti ona,taraftarlarına,yardımcılarına,dostlarına ve onu sevdiğinden ötürü ona lanet etmeyen herkese.Fakat İmam A'zam onlardan korktuğu için ona lanet etmemişti,yoksa inancından dolayı değil.Bu da idare icabıdır.Zalimlere karşı zulümleri korkusundan idare caizdir.

ALTMIŞ BİRİNCİ SOFRA

Ehl-i Hal dilinden Kevser Suresi'nin tefsiri hakkındadır: Bismillahirrahmanirrahim: "Biz sana Kevseri verdik,Rabbin için namaz kıl ve kurban kes.Muhakkak senin düşmanın ebter (sonu kesik) dir."

İnna'nın aslı innena dır.Kelimede üç nun toplanınca kısaltmak için birisi kaldırılmıştır.Kur'an'da aslı üzerine innena şeklinde de gelmiştir.Mesela "veşhed biennena muslimun: Şahid olun,biz müslümanız." (Maide 111) Tefsiru'l-Hanefiyye'de de böyledir.

Allah Teala Hazretleri kendi nefsinden cemi' lafziyle haber veriyor.Biz diyor.Halbuki kendisi tektir dengi,ortağı yoktur.Cemi' lafzı ile "Allah" isminin,bütün sıfatları içine aldığına işaret ediyor.Cemi' lafzı sıfatlara işarettir.Sıfatların çokluğu,zatın birliğine aykırı değildir.Mana: "Ya Muhammed,biz seni,bütün sıfatları cami' olan zat isminin mazharı kıldık.Sana mahsus olan kevser,bu sıfatların birleşiminden yaratılmıştır."

Şerhu'l-Anka'da şöyle deniyor: O,zahirde peygamberlerden sonra gelmiştir ki,onların sonu olsun." Derin alimlerden bazıları: "Sonra gelmiştir ki şeriati nesh olunmasın" demişlerdir.Ben derim ki: "O,dünya neş'esinde son idi ki bütün peygamberler O'nun nurunun feyzinden istifade etsinler.Çünkü hepsinin aslı O'dur.Ötekiler O'nun fer'idirler.Asl olmasa Fer' olmaz.Ve o fer'in bir meziyyeti de olmaz.O,büyük babadır. "Şerhu'l-Anka'nın sözü burada bitti.

Rivayet ediliyor ki: dört yaşında olan oğlu İbrahim Aleyhisselam vefat ettiği zaman Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimiz kederlendi.Müşriklerden biri Hz.Resul (S.A.V.) Efendimize Kabe Haremi kapısında rastlamıştı.Hz.Peygamber onunla konuştu.Sonra müşrik,Hareme girdi,Resulullah oradan çıktı.Müşrikler,o müşrike: "Seninle kapının yanında konuşan kimdi? diye sordular.Müşrik: "O ebter (sonu kesik) idi." diye cevap verdi.Resulullah (S.A.V.) Efendimiz bunu duyunca çok üzüldü.İşte o sırada bu sure nazil oldu.Allah Teala buyurdu ki: "Ya Muhammed,biz sana Kevseri vermiş iken sen nasıl ebter olursun?" Kevser: Cennette öyle bir nehirdir ki kıyıları altın,çakılları inci mercandır.Suyu,kardan beyaz ve baldan tatlıdır.Ondan içen,hiç susamaz. "Kevser,çok hayır demektir" de denildi.Hakikatte Kevser,bırak Musa'yı,Hıdır Aleyhisselam'ın dahi muhtaç bulunduğu İlahi ilimlerdir.Cenabı Hak o ilme,bütün enbiya arasında bizim Peygamberimizi seçmiştir.Yani "Sen nasıl ebter olursun ki,ümmetin,senin manevi evlatlarındır? geçmiş bütün peygamberler,Adem'den ta son peygambere kadar hepsi sana ümmet olmuşlardır.Sen onların büyük babasısın.Adem,cisimlerin babasıdır,sen,ruhların babasısın.Ruhani neş'e (çağ) da sen,hepsinden öncesin.O halde Rabbin için namaz kıl ve kurban kes.Biz enbiya arasında Kevser için seni seçtik.Binaenaleyh,bütün vakitlerini namaza vermeli,her vakit Rabbine yönelmeli,Allah'tan başka her şeyden: ehil,evlat ve sair bağlardan ve engellerden ilgini kesmeli Cümdan yarışında tek kalmalısın." Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz buyurmuştur: İşte Cümdan.Müferridler,ileri geçtiler."

Cümdan,Medine'de yüksek bir dağdır.Resulullah (S.A.V.) Efendimiz bu sözüyle şuna işaret etmektedir: Hiç kimse dünyevi alakalardan ilgisini keserek tek kalmadıkça,onu geçemez.Bunun iç manası ehlinden değil,fakat ehli olmayandan gizlidir.Allah bizi ve sizi ona ehil olanlardan eylesin.(AMİN)

Denildi ki: Bunun manası, "Kurban bayramını kıl,deve kes ve enbiya arasında Kevseri sana veren,seni bütün ümmetinin babası kılan Allah'a şükret.Ebter,sana buğzedendir.Zira onun nesli kesilecek,o,unutulup gidecektir."

Kevser Suresinde çocuğunu kaybeden yahut fakir düşen kimse için büyük müjde vardır.Çünkü bu zat,çocuğunun fevtinden,ya da fakrinden dolayı Resulullah Aleyhiseletü Vesselam Efendimize intisabetmiş (bağlanmış) olur.Ayette kurban kesmeye gücü yetmeyen fakirler için teselli vardır.Çünkü Cenabı Hak onlar için kudret eliyle kurban kesmiş,onları fakir kılmıştır.Zira maksat,dünyevi alakaları tamamen kesmek,ve tamamen Allah'a yönelmektir.Allah Teala herkesi istemez.Allah ancak kullarından dilediğini ister.Fakirlik ve çocuğun ölmesi,Allah'ın en büyük ihsanlarındandır.Birinin çocuğu ölürse,yahut biri fakir düşerse sevinsin,çünkü eğer Allah onu istemeseydi,çocuğu ölmez,yahut fakir düşmezdi.Çocuğunu veya malını Allah'a sattığından dolayı sevinsin.

ALTMIŞ İKİNCİ SOFRA

Muhammed evladını sevenin fazilette,Muhammed Aleyhisselatü Vesselam'ın evladına buğzedenin ziyanda olduğu hakkındadır.Muhammed evladını seven kişinin sevgisi,kendinden sonra çocuklarına Muhammed evladına düşmanlık edenin düşmanlığı da çocuklarına geçmiştir.Sevgi ve buğz ezelidirler,gizlidirler,Onun (S.A.V.) evladını sevenlerde meydana çıkmıştır.Cenabı Hak şöyle buyurmuştur: "Rabbin bazı ayetleri geldiği zaman,daha önce inanmamış veya imanında bir hayır kazanmamış olan kimseye artık iman etmesi bir fayda vermez.De ki: "Bekleyiniz,biz de bekliyoruz." (En'am 158)

Allah'ın Bazu sözü tıpa tıp Hasan ve Hüseyim sayısına tekabül ediyor.Ayet,onların iki ayet (mu'cize) olduklarını gösteriyor.Kim onları inkar ederse Allah'ın ayetini inkar etmiş olur.Sevenler ve sevmeyenler hakkında bütün söylediklerim,Mecalısü'z-Zuhri'den alınmıştır.Allah ger.eği söyler,O,yola iletir.Mecalisü'z-Zühri'de şöyle deniliyor: "Allah'ın De ki: "Bu (tebligatım karşılığında) sizden bir ücret istemiyorum.Ancak yakınlara mahabbet istiyorum." (Şura 23) sözünde geçen Kurba kelimesi,karabet manasına masdardır.Yakınlık taşıyan kimse muradedilmiştir.Yani: "Ya Muhammed,ümmetine söyle,size getirdiğim hakikat karşılığında sizden bir ücret istemiyorum,sadece yakınlarımı sevmenizi ve onlara eziyyet etmemenizi istiyorum."

Rivayet ediliyor ki: Bu ayet nazil olduğu zaman: "Senin yakının kimdir ki muhabbeti bize farz oldu ya Resuallah?" dediler.Buyurdu ki: "Ali-Fatımatuz-Zehra ve evlatlarıdır." Keşşaf'ta Resulullah (S.A.V.) Efendimiz şöyle buyurmuştur deniliyor: "Muhammed'in Ehl-i Beytine muhabbet üzerine ölen,şehittir." Uyanık olun,Al-i Muhammed'e sevgi üzerine öleni,önce ölüm meleği,sonra Münker ve Nekir Cennetle müjdeler.Dikkat edin,Ehl-i Beyt'e Mahabbet üzerine ölen,gelin kocasının evine teslim edildiği gibi Cennete teslim edilir.Dikkat edin,Al-i Muhammed'e mahabbette sebat üzerine ölen kimse,imanı garantili bir mü'min olarak ölür.Al-i Muhammed'e mahabbet üzerine ölen kimsenin kabrinden Cennete iki pencere açılır.Muhakkak Al-i Muhammed'e mahabbet üzerine ölen kimsenin,Allah kabrini rahmet meleklerinin ziyaretgahı yapar.Muhakkak Al-i Muhammed'e mahabbet üzerine ölen,sünnet ve cemaat üzere ölür,kim Al-i Muhammed'e buğz üzerine ölürse,kıyamet gününde iki gözü arasına "Allah'ın rahmetinden umutsuzdur" ibaresi yazılı olarak haşr olunur.Al-i Muhammed'e buğz üzerine ölen,kafir olarak ölür.Dikkat edin,Al-i Muhammed'e buğz üzerine ölen,Cennetin kokusunu koklayamaz." Ve Peygamber Efendimiz (S.A.V.) şöyle buyurmuştur: "Bizim kapımıza gelenin hakkı,üzerimize vacibolur" Bu hadisin söylenişine sebep şudur: "Tarikus-Salat bir adam,Hz.Peygamber zamanında ölmüştü.Ashab,Resul-i Ekrem'in: "Namazı kasden terk eden kafir olur." Hadisinin dış manasına dayanarak bu adam üzerine namaz kılmamak ve onu Yahudi kabristanına gömmek istediler.Ali (R.A.) geldi, "Ya Resulallah bu adam: "Ya Ali Allah'ın Resulünü ve evladını seviyorum." diyerek beni bu sözüne şahid tuttu." dedi.O zaman Hz.Resul yukarıdaki Hadisini söyledi.Hz.Ali de o adamın namazını kıldırdı." ve müslüman kabristanına defnetti.

Hikaye olunur ki Ali (Kr.V.R.A) Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz'e geldi ve insanların kendisine çok hased ettiklerinden şikayet etti.Aleyhisselam buyurdu ki: "Cennete ilk giren dört kişinin dördüncüsü olmak istemez misin? Ben,sen,Hasan ve Hüseyin.Zevcelerimiz sağımızda solumuzda,zürriyetlerimiz zevcelerimizin arkasında olduğu halde Cennete gireceğiz."

Muhibbu'd-din at-Tabari Ebu Hureyre'nin şöyle dediğini rivayet ediyor: "Ebu Leheb'in kızı Sebia: "Ya Resulallah,selam sana,bana "Sen Hatabu'n-Nar: Ateş odununun kızısın." diyorlar diye şekva etti.Resulullah buyurdu ki: "Benim akrabama eziyyet eden bir kavmin hali nice olur? Benim akrabama eziyyet eden,bana eziyyet eder.Bana eziyyet eden de Allah Teala'ya eziyyet etmiş olur." Şifa-i Şerifte şu hadise kaydedilmiştir: "Muhammed'in Alini (evladını) tanımak,Cehennemden kurulmadır.Muhammed evladını sevmek,Sırat (köprüsün) den geçmeye ruhsattır.Al-i Muhammed'e dostluk,azaptan emandır." Yine orada deniliyor ki: "Ulemanın bir kısmı: onları tanımak yerlerini ve peygambere yakınlık cihetlerini bilmek demektir.Bir insan onları bu şekilde tanırsa onlar hakkında neler yapılması gerektiğini bilir ve bu bilgisi sebebiyle onlara hürmet ve mahabbette kusur etmez." Yine orada şu söz de var: "Ebu Bekir Sıddik demiştir ki: Muhammed'i,Ehl-i Beytinde gözetleyiniz." ve demiştir ki: "Nefsim,elinde olan Allah'a yemin ederim ki benim için Resulullah'ın akrabası,benim kendi akrabamdan daha sevgili ve ileridir."

Hayret,hayret ki insan,Allah'ın Resulü (S.A.V.) in evladını sevmez,hatta onu kötülüyerek,hasedederek ona eziyyet ederse Allah katında nasıl mertebe,makam ve şeref talebedebilir? Sadece yememek,içmemek,aç kalmak,uyumamak ve ibadet vazifelerini

yapmakla bir makam elde edilemez.Zavallı bilmiyor ki göklerle yer arası kadar ibadeti olsa Allah'a kavuşamaz.İblis'e bak ki bu kadar ibadeti varken Allah'ın lanetini uğramıştır.
Rivayet ediliyor ki: Resulullah (S.A.V.) Efendimiz'in şehrinde kendisine komşu olup orada elde ettiğini etmiş bulunan İmam Malik (allah ona rahmet etsin) i Ca'fer ibnu Süleyman döğmüştü.İmam Malik,dayaktan bayıldı.İnsanlar gelip kendisini ayılttıkları vakit şöyle dedi: "Beni döğene hakkımı helal ettiğime sizi şahid tutarım." Sonra kendisine bunun sebebi sorulduğunda şöyle dedi: "Öldüğüm zaman Allah'ın Resulü ile karşılaşırsam,benim yüzümden evlad-ı Resulullah'tan birinin Cehenneme gitmesinden utanırım." "Kim bir iyilik ederse,onun iyiliğini artırırız." (Şura 23) Süddi'den rivayet edildiğine göre bu ayette geçen hasene (iyilik) Allah'ın Resulü'nün Ehl-i Beytine mahabbettir.Bu ayet,Ebubekir Sıddik (R.A) in Ehl-i Beyti çok sevmesi hakkında nazil olmuştur.Zahir olan umum iyiliktir.Hangi iyilik olursa olsun.Ama şu var ki "Yakınlara sevgiden" sonra zikredilmesi,bu sevginin,ayetin işaret ettiği iyilik olduğu düşüncesini kuvvetlendirir.Diğer iyilikler,buna tabi'dir. "Allah tevbe edeni affeder.İtaat edene şekur'dur" sevap verir,nimet ve keremini artırır.Kurtubi ve başkaları Süddi'nin şu ayet hakkında şöyle dediğini naklederler: "Allah bağışlayıcıdır,şekurdur" yani Al-i Muhammed'in günahlarını bağışlayıcıdır.Onların iyiliklerine teşekkür edicidir.Sa'lebi'de: "Ey Ehl-i Beyt,Allah sizden kötülüğü gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor." (Ahzab 33) ayetindeki Ehl-i Beyt ile bütün Haşim oğullarının kasdedildiğine kanidir.Savaiku'l-Muhrika da bunu zikretmiş ve demiştir ki, "İmam Malik'e göre Ehl-i Beyte farz ve nafile sadakanın haram oluşu da onları temizleme içindir.Çünkü sadaka ve zekat,insanların kirleridir.Alan insanı küçük düşürür.Vereni üstün yapar." ve demiştir ki: "Müfessirlerden bir cemaat "Selamün ala İlyasin: Selam İlyas'a" ayetinden maksad,Muhammed evladı olduğuna kail olmuşlardır." Kelbi de böyle demiştir.Yine Kelbi'den bir kavilde O (S.A.V.) de evla bittarik ayetin şümulüne dahildir.Fahrüd'din Razi şöyle diyor: Hazreti Peygamberin Ehli Beyti,beş şeyde kendisine müsavidir: Selamda.Çünkü "Esselamü aleyke eyyühennebiyyü: Selam sana ey peygamber" ve: "Selamün ala İlyasin: İlyas'a selam olsun." (Saffat 130) buyurmuştur, O'na salatta,şehadette ve taharette.Allah buyurmuştur: "Ta ha: yani ey tahir" ve buyurmuştur: "Yuridullahu li yuzhibe ankumu'r-ricse: Allah sizi temizlemek istiyor." Sadakanın hürmetinde ve mahabbette: "Bana tabi olun ki Allah sizi sevsin" (Al-i İmran 31) "Sizden bir ücret beklemiyorum,ancak yakınlara mahabbet etmenizi istiyorum." ayetleri bunu amirdir.Resul-i Ekrem de: "Yıldızlar gök ehline emandır.Ehli Beytim,ümmetime emandır." demiştir.Sawaik sahibi bu hususta şöyle demiş: "Cenabı Hak dünyayı Resulullah için yaratmıştır.Onun devamını Resulullah'ın devamına ve Ehl-i Beytinin devamına bağlı kılmıştır.Çünkü onlar,Fahr-i Razi'nin zikrettiği hususlarda onunla müsavidirler.Ve çünkü Peygamber Aleyhisselam: "Allah'ım,onlar benden,ben onlardanım." demiştir.Ve çünkü onlar,Hz.Peygamberin bir parçası olan Hz.Fatıma'dan doğmaları sebebiyle Resulullah'ın bir parçasıdırlar." (Sawaik)
Resul-i Ekrem (S.A.V.) şöyle buyurmuştur: "Aranızda Ehl-i Beytim,Nuh'un gemisine benzer.Binen kurtulur." (Müslim'in rivayetinde: geri kalan boğulur) bir rivayette helak olur cümlesi de vardır.Bu hadisin manası şudur: Onları seven,onlara hürmet ve tazim eden,onların alimlerinin gösterdiği yolda giden muhalefet etme karanlığından kurtulur.Bundan geri kalan,küfür denizinde boğulur,azgınlıkta helak olur.Yine bu hususta Hz.Resul Aleyhisselam'ın: "Allah'ın üç hürmeti vardır: Allah,bunlara riayet edenin dinini,dünyasını korur.Bunlara riayet etmeyen kimsenin Allah ne dünyasını,ne ahiretini korumaz: İslama hürmet,bana hürmet ve benim rahmime (soyuma) hürmet."
"Ben,tevbe eden,inanan,salih amel işleyip hidayete eren kimseyi elbette bağışlayanım." (Taha 82) ayetinde Sabitü'l-Bennai: "Yani Hz.Peygamber Aleyhisselam'ın Ehl-i Beytinin vlayetine erdi." demiştir.Sawaik'te zikredilmiştir bu.Kurtubi orada İbnu Abbas'tan: "Rabbin sana razı oluncaya kadar verecektir." ayeti üzerinde şu tefsiri yapmıştır: "Muhammed (S.A.V.) in rızası,Ehl-i Beytinden hiçbirinin Cehenneme girmemesidir." Hakim şu hadisi çıkarmış ve sahih görmüştür: "Rabbim,Ehl-i Beytimden Allah'ın birliğine inanan ve benim peygamberliğimi kabul edene azabetmeyeceğini bana va'detti." Yine bu hususta Resul-i Ekrem şöyle demiştir: "Rabbimden,Ehl-i Beytimden hiç kimseyi ateşe sokmamasını niyaz ettim; bunu bana verdi."
Ahmed,Menakibinde Peygamber Efendimizin şöyle dediğini kaydediyor: "Ey Haşim oğulları,beni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki Cennet halkasını tutsaydım,önce sizinle başlardım."
Tabarani Ali (R.A) den şu sözü derlemiştir: "Resulullah (S.A.V.) Efendimiz'den işittim, diyordu ki: Havz-ı Kevsere ilk gelenler Ehl-i Beytim ve ümmetimden onları sevenlerdir." ve demiştir: "Ehl-i Beytim ve onları sevenler,Cennette şu iki (parmak) gibi (yan yana) dır." Ve

buyurmuştur: "Biriniz beni kendisinden fazla sevmedikçe,bana kendisinden çok hürmet etmedikçe,Ehl-i Beytimi kendisinden çok sevmedikçe,onları kendine tercih etmedikçe iman etmiş olmaz." ve buyurmuştur: "Evladınızı üç huy üzerine yetiştiriniz: Peygamberinizin sevgisi,Ehl-i Beytinin sevgisi ve Kur'an okumak." ve buyurmuştur: "Benim,Ehl-i Beytimin,Ansar'ın ve Arabın hakkını itiraf etmeyen ya münafıktır,ya şiddet ve sıkıntı içindedir,ya da annesi kendisine cünüp iken hamile kalmıştır." ve buyurmuştur: "Ehl-i Beytimi ancak mü'min ve müttaki olan kişi sever.Onlara ancak münafık ve şaki olan buğzeder." ve buyurmuştur: "Ehl-i Beytime buğzedeni Allah cehenneme atar." ve buyurmuştur: "Haşim oğullarına ve Ansara buğz küfürdür.Araba buğz ise nifaktır."
Kadı İyaz Şifa'da özetle şöyle demiştir: "Bir kimse Hz.Peygamberin zürriyetinden birinin babasına söğer ve Hz.Peygamber Aleyhiiselatü Vesselam'ı istisna ettiğine bir delil getiremezse o adam katlolunur." Sawaikte şöyle diyor: "Ehl-i Beytim hakkında bana eziyyet eden kimseye Allah lanet etsin.Ehl-i Beytim hakkında bana eziyyet edeni Allah incitir.Allah Ehl-i Beytime zulmeden yahut onları öldüren,yahut öldürene yardım eden veya onlara söğene Cenneti haram kılmıştır."
Bu Hadis-i Şerfilerden,Ehl-i Beyte mahabbetin farz olduğu ve onlara buğzun haram olduğu anlaşılmaktadır.Beyhaki,Bağavi Ehl-i Beyte mahabbetin lüzumunu tasrih etmişler,Şafii de şu sözüyle bunu ifade etmiştir: "Ey Resulullah'ın Ehl-i Beyti,sizi sevmek,Allah'ın inzal buyurduğu Kur'an'da bize farz kılınmıştır.Size şu büyük şeref yeter ki size salavat-i şerife gatirmeyen kimse namaz kılamaz (zira namazın her oturuşunda Hz.Peygamberle beraber aline salavat getirilir.Hz.Peygambere ve soyuna rahmet istenir.)
Bundan dolayı Ehl-i Beytten,bir bid'at ve sair şeyi işleyip fasık olan kimsenin zatına değil,fiillerine buğz edilir.Çünkü o,aralarında zaman olsa da yine Allah Elçisinin bir parçasıdır.an-Nakiyyu'l-Makrizi şöyle diyor: "Onlara dil uzatmaktan sakın.Çünkü salih de olsa,facir de olsa yine evlat evladdır" Şeyh Muhyiddin Arabi (Ks.S.) Fütuhatında şöyle diyor: "Bana Mekke'de inanılır bir kimse dedi ki: Ben,Mekke'de şeriflerin halka yaptıkları işleri kötü görürdüm.Ru'yamda Allah'ın Resulü'nün Kızı Hz.Fatımatuzzehra (R.A) yı gördüm.Benden yüz çevirdi.Selam verip,yüz çevirmesinin sebebini sordum. "Sen şeriflere dil uzatıyorsun." dedi. "Ey Seyyidem,dedim,onların insanlara neler yaptıklarını görmüyor musun?" "Onlar benim oğullarım değil midir?" dedi. "Bu andan itibaren tevbe ettim." dedim."
Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz buyurmuşlardır: "Kim bana kavuşmak ve kıyamet gününde kendisine şefaat elimi uzatmamı isterse,Ehl-i Beytime salat etsin,onları sevindirsin." (Sawaik).Şafii şöyle demiş: "Peygamber evladı,benim vesilemdir.Onlar benim için Allah'a vesiledir.Onlar yüzü hürmetine kıyamet gününde sahifemin sağ tarafımdan verilmesini umarım." "Rivayet edilir ki: İbnu Ömer (R.A) Zübeyr'e "gidip Hasan ibnu Ali'yi ziyaret edelim" dedi.Zübeyr biraz ağır aldı.İbnu Ömer: "Bilmiyor musun ki Haşim Oğullarının halini sormak farzdır.Ziyaret nafiledir." (Sawaik) Hatib,bu konuda merfu'an şu Hadisi çıkarmıştır: "Bir adam diğerine kıyam eder (önünden kalkar); ancak Haşim Oğulları müstesnadır.Onlar,hiç kimseye kıyam etmezler." Hikaye olunur ki Kurra' (iyi Kur'an okuyanlar) dan biri boş kaldıkça Timurlenk'in mezarına gider,başı ucunda: "Tutunuz onu,bağlayınız,sonra cehenneme atınız,sonra boyu yetmiş arşın olan zincirlere vurunuz." (Hakka 30-32) ayetini okurmuş.Bu adam demiş ki: "Birden uyumuşum.Bir de baktım ki Resulullah (S.A.V.) Efendimiz oturmuş,Timurlenk de yanında.Kendisini azarladım: "Ey Allah'ın düşmanı buraya da mı geldin?" dedim.İstedim ki elinden tutup Peygamber (S.A.V.) Efendimizin yanından kaldırayım.Peygamber Aleyhisselam: "Bırak onu,dedi,çünkü o benim zürriyetimi seviyordu." ağlayarak uyandım.Artık o ayeti Timur'un kabrinde okumaktan vaz geçtim.
Cemalü'l-Mürşidi veş-Şihabu'l-Kuzani haber vermiştir ki: Timur'un oğullarından biri şöyle nakletmiş: Timur,ölüm hastalığına yattığı zaman birkaç gün ıztırap çekmiş,yüzü simsiyah kesilmiş,rengi değişmiş.Sonra uyanmış.Kendisine o halini haber vermişler.Demiş ki: "Azap melekleri bana gelmişlerdi.Resulullah (S.A.V.) gelip onlara: "Onu bırakın gidin,çünkü o,benim akrabamı sever ve onlara iyilik ederdi." dedi.Onlar da bırakıp gittiler.
İbnu Hacer diyor ki: "Onların hakkına riayet,insanların en zalimi olan Timurlenk'e bile fayda verirse artık başkasına nice olur" Hikaye olunur ki Yemen salihlerinden biri çoluk çocuğuyla beraber deniz yoluyla Hacca gitmiş.Ciddeye kavuştukları zaman mekkaslar (gümrükçüler),kadının iç çamaşırlarına varıncaya kadar hepsini aramışlar.O salih adam bu muameleye çok kızmış.Mekke Şerifi es Seyyid Muhammed ibnu Berekat (Allah ona rahmet etsin) i Tanrı'ya şikayet etmiş.Ru'yasında Hz.Peygamber Aleyhisselam'ı görmüş.Peygamber kendisinden yüz çevirmiş. "Niçin ya Resulallah? diye sormuş.Buyurmuş ki: "Benim şu oğlumdan daha zalim hiç kimse görmedin mi?" Adam hemen korku içerisinde uyanmış.Şerif

hakkında Allah'a tevbe etmiş ve artık ne yaparsa yapsın,hiçbir şerife dil uzatmamaya ahdetmiş." (al-İkdu'l-Lai)

Ey Allah'ın Resulü'nün Ehl-i Beyti,ey kendilerini methetmek için Kur'an ayetleri inen kimseler! Ey Resulullah'ın Ehli Beyti,sizi sevmek farzdır.Siz bütün ümmetlerden üstünsünüz.Ey Resulullah'ın Ehli Beyti,sizi Kur'an öğmüştür.Artık benim öğmemin,benim sözümün ne kıymeti kalır?

Şiir: "Peygamberler,Resul'ü alamet yaptılar.

Alamet,meşhur olmayanın işidir.Nübüvvet nuru,o Ehl-i Beytin güzel yüzlerindedir.Onlar Tıraz-ı Ahderden daha şereflidirler."

ALTMIŞ ÜÇÜNCÜ SOFRA

"Size mucizelerini gösteren,size gökten rızık indiren O'dur.Allah'a yönelenden başkası ibret almaz.Ey inananlar! İnkarcılar istemese de,dini yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarın.Dereceleri yükselten,Arş sahibi Allah,kavuşma gününü ihbar etmek için kullarından dilediğine emriyle vahyi indirir.O gün onlar meydana çıkarlar; onların hiçbir şeyi Allah'a gizli kalmaz." Bugün hükümranlık kimindir?" denir; hepsi: "Gücü her şeye yeten Allah'ındır." derler." (Mü'minun 13-16)

Rivayet olunur ki: Allah kıyamet günü yaratılmışları,gümüş sikkesi gibi beyaz,güzel bir yerde toplayacaktır.Öyle bir yer ki orada hiç kimse Allah'a isyan etmemiştir.Orada ilk konuşulan şey,bir ünleyicinin: "Bugün mülk kimindir? Kahredici tek Allah'ındır." sözü olacaktır.Dereceleri yükselten Arş Sahibi Allah O'nun samediyyetine,Tanrılığında tekliğine delalet eden iki haberdir.Kemali üstünde başka bir kemal,derecesi üstünde başka bir derece olmayan; Cismani alemin aslı olan Arş'ın,Kudret elinde bulunduğu,ortağı olması muhal olan Yüce varlık O'dur. "Dereceler,mahlukatın mertebeleridir.Veya meleklerin Arşa çıkış basamaklarıdır,yahut göktür veya sevap dereceleridir" denilmiştir. "Emriyle Ruh'u,kullarından dilediğine indirir" medh için refi' nasb ile de okunmuştur.Dördüncü haberdir.Ruhanilerin de O'nun emrine bağlı bulunduklarını ifade eder.Ruhaniler,eserlerini göstermek suretiyle emri yerine getirirler.Vahiy taşırlar.Ruh,vahiydir. "min emrihi" vahyi açıklamaktadır.Çünkü vahiy,iyiliği veya iyilik kaynağını emreder,hayrın kaynağıdır.Emir ise: Peygamberliğe seçilmiş zata tebliğ edici melektir.Bunda Peygamberliğin Allah vergisi olduğuna delil vardır. "Liyunzira: ta ki uyarsın" sözü,ilkanın gayesini ifade etmektedir. "Liyunzira" nın altındaki zamir,Allah'a yahut Limen'e veya ruha raci'dir. "Telak günü: Buluşma günü" yani kıyamet günüdür.Çünkü o gün ruhlarla cesetler; gök ehli ile yer ehli,ma'budlarla abidler,amellerle amiller buluşacaktır.

"O gün onlar çıkarlar" yani insanlar kabirlerinden çıkacaklar,ya da görünecekler,onları hiçbir şey gizlemiyecek.Yahut nefisleri açığa çıkacak; beden örtüleri nefislerini,amellerini ve sırlarını gizlemiyecektir. "Onlardan hiçbir şey Allah'a gizli kalmayacaktır." Gerek kendilerinden,gerek amellerinden ve hallerinden hiçbir şey gizli kalmıyacaktır." Bu ayet "O gün onlar çıkarlar" ayetinin manasını kuvvetlendirmektedir.Ve "Bugün mülk kimindir? Kahredici tek Allah'ın." ayeti,bu dünyada o günün ahvali hakkındaki sorunun cevabı olduğu kanısını savmaktadır.Ayet,tamamen ahiretteki bir olayı canlandırmaktadır.

Gerçek hali şu ayet-i Kerime ifade ediyor: "O gün her nefis,kazandığı amelle cezalandırılacaktır." (Mü'min 17) sanki bu ayet,önceki ayetin bir neticesidir.Bunun derin manası: Nefisler (ruhlar),inançları kazanır.Nefsin yaptığı amellerden kimi tatlı,kimi acıdır.Lakin birtakım engellerden dolayı insan,amellerin lezzetini ve acılığını burada duymaz.Ama kıyamette bu engeller kalktığı için amellerin lezzet ve elemini duyacaktır. "O gün sevabı eksiltmek veya cezayı fazlalaştırmak suretiyle zulüm yoktur.Allah'ın hesabı çabuktur." Çünkü O2nu bir şey alıkoymaz.İnsanlara layık oldukları cezayı derhal verir.(Kadi Baydavi)

"Rafiu'd-Derecat: Dereceleri yükselten" ayetinin tefsirinde Kadi şöyle diyor: Denildi ki bundan murad,mahlukatın mertebeleridir.Belki de Allah bu manayı kasdetmiştir.Çünkü yaratıkların mevkilerine ve derecelerinin başka başka oluşuna göre mertebeleri,mahsusat (dünya) alemindeki padişahlıktan makulat alemindeki Arş'a kadar her şey ve bütün bilgiler Allah'a mahsustur." Dereceler,ruhsuz cesetler gibidirler.Sahipleri de ruhlardır.Sahibinden ayrılan her derece,ruhundan ayrılmış bir ceset gibidir.Ona bir sahip tayin edilince,sanki Allah o derece cesedine ruh atmış olur.Ta ki o adam kendi seviyesinde olanları kıyamet azabından uyarsın ve madunu olanlara öğüt versin.

İŞte her makam sahibinin böyle olması icabeder.Fakat insanları dünya sevgisi alıkoymuş ve çoğunu dünya malı yığmaya tutkun yapmıştır.Bu suretle derece itibariyle kendilerinin üstünde olanlara kin güdmeye hased etmeye başlamışlardır: "Bu adam,insanların en alçağıdır.Ne sebeple bu dereceye gelmiş? Bu,en aşağı derecenin adamıdır." derler.Bu gibi hasetçilerin düşmanı bizzat Allahtır.

O halde derece sahiplerinin kendi aralarında ve ellerinin altında olanlara merhametli olmaları gerekir.Daha aşağı derecelerde bulunanların da üstlerini kıskanmamaları icabeder.Şayet böyle olmazlarsa onların hasımları Allah olur.Çünkü en yükseğinden en aşağısına kadar her mevki,yüce Allah'ın bir ihsanıdır.Bütün mevki sahipleri,makamlarında halkın ihtiyaçlarını karşılamakta adalet ve istikametle emredilmişlerdir.Nasıl ki İmam Hüseyin (salavatullahi ve selamuhu aleyhi) şöyle demiştir: "İnsanların ihtiyaçları,size Allah'ın nimetlerinden bir nimettir.Ondan usanmayınız,yoksa gazaba uğrarsınız." Cenabı Hakk'ın Taha Suresinde: "Benim zikrimde vani (zayıf) olmayın" (Taha 42) ayetiyle işaret buyurduğu üzere

hasedçilerin en büyüğü VANİ'dir.Çünkü o,büyü yaparak padişaha yaklaştı,padişah,saltanat yularını onun eline verdi,ona itaatkar oldu.Sultan onun emriyle Mısri'yi hapsettirdi.On yedi sene Rodos'ta,on altı sene Limni'de.Sultan ve çok mevki erbabı,Mısri'yi geçim sıkıntısiyle tazyik edip Vani'ye tabi etmek istiyorlardı.Halbuki Mısri,açlık ve susuzluktan ölse dahi ona tabi olmaz.Mısri'nin onlara son cevabı şu idi:

Allah'ın seçtiği Hasan Ve Hüseyin'e razı olmayan; bilakis Hüseyin (Allah'ın salat ve selamı ona olsun) i katledenlerden razı olan kimse,Allah'ın en büyük düşmanıdır.Ve bugün bu mezhebin reisi Sihirbaz Vani'dir.Allah bizi ve sizi Muhammed Evladının sadık dostlarından eylesin.(AMİN)

ALTMIŞ DÖRDÜNCÜ SOFRA

Allah Teala'nın: "Vela teniya fizikri: Beni anmakta vani (gevşek) olmayın." (Taha 42) sözü hakkındadır.Dersen ki: Vani zikirde nasıldı ki,biz de onun gibi olmayalım cevaben derim ki:

Vani Sultan Mehmed'e yaklaşma imkanı bulunca Sultan Mehmed Camide,mescitte ve tekkelerde bulunan bütün zikir ehlini cehri zikirden kesti.Zikir ehlini darmadağın etti.Zikir yerlerini ehlinden boşalttı.O kadar ileri gitti ki zikir nuru insanların kalbinden tamamen sönmeye yüz tuttu.Bunun için Allah bizi de onun gibi olmaktan,Fir'avn'ın yasakları altında kalan Musa ve Harun Aleyhisselam gibi onun yasağı altında kalmaktan menetti.Eğer: "Nasıl edelim ki onun gibi olmayalım?" dersen,derim ki: Fazıl alimlerden ve mü'minlerin büyüklerinden naklen Cehri zikrin caiz olduğunu söyleyen Mecalisü'z-Zuhri'nin ifadesine göre amel ediniz.İŞte bu meselenin hakikati:

Bil ki: Sırri (gizli) ve Cehri (açık) zikirde ulema ihtilaf etmişlerdir.Fakat ihtilaf,Cehri zikrin caiz olup olmadığında değil de hangi zikrin efdal olduğundadır.Bezzaziyye'de şöyle diyor: "Zikirde sesi yükseltmek caizdir." Hidaye sahibi,Tecniste şöyle diyor: "Hamamda okumak iki türlüdür.Sesi yükseltmek,veya yükseltmemek suretiyle okumak.Birincisi mekruhtur,ikincisi mekruh değildir.Muhtar olan budur.Tesbih ve tehlile gelince bunda bir beis yoktur' Sesini yükseltse dahi zararı yok." İmam Ekmel,Meşarik Şerhinde Hz.Peygamber Aleyhisselam'ın: "Kendinize geliniz.Çünkü siz,bir sağıra ve gaibe değil,işiten ve size yakın olan Allah'a dua ediyorsunuz.O sizinle beraberdir." Hadisini zikrediyor.Hadiste gizli zikrin müstehab olduğuna işaret edilmektedir.Fakat Meşarihu'l-Keşşaf,bunun makama göre olduğunu söylüyor.Mürşid,müptedi müride,kalbine sokulan kötü vesveseleri kesmek için sesini yükseltmesini emredebilir.Mecma'ul-Fetava'da şu var: Hadiste sesi yükseltmemek emri,bir maslahata bağlıdır.Rivayet edildiğine göre bu,bir gazada söylenmiştir.Gazada sesi yükseltmek,bela getirir.Harb hiledir. "Sözü yükseltsen de O,gizliyi de daha gizlisini de bilir." (Taha 7) ayeti ise,kulları şu imana getirmek içindir: Cehri zikir,O'na işittirmek için değil,başka bir sebep içindir.Be sebep,nefsi,zikirle meşgul etmek,başka şeylerle ilgilenmekten alıkoymak,nefsi vesveselerden kesmek ve tazarru ile nefsi yenmektir.

Hasılı,gizli zikir,riyadan uzak olduğu için efdaldir.Lakin riyadan ve bahsedilen diğer yollardan sakıncalardan uzak olursa; başkalarını da zikre teşvik eder,yardımlaşmaya sebep olursa Cehri zikir efdaldir.Dört mezhep kitaplarının bazılarında Cehri zikrin haram,yahut mekruh oluşuna dair kayıtlar,dışarıda bir harama veya mekruha sebep olmasına göredir.Yoksa sırf cehri zikrin kendisi haram veya mekruh değildir.Mişkat sahibi şöyle diyor: "Denildi ki zakir eğer havastan ise onun hakkında gizli zikir evladır.Eğer avamdan ise cehri zikir evladır.Fakat toplu zikir ediliyorsa evla olan,sesi yükseltmektir.Çünkü cehri zikrin nefis perdelerini kaldırma hususunda etkisi büyüktür.Sevap yönünden de herkese,yaptığı zikrin karşılığı verildiği gibi,bir de dinlemesinin sevabı verilir.Zakir,kalbinde bir kasvet bulursa Allah Teala'yı dil ile kalbine vura vura kuvvetle zikretsin çünkü şiddetli zikir,katı kalbe kavuşursa,kalbdeb bir ateş çıkar,perdeleri yakar ve kalbini ins-ü cinnin amellerine denk olan Hak cezbelerine götürür.Allah Teala gerçeği daha iyi bilir.

Allah Teala lütuf ve keremiyle bizleri,Habibi ve Resulü (devreden felek durdukça ve gece gündüz devam ettikçe O'na ve al-ü ashabına salat ve selam etsin) yüzü hürmetine Allah'ı gece gündüz,gizli ve açık tazarru ve niyaz ile çok zikredenlerden eylesin.(AMİN)

Bu söylediklerimiz zikir hakkındadır.Kur'an okumaya gelince Tatarhaniyyede: Kur'an'ı teğanni ve elhan ile okumak,eğer kelimeyi değiştirmiyor,aksine sesi güzelleştiriyor,Kur'an'ı süslüyorsa bize göre bu,namazda da namazın dışında da caizdir.Şayet kelimeyi değiştiriyorsa namazın fesadını gerektirir.Bundan menedilmiştir.(Mecalisü'z-Zuhri). "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

ALTMIŞ BEŞİNCİ SOFRA

"Küfrü ile ölü iken (imanla) diriltip,insanlar arasında yürürken önünü aydınlatacak bir)iman) nur(u) verdiğimiz kimsenin durumu,karanlıklarda (küfür karanlıklarında) kalıp çıkamıyan kimsenin durumu gibi midir? Kafirlere,işledikleri güzel gösterilmiştir." (En'am 122) Yani iman ehline imanları süslendirilmiş böylece iman ehli olduklarından dolayı şükür ve hamdetmişlerdir.Kafirlere de küfürleri süslendirilmiş,kafir olduklarına razı olmuşlardır.

Biliniz ki nurun dereceleri vardır.İman nuru,geceye karşı güneş gibidir.Fasık mü'minin nuru,itaatli mü'minin nuruna göre gece gibidir.Çünkü itaat eden mü'min,fasık mü'min gibi değildir.İtaat eden mü'min,insanlar arasında taat nuriyle gezer.Fasık ise fısk zulmetiyle gezer.Fasıka fıskı böyle süslendirilmiş,itaatkara da itaati süslendirilmiştir.Şimdi bunlar bir olur mu? Hayır,ilim nuru cehalet karanlığı gibi değildir ama alim ilmiyle cahil de malı ve cehaleti ile iftihar eder.Bunlar bir olurlar mı? Peygamberler,veliler ve şehidlerin nuru diğer mü'minlerin nuru gibi değildir.Çünkü onlat tabii ölümle öldükleri zaman Allah onları diriltir,onlara nurani bir vücut ve ruh giydirir.Onunla dünyada insanlar arasında berzahte ve ahiret aleminde gezerler.Onları,insanlardan ve meleklerden keşif ehli olanlar bilirler.Ama insanların çoğu öldükleri zaman taşla toprak arasında karanlıklar içinde kalırlar.Bir olurlar mı bunlar mesela? Hayır avam mü'minlere,kendi amelleri hoş gösterilir; peygamberler,veliler ve şehidlere de kendi amelleri,nurani,ruhani suretler halinde süslü gösterilir.

Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz,bu nurani,ruhani suretleri yeşil kuşlar şeklinde ifade ederek şöyle buyurmuşlardır: "Şehidlerin ruhları,yeşil kuşlar şeklinde,Cennetin nehirlerine girer,meyvalarından yer,Arş'ın gölgesinde asılı bulunan kandillere asılırlar."

Biliniz ki: Bu hadisin manası biraz kapalıdır.Bizim sözümüz,onun izahı mahiyetindedir.Şehidlere (şüheda) denmesinin sebebi,öldürüldükleri zaman Hakk'ı gördüklerinden dolayıdır.Enbiya ve evliyanın gördükleri de hem hayatlarında,hem de ölümlerinde Hak'tan başkası değildir.Bundan dolayı,onlar,şehidlerin efdalidir (üstünüdür).

Sultana yakın olan münkirlerden bazısı da var ki ölmediği halde ölmüş görünüyor ve halk arasında falan ölmüştür şayiasını yayıyor.Halbuki ölmemiştir,diridir,gizlenmiştir.Sırtını Sultana dayamıştır.Sultan da ona uymuştur.Mesela Vani.Ona uyanlar,halk arasına Vani'nin öldüğünü yaydılar.Halbuki herif ölmemiş,Sultanın yanına gidip orada saklanmıştı.Sultan ve ileri gelen nedimleri de onu,hamaylılar gibi ceplerinde taşıdılar.O da gizli gizli onlara kan dökmenin ve fesad çıkarmanın yollarını öğretiyor.Nitekim Vezir Ali Paşa'yı ve daha kırk emiri gayr-i meşru olarak katlettiler.

ALTMIŞ ALTINCI SOFRA

İsa Aleyhisselam'ın Resulullah (S.A.V.) Efendimizi müjdelemesi ve Resulullah (S.A.V.) Efendimizin de,İsa Aleyhisselam'ın inip kendi incili ile değil,Resulullah'ın şeriatiyle amel edip adaleti yerine getireceği hakkındadır.Cenabı Hak Saf Suresinde şöyle buyuruyor: "Meryem oğlu İsa şöyle demişti: "Ey İsrail oğulları,(Ey kavmim demedi çünkü onların onunla bir yakınlıkları yoktu) ben size Allah'ın,benden önce gönderdiği Tevrat'ı tasdik edici ve benden sonra gelecek,ismi Ahmed olan bir peygamberi müjdeleyici olarak gönderilmiş bir elçisiyim.Ahmed onlara belgelerle gelince dediler ki: "Bu,apaçık bir büyüden başka bir şey değildir." Kendisi İslama davet edildiği halde Allah'a ortak ve çocuk isnadetmek ve O'nun ayetlerini büyü ile tasvif etmek sureti ile iftira edenden daha zalim kimdir? Allah,zalim kavme hidayet etmez.Allah'ın nurunu (şeriatini ve delillerini) ağızlariyle (sihirdir,şiirdir,kehanettir gibi sözleriyle) söndürmek istiyorlar.Halbuki Allah nurunu tamamlıyacaktır.Kafirler bunu hoş görseler dahi.O,öyle Allah'tır ki Resulünü hidayet ve hak din ile gönderdi ki müşrikler istemeseler de o nuru,bütün diğer dinlere üstün kılsın." (Saff 6-9)

Nisa Suresinde şöyle buyurmuştur: "Ehl-i Kitap'tan hiç kimse yoktur ki ona (İsa'ya) ölümünden önce inanacak olmasın" yani kitap ehli olan bir kimse ölüm meleklerini gördüğü zaman,inanması ona fayda vermez.Yahut kıyamete yakın İsa geldiği zaman,o ölmezden önce Ehl-i kitap tamamen ona inanacaktır.Hadiste de varidolduğu üzere "Kıyamet gününde" İsa gönderildiği vakit,onların yaptıklarına "şahid olur."

Ben derim ki: Bu ayeti Kerime,İsa Aleyhisselam'ın ineceğini göstermektedir.Sıhahu'l-mesabih'te Ebu Hüreyre yoliyle Resulullah (S.A.V.) Efendimiz'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki Meryem oğlu İsa'nın sizin aranıza hakim ve adil bir imam olarak inmesi zamanı yaklaştı.O inince Salibi (haçı) kıracaktır.(Salib: Hıristiyanlar dilinde üçgen bir tahtadır.İsa'nın tahta üzerinde bu şekilde asıldığını çarmıha gerildiğini iddia ederler.Bazan bunun üzerinde İsa'nın resmi olur,bazan olmaz.İsa'nın Haçı kırması,hıristiyanlığı kaldırıp İslam şeriatiyle hükmetmesi demektir.) Domuzu öldürecektir.(Yani domuz beslemeyi haram kılacak ve öldürmeyi mübah sayacaktır).Cizyeyi bırakacaktır (Yani Kitap Ehlinden cizye kabul etmiyecek,onları müslüman edecektir).Malı çoğaltacaktır.(O kadar ki hiç fakir kalmadığından,kimse mal (sadaka) kabul etmiyecektir.) Malı öyle çoğaltacak ki,müslümanlar indinde bir secde,dünyadan ve onun içinde bulunan her şeyden daha hayırlı olacaktır.(Yani müslümanlar,Allah'a ibadet etmeye rağbet edecekler,malın çok olmasından dolayı dünyadan yüz çevireceklerdir.Çünkü artık malı sadaka vermek,bir ibadet olmaktan çıkacaktır.) Ebu Hüreyre (R.A) diyor ki: "İsterseniz Kitap Ehli hep ona inanacak." ayetinde ona zamirini (İsa'ya) veya (Muhammed'e) diye okuyunuz.Çünkü o zaman İsa Aleyhisselam da Muhammed Aleyhisselatü Vesselam Efendimizin dini üzeredir.Yahut (İsa ölmezden önce Ehl-i Kitap ona inanır veya Ehl-i Kitap lömezden önce İsa'ya inanır) manası anlaşılabilir.Mesabih'te bulunan rivayete İbnu Melek'in yaptığı şerh burada bitti."

Meşarik'in üçüncü babı başlarında Cabir (R.A.) den şu Hadis rivayet edilmiştir: "Daima ümmetimden bir cemaat,kıyamete kadar hakkı yükseltmek için çarpışacak,nihayet Meryem oğlu İsa Aleyhisselam inecek.Emirleri ona "Kalk,bize namaz kıldır" dedikleri zaman: "Hayır,diyecek,sizler birbirinize emir (imam) siniz.Bu,ümmet-i Muhammed'e Allah'ın bir nimetidir."

Şerhu'l-Mesabih'te de şöyle diyor: "İsa Aleyhisselam,halife makamında olacaktır." Bu da gösteriyor ki İsa Aleyhisselam,ümmet-i Muhammed'den olmayacak,fakat O'nun dinini yerleştirecek,ve O'nun ümmetine yardım edecek."

Mezkur Hadisi,Anka'daki şu Hadis de teyidediyor: İsa Aleyhisselam,vali değil veliyyu'l-muvelladır.Yani o imameti ve mansıbı kabul etmez,fakat Mehdi'yi vali yapar ve imameti ona teslim eder.Hadiste olduğu üzere.

Ayet gösteriyor ki: bütün milletler ve fırkalar İsa'nın inmesine inanacaktır.

ALTMIŞ YEDİNCİ SOFRA

Allah Teala'nın Adem Aleyhisselam'a öğrettiği esma hakkındadır.Cenabı Mevla şöyle buyurmuştur: "Adem'e bütün isimleri öğretti,sonra onları meleklere sordu:" Eğer doğru iseniz şunların isimlerini bana haber veriniz." dedi." (Bakara 31)

Bil ki madde ilimlerinin öğretmeni insandır.İlahi isimlerin öğretmeni sadece Allah'tır.Madde ilimlerinden çıkarılmış manalrın yönleri,Kur'an,Hadis ve Arapça kitapları zahiren tefsir ederler.Fakat Esma ilminden çıkarılmış manaların vecihleri,Kur'an'ın,Hadisin ve diğerlerinin batını (iç yüzü) dır.Her iki ilim de Allah'ın muradıdır.Allah'ın "Külleha: Hepsi" sözü esmayı gösterir.

Bil ki: Esmanın icmali cihetleri şöyledir: Mesela Ahmed isminin harfleri,sayı itibariyle (Elli üç) tür.Mücerred isimleri ikiyüz birdir.Ra gibi isimler,zatlariyle beraber (İkiyüz Elli Dört) eder.Öyle harfler var ki zatı dörttür.Öyle harfler var ki isimleri (esması) (On Bir) dir.Mücerred isimlerin harfleri yedidir.İsimlerin noktaları (Beş) tir.Ama kelimede yüzler bulunursa bazan harflerin zatları,bazan da yüzlerden maadası muradolunur.Bazan hem zatlar,hem isimler kasdedilmiş olur.Bazan da yüzlerin zatları kasdedilir.Bazan yüzler,isimleriyle muradolunur.Bazan isimler zatsız alınır.Bunların bu zikredilenden başka yönleri de vardır.

Bil ki: Eğer madde ilimlerinden hasıl olan manalar,Allah tarafından muradedilmiş olursa,isimlerden hasıl olan manalar nasıl Allah tarafından muradedilmiş olmaz.Madde ilimlerinin öğretmeni insan,esma ilimlerinin öğretmeni Allah'tır.İşte Allah'ın şu sözü bu ilme göre açıklanmalıdır: "Rabbın bazı ayetleri geldiği gün,daha önce inanmamış veya imanında bir hayır kazanmamış kişiye artık iman etmesi fayda vermez.De ki: "Bekleyin,biz de bekliyoruz." (En'am 158)

Diğer bir cihet daha var: Yıldızlar,yedi göğü idare eder.Allah'ın isimleri de yıldızları idare eder.Yıldızları idare eden isimler,zikir halkalarında sufileri idare eden isimlerdir.Zira zakirler,Allah'ın isimleriyle meşgul oldukları zaman,onlarla yıldızlar arasında letafet bakımından bir münasebet hasıl olur.Onlar da yıldızlar gibi dönmeye başlarlar.

Bil ki: Kur'an'da Seb'u'l-mesani: Emir,nehiy; Va'd,va'id; mev'izalar; hükümler ve kıssalardır.Bunların hepsi yedidir.Bunlardan birincisi,maddelerin ilminden hasıl olan mesani'dir.İkincisi,isimlerin ilminden hasıl olan mesani'dir.Çok gariptir ki birinci ilmi talebediyorlar da,ondan daha üstün olan ikincisini terk ediyorlar.Çünkü onun öğretmeni,Allah'tan başka değildir.

Bil ki: El-Esma'nın harfleri yedidir.Bu,Allah Teala'nın,Adem'e Seb'u'l-mesani ayetlerinin isimlerini öğrettiğini gösterir.Yani Adem'e isimlerin hepsini öğretmiştir.

Hasılı,isimlerin vecihlerinin hepsi,bütün seb'u'l-mesani ayetlerinde mu'teberdir.Yani emirde,nehiyde,va'dde,vaidde,mev'izelerde,hükümlerde,kıssalarda makamın ve halin gereğine göre bu vecihlerin tafsilatı çoktur.Burada bu kadarlık kafidir.Allah daha iyi bilir ve her şeyi yerli yerince yapar.

ALTMIŞ SEKİZİNCİ SOFRA

(Bu bahsi türkçe yazmıştır.Ufak sadeleştirme ile ve yukarıda geçen yerlerin tekrarı olan bazı paragrafları çıkararak veriyoruz.)

Cenabı Hakk'ın,Resulullah (S.A.V.) Efendimize öğrettiği isimler hakkındadır.Allah şöyle buyurmuştur: "Biz sana ikişerden yedi ayet ve büyük Kur'an'ı verdik." (Hicr 87)

Seb'ul-Mesani Resulullah'ın buyurduklarına göre Fatiha'dır.Fatiha,her iki rek'atte iki kerre okunur.Yedi ayettir.Her namazda ikişer kere okunmak ile seb'ul-Mesani'dir diye buyurmuşlar. "İnsanlarla akılları miktarınca konuşunuz" fetvası üzre böyle buyurmuşlar.Bir dahi müfessirin seb'ul-Mesani'nin,Kur'an'da bulunan emir,nehiy,va'd,va'id,mevaiz,ahkam ve kasas'tır demişlerdir.Seb'ul-mesaniden murat budur demişlerdir.Allah'ın muradı bu olunca mesani,bunların her birinin ikişer türlü manalarıdır ki biri maddeler ilmi ve Arabi ilimler ile hasıl olur; birisi dahi esma ilmiyle hasıl olur.Yani: "Habibim,biz sana Kur'an'ı Azim'in yedi türlü ayetlerinin ikişer manasını verdik,yani öğrettik.Biri maddeler ilmi ile bilinir,bir dahi ilm-i esma ile bilinir." deyu Habibine bu iki ilmi minnet eder.İmdi Kur'an'ı Azim'in,bütün kelimelerinin isimlerini Allah Subhanehu Ta'lim eylemiştir.Adem zamanında Kur'an yok idi.Habibine esma'yı Seb'ul-Mesanide öğretti.Beyt: "Alem-i Gaybden sana ilimlerin kendisi,Adem'e de sadece isimleri verilmiştir." İlimlerin zatı,maddeler ilmidir.Esma,ilm-i esma'dır. "Adem'e isimlerin hepsini öğretti,sonra onları meleklere arz edip eğer doğru iseniz şunların isimlerini bana söyleyin dedi."

Cümle ulema efendilere,ilm-i melekiyyet tahsil eden fudalaya,malum ola ki Allah subhanehu,Adem'e esma'yı ta'limden murad-i şerifi odur ki ilm-i esma ile hasıl olan mana dahi muradullah ola.Ve illa ta'lim abes olmuş olur.Allah subhanehu abesten münezzehtir.

ALTMIŞ DOKUZUNCU SOFRA

Yüce Allah'ın "Va'dallah: Allah'ın va'di" ayetiyle mü'minlere verdiği yardım sözünü gerçekleştirdiğine dairdir.

Rahman ve Rahim Allah'ın adiyle: "ELM",bununla ne muradettiğini Allah daha iyi bilir. "Gulibeti'r-Rumu: Rumlar yenildi." Rumlar kitap ehli idi.Kitap ehli olmayan putlara tapan Farslar onlara galip gelmişlerdi.Bu olaya Mekke kafirleri sevindiler ve müslümanlara dediler ki: Nasıl Farslar sizin gibi kitap ehli olan Rumları yendilerse,biz de sizi öyle yeneceğiz. "Fi Edna'l-ardi: En yakın yerde", yani Rumların,Farslara en yakın olduğu Cezire'de.Orada iki ordu karşılaşmış ve savaşa ilkin Farslar başlamıştı. "Ve hüm: Onlar" yani Rumlar "min ba'di ğalebihim: yenilmelerinden sonra." Burada masdar mef'ulüne muzaf olmuştur.Yani Farsların Rumlara galip gelmesinden sonra "seyağlibun: yeneceklerdir" Yani Farsları yeneceklerdir. "Fi bid'i sinin: birkaç yıl içinde." Bid',üçten dokuza veya ona kadar sayıları gösterir.Gerçekten ilk karşılaşmadan yedi yıl sonra iki ordu tekrar karşılaşmış ve bu defa Rumlar Farsları yenmişlerdi. lillahi'l-emru min kablu ve min ba'du: Önce de sonra da emir Allah'ındır." Yani Rumların ikinci defa galip gelmeleri,Allah'ın iradesiyledir. "Ve yevme'izin yefrahu'l-mu'minune bi nasrillahi: O gün mü'minler,Allah'ın yardımiyle sevinirler." Farslara karşı Rumlara yardımına.Bununla sevinmişler ve Bedir savaşında Cebrail'in inip kendilerine yardımını görerek Allah'ın va'dinin gerçekleştiğini anlamışlardı. "Yensuru men yeşa'u ve huve'l-aziz: O,dilediğine yardım eder.Azizdir." galiptir. "er-rahim" mü'minlere merhametlidir. "Va'dallah: Allah'ın va'di" Va'd masdardır.Fi'linden bedeldir.Aslı Vaadehumullahu'n-nasra va'den: Allah onlara yardım va'di yaptı demektir. "Layuhlifullahu va'dehu: Allah va'dine aykırı yapmaz." "ve lakinne eksera'n-nasi la ya'lemun: Fakat insanların çoğu (yani Mekke kafirleri) bilmezler." Allah'ın mü'minlere yardımını bilmezler. "Ya'lemune zahiren mine'l-hayati'd-dünya: sadece dünya hayatının zahirini bilirler." Yani ticaret,ziraat,ev yapma,ağaç dikme vs.gibi şeyleri bilirler." "Ve hum ani'l-ahirati hum ğafilun: Onlar ahiretten onlar ğafildirler." Hum'un tekrarı,tekid içindir.(Celaleyn.)

Bu ma'na,Kur'an'ın zahir anlamına göredir.Ekser bilginler bunun esmai manasından ğafilun (gafildirler).Bundan dolayı ömürlerini dünya sevgisi,mal yığma ve mevki sahibi olma sevdasiyle geçirirler.Bu,onların ahiretten son derece gafil olmalarından ileri gelir.

Bil ki: Ğafilun'un mazisi ğafele'dir.Ğafele'nin mücerred isimleri hemziyyedir.Şöyle: Gayrıla beraber: el-Ahir de böyle.İnsanlar bundan gafildirler.Bu isimler,Allah'ın,Adem'e öğretip sonra meleklerden sorduğu isimlerdir.

Bil ki Esma Kur'an,Hadis ve diğerlerinin batınıdır.Mesela suretin başından (ğalebihim) e kadar yüzler esması hemziyyedir.Şöyle: Sin,elif,elif,he,sin Hüseyin de böyle.Yüce Allah'ın: ELm.Gulibe Edna'l-ardi Yüzler(miin) esması da hemziyyedir: Elif,hemze,he bu gösteriyor ki onların risaletleri ilk defa Recep ayında,son defa da Muharremü'l-Haram'da meydana çıkacaktır.

Buna göre surenin başından (Ve hum ani'l-ahireti hum ğafilun) a kadar olan ayetlerin manası şöyledir: Yani Hicri sene bin yüz üçe eriştiği zaman Hasan ve Hüseyin (Allah'ın salatları ve selamı her ikisine) risaletlerinin Kur'an-i Azimle isbat edilmesiyle Vani Farsı yenilir.

Hele bak ki Mekke müşrikleri Rum Farsını nasıl kendilerinden saydılar ve onların,ehli kitap ordusunu yenmelerine sevindiler.Allah Teala da mü'minlere bin yüz üç veya bin yüz dörtte yardım edeceğini va'detti.Allah va'dini tuttu, "vela teniya fi zikri" kavl-i kerimiyle Vani'nin yenilgisini isbat etti, "e'l-esbat" kavl-i celiliyle de Hasaneyn'in galibiyetini meydana çıkardı.El-esbat daki elif lamın cins için olduğunu (yani bütün torunlara şamil bulunduğunu) Hadis teyidetmektedir.Çünkü Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz, "Hüseyn esbattan bir sibttır" buyurmuştur.

Vani milleti ise Kur'an'la merdudolan Vani'yi peygamber efendiler de Kur'an'ın nassiyle risaletleri tamamen sabir olan Hasaneyn (Allah'ın salatları ve selamı her iksine olsun) in risaletlerini inkar ettiler.

Allah Teala'nın "fi bid'i sinin" kavline gelelim Bid' sekizyüz yetmiş ikidir al-Hasan al-Huseyn esması da sekizyüz yetmiş ikidir.Buna göre bid' al-Hasan,al,Hüseyndir.Yani onların risaletleri al-Ahir de zuhur ettiği zaman Fars (Vani) yenilecektir.Anka'da şöyle diyor: Beyt: "Serd'in üçte birinin başına Racebu'l-ferd girinceye kadar?"

Bil ki Allah'ın yardım va'di ilk defa Farsın,Rumu yenmesinden yedi yıl sonra Rumun Farsı yenmesiyle çıktı.Sonra müslümanların,Mekke kafirlerini yenmeleriyle tahakkuk etti.Daha sonra da elhamdülillah Hasan'la Hüseyin'in (Allah'ın salatları ve selamı her ikisine olsun) risaletlerinin bin yüz üç veya bin yüz dörtte iabatiyle gerçekleşti.Yani bunların risaletlerinin zuhurunun başı Recepte,sonu da Muharremu'l-Haram'da oldu.

Bil ki Tanrı'nın: "ve huva'l-azizu'r-rahim" sözünden sonra va'di uzatması,bu va'din uzun zaman sonra gerçekleşeceğini gösterir: "O gün mü'minler,Allah'ın yardımiyle sevinirler." Bu tam sevinme,Allah daha iyi bilir ya,inşaallah bu mubarek sende iki imamın (Allah'ın salatları ve selamı onlara) risaletinin,kesin Kur'an deliliyle ortaya çıkmasiyle mümkün olacaktır.O delil Allah'ın şu sözüdür: "De ki: Allah'a,bize indirilene,İbrahim'e,İsmail'e,İshak'a,Ya'kub'a ve el-esbata indirilene inandık" El-Esbat,bütün peygamberlerin torunlarını içine alır.Çünkü elif lam cins içindir.Bunu Resul Aleyhisselam'ın "Hüseyn,esbattan bir sibttır" sözü de gösterir.Mesabih'te de böyledir. (*Resul (S.A.V.) aziz kitabın muhtemel manalarını söyledikten sonra artık o ihtimallerin dışında bir manaya gidilemez.Sadrettin Konevi (Kds.S.) "Sıratellezine en'amte aleyhim" ilh.ayetinin tefsirinde bunu açıklamıştır (Fatiha Tefsiri) Keşki burayı şeyhim (Niyazi) hazretlerine gösterebilseydim.Konevi'nin sözlerini henüz okumazdan önce bir muarızımın itirazına ben de aynı şekilde cevap vermiştim.O bana diyordu ki: "El-Esbat Hasaneyne (Salavatullahi ve selamuhu aleyhima ve efdalu's-Salavati ala ceddihima hatemi'n-nebiyyin) tahsis edilirse fıkıh usulünde beyan edildiği üzere tahsis edilmiş naslarla amel edilemez." Ben ona demiştim ki Eğer tahsis eden,şar'i peygamberimiz,nebilerin hatemi Muhammed (S.A.V.) olursa nasıl amel caiz olmaz? O teşri ve beyan etmiştir ki: "Hüseyin esbattan bir sibttır." Hasan da Hüseyn2 dahildir.Artık anla.Kari'-i Mısri.)*

Sadrettin Konevi (Kds.S.) Fatiha Tefsirinde şöyle diyor: "Peygamberin Hadisleri,Kur'an'ın sırlarını açıklayıcı ve onlara tenbih edicidir." bitti.

Ey Mü'minler,insaf edin,alimleriniz ve emirleriniz Kur'an'ın "vela teniya fizikri" ayetile reddettiği bir kimseyi peygamber edindiler.Kur'an,Hasaneyn (Allah'ın salatları ve selamı her ikisine olsun) risaletine dair açık nass getirmiş iken siz ulemanızlaümeranızla,ağalarınızla onu inkarda birleştiniz.Bu,iman ahlakından değildir. "Ben işimi Allah'a bırakıyorum,Allah kullarını görür."

Mısri'nin bu hususta itikadı şöyledir: "Eşhedu en lailahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden resulullah,ve eşhedu enne'l-Hasene va'l-Huseyne sibtahu,resulani min resulillahi salavatullahi ve selamuhu aleyhima va afdalu's-Salavati ala ceddihima Muhammedin hatemi'n-nebiyyin,ve ala'l-enbiya'i ve'l-mürselin ve alihim ve sahbihim ecme'in ve'l-hamdu lilllahi rabbi'l-alemin."

Ey kardeşler,ben inatçı zorba değilim,hasetçi münkir de değilim.Ben gökler gibi yüksek değilim.Yerin de en aşağısıyım.Beni hor görmeyin,Hasanların (Allah'ın salatları ve selamı ikisine de olsun) risaletleri hakkındaki şüphelerinizi gelip bana sorun.Eğer hak sizde zuhur ederse ben yüz üstüne hakkı kabul ederim.Şayet bende zuhur ederse ar etmeyin,kabul edin.Zira "Hikmet mü'minin yitiğidir,nerede bulursa alır." Bu,en mühim itikadı meselelerdendir.Bunu arayıp bulmak,mü'minler için her şeyden daha önemlidir.Siz onu (Mısri'yi) hiçe saydınız,ilmi ve cehli sizce birdir.Bundan dolayı cehline aldırmadınız. "Rabbımız,bizimle kavmimiz arasını hak ile aç,sen açanların hayırlısısın." Bizi,senin peygamberlerinden hiçbirini diğerinden ayırmayanlardan eyle. "Kıyamet günü yüz üstü bırakma.Sen va'dine aykırı gitmezsin."

Bil ki kısa lafız içinde manayı tamamen ifade etmek belagettendir.Kur'anı Kerim'de bunun çok örnekleri var. "Ve lekum fi'l-kısası hayatun: Kısasta sizin için hayat vardır" ayeti bunlardan biridir.fi'l-kısası hayatun de on iki harf vardır.Okunan harfler ise sadece dokuzdur.Bütün alimler bu kadar kısa bir söz söylemekten aciz kalmışlardır.Bütün çabalarına rağmen şunu söylemekten öteye geçememişlerdir: "al-katlu anfa'l-katli: katl,katli yok eder." Bu sözün harfleri on dörttür.Okunan harfleri ise on üçtür.Ayetin manasını da tam ifade edemez.Yani hem lafzı ayetten uzun,hem de manası ondan kısadır.

Fakat yerin iktizasına göre Allah kelamında itnab (uzatma) vardır.İşte burada da va'd ayetini "ve hum ani'l-ahireti hum ğafilun" a kadar uzatmıştır.Eğer burada iktiza nedir diye bir soru sorulursa derim ki: Va'd ayetini uzatmakla,va'din,bin yüz üç veya bin yüz dörde kadar uzayacağını,ancak o zaman gerçekleşeceğini göstermiştir.Allah daha iyi bilir ve her şeyi yerli yerince yapar.Zira bu va'din "O azizdir,rahimdir" sözünden sonra gelmesi,bu va'din mü'minler için yapıldığını gösterir.Çünkü Yüce Tanrı mü'minlere rahimdir,diğer kitap ehline değil (Rahim sıfatı yalnız mü'minlere mahsustur.Rahman sıfatı ise bütün mahlukata şamildir).Bundan anlaşıldı ki va'd mü'minler içindir.Va'din uzatılması da bunun,uzun zaman sonra gerçekleşeceğini gösterir.al-Ahiret söziyle de buna işaret vardır.al-ahiret'teki harflerin isimleri şöyledir: elif,lam,elif,hı ra.Hesabedin,doğru bulacaksınız.Zira el-ahir,ahirette gizlidir.İnsanlar bundan gafildirler.

Bil ki her sözde icaz (kısalık) matlubdur.İtnab,yerin gereğine göre olur.

Celaluddin ed-Devvani,al-Havra va'z-Zavra adlı kitabında şöyle diyor:

"Sanma ki biz zahiri reddediyor,kitap ve sünnetin işaretlerini sırf tevile hasrediyoruz.Hayır,biz zahiri ikrar eder,her şeyden önce onu "Allah!ın ve Allah Resulü'nün muradına göre" kabul ederiz.İslam ve müslümanların imamları yani büyük müfessirler,muhaddisler (Allah onların sırlarını takdis etsin) nasıl tesbit ve takrir etmişlerse öylece kabul ederiz.Ondan sonra seçkin bilginlere,yüksek ariflere mahsus olan remiz yoliyle kitap ve sünnetten ince manalar,yani büyük zahir ehlinin söyledikleri anlamlardan başka anlamlar,arap kaidesine göre lafzın medlulünden ayrı iç manalar çıkarırız.Bu batın manalara Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimiz: "Hiçbir ayet yoktur ki onun bir zahrı ve batnı olmasın.Her harfin bir haddi ve her haddin bir matla'ı vardır." ve "Kur'an2ın bir zahrı,batnı vardır.Batnın da yedi batna kadar batnı vardır." (Hadisin çeşitli varyantları mevcuttur) sözleriyle buna işaret buyurmuşlardır.Yine Allah'ın Resulü (S.A.V.) Efendimizin: "Allah şu adamın yüzünü güldürsün ki benim sözümü işitti,onu belledi ve işittiği gibi başkalarına söyledi.Nice işiten var ki kendine söyliyenden daha iyi beller." sözünde bu manaya ima mevcuttur.
"Yani Hadislerin ve Kur'an ayetlerinin bir dışı,bir içi vardır.İçinin de içi vardır.Böyle Allah'ın dilediği kadar gider.Yine Resul Aleyhisselatü Vesselam Efendimizin "Bana,çok manaları içinde toplayan kelimeler verildi" söziyle,Yüce Allah'ın "Ne yaş,ne kuru hiçbir şey yoktur ki ap açık bir kitapta (çok müfessirlere göre Kur'an-ı mübinde) mevcudolmasın." sözü de bu manaya açıkça delalet eder.Kur'an ayetlerinden ve peygamber sözlerinden her biri kıyısı olmıyan (sonsuz) bir denizdir." Celalu'd-Din Devvani'nin sözü burada bitti.
"Hz.Peygamber Aleyhisselatü VesselamDan sonra İsa'nın gelmesi,Hz.Peygamber'in hatmiyyetine (son peygamber oluşuna) zarar vermez.Çünkü İsa,indiği zaman onun dini üzere olacaktır." Kadı tefsiri.
Ben de diyorum ki: Hasaneyn'in risaletleri de,dedelerinin dini üzerinde olacaktır.Bunun için onun hatmiyyetine zarar vermez.

YETMİŞİNCİ SOFRA

İsa'nın Adem gibi oluşu ve iki Hasan'ın risaletlerinin,güneşin ahir zamanda battığı yerden doğuşu gibi olması hakkındadır.Enbiya Suresinde Tanrı şöyle buyuruyor: "Bizden kendilerine,güzel (haslet,saadet,yahut iman-ı kamil,salih amel,güzel huy ve kabirden kalkınca Cennetle müjdelenme) va'di geçmiş olan kimseler yok mu işte onlar o cehennemden uzaklaştırılmışlardır,Cehennemim sesini dahi duymazlar.Nefislerinin çektiği nimetlerde ebedi kalırlar.Büyük feza' onları üzmez.(Yani son nefha.Büyük feza',son nefha diye tefsir edilmiştir.Çünkü Allah: "Sur'a üflendiği gün,göklerde ve yerde olanların hepsi ölür" demiştir.Ya da büyük feza',cehenneme dönme,yahut da cehennemin üzerlerine mühürlenmesi veya ölümün kesilmesidir.) Melekler onları karşılar.(Şu şekilde tebrik ederek karşılar) : İşte bu,dünyada size va'dedilen gündür." (Kadi).

Al-i İmran Suresinde: "İsa'nın garip hali,Adem gibidir." Bu,hasmı ilzam için garibi daha garip olana teşbihtir. "Onu (babasız olarak) topraktan yaratmış,sonra ona ol,demiş,o da oluvermiştir." Artık şüphecilerden olma." Celaleyn.

Ben derim ki: İsa da Adem gibi olunca Adem'e öğrettiği gibi İsa'ya da Esma ilmini öğretmiştir.Şüphecilerden olma.İsa Adem gibi olunca iki Hasan'ın risaletlerinin ahir zamanda doğması da güneşin,battığı yerden doğması gibi oldu.Beyt:

"O,fazilet güneşidir,ötekiler de onun yıldızları.Karanlıkta insanlara ışık saçarlar."

Hatipler minberlerde Hasan'la Hüseyin'i tavsif ederken: "İki güneş,iki ay,iki bedr-i münir" diyorlar.Hasılı Allah'ın Resulü (S.A.V.) fazilet güneşidir,onlar da onun iki cüz'üdürler.Onların risaletlerinin,mağribinden doğması,güneşin battığı yerden doğması gibidir.

Ben demiyorum ki Güneşin batıdan doğuşu sırf bundan ibarettir.Diyorum ki onların ahir zamanda doğuşları,güneşin,ahir zamanda batıdan doğmasına benzer.Bunun için risaletlerinin son zuhuru,ahir zamandadır.Nitekim şöyle denmiştir: "Gizli bir hikmetten dolayı nice önce olacak şey,sona bırakılmıştır."

Süyuti İtkan'ın altmış sekizinci nev'inde İbnu Abbas (R.A.) den şunu naklediyor: "Kur'an şücun (yollar),fenler ve yüzler ve içler sahibidir.Onun acaib manaları bitmez.Gayesine varılamaz.Ona rifk ile dalan kurtulur.Şiddetle giren boğulur.Kur'an'da haberler,darb-i meseller,helal,haram,nasih,mensuh,muhkem,müteşabih,zahr ve batn vardır.Zahri (dışı) tilavet,batnı te'vildir.O hususta alimlerle oturunuz,sefihlerden kaçınız."

İbnu Seb'in Şifaus' Susur'da şöyle diyor: Ebudderda (R.A.) in şöyle dediği rivayet edilmektedir: "İnsan KurAn'ın birtakım vecihleri olduğunu bilmedikçe tam fakih olamaz." İbnu Mes'ud (R.A.) de şöyle demiştir: "Evvel ve sonra gelenlerin ilmini öğrenmek istiyen kimse Kur'an okusun."

Ama bu sırf zahir tefsir ile olmaz.Bazı alimler,her ayetin altmış bin anlamı olduğunu söylemişlerdir.Bu da gösteriyor ki Kur'an ma'nalarını anlamakta geniş bir dolaşma alanı vardır. "Süyuti'nin sözü burada bitti."

Hz.Ali (R.A.) in şöyle dediği rivayet edilmektedir: "İsteseydim Ümmü'l-Kur'an tefsiri ile yetmiş deve yükleyebilirdim."

YETMİŞ BİRİNCİ SOFRA

Şura suresi,Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla:

"Allah Nuh'a buyurduğu şeyleri size de din olarak buyurmuştur.Ey Muhammed! Sana vahyettik,İbrahim'e,Musa'ya ve İsa'ya da buyurduk ki: "Dine bağlı kalın,onda ayrılığa düşmeyin." Putperestleri davet ettiğin şey,onların gözünde büyümektedir.Allah dilediğini kendine seçer.Kendisine yöneleni de kendine iletir." (Şura 145)

Allah,mü'minlere bir şeriat vermekle minnet etmiştir.Nuh'tan,İsa'ya bütün peygamberlere şeriat vermiştir.Bunları yapmayı emretmiştir.Bunlardan ayrılmayı yasak kılmıştır.Onları yasaklamaktan maksat,ümmetlerini nehyetmektir.Zira enbiyanın kalbleri,dinin aslından ayrılmaktan masundur.Sanki Cenabı Hak şöyle buyuruyor: "Ey peygamberler,size diyorum,ey ümmetler siz anlayın" Ayette geçen "Dinden ayrılmayınız" nehyi,ümmetlerini dinde ayrılığa düşmekten kaçındırmaları hususunda enbiyayı teşviktir.Burada maksat,Muhammed ümmetini,dinde ayrılığa düşmekten kaçındırmaktır.Çünkü Hz.Peygamber Aleyhisselatü Vesselam Efendimiz: "Yahudiler yetmiş bir fırkaya ayrıldılar.Benim ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır.Hepsi Cehennemdedir.Ancak biri müstesna." dedi.Dediler ki: "Kimdir onlar ya Resulallah?" buyurdu ki: "Bugün benim ve ashabımın üzerinde bulunduğu yolda olanlar." (Şifa).

Biliniz ki: din itikadında "dini ayakta tutunuz (ikame ediniz)" sözünün bu şekilde anlamı,maddeler ilmine göredir.İlm-i Esmaya göre dinin dört direği ve bir damı vardır.Esma ilmini bilen kimse,bu dört direği ve bunlar üzerine oturan damı ve bu damın direkler üzerine nasıl oturduğunu bilen kimsedir.Çünkü "Adem'e isimleri öğretti" ayetinden murat,Esmau'd din ilmidir.Kulluha mücerred isimlerdir.Din her şeyin aslı olduğu gibi esma ilmi de bütün eşyadır. "Adem'e bütün isimleri öğretti." ayeti bunu teyidetmektedir.Din harflerinin isimlerini bilen,her harfin Baiyye,Elifiyye,Hemziyye ilh'den olduğunu bilendir.Keza bunların ictima'ından ve ayrılmasından ne lazımgeldiğini de bilir.Çünkü gerçek Hacı,Haccın menasikini sonuna kadar bir,bir bilendir.Din isimlerinin ilmi,bütün isimlerim ma'denidir.Anka'da şöyle bir beyit var: "Derim ki Ruhu'l-Kudüs,nefse üfler ki Hak'kın beş adedindedir." Çünkü ed-din beş harftir.Din bilgisi bütün esma ilminin ma'denidir.

Bil ki: Maddeler ilminin sahibi,zühd ve takva ehlinden de olsa,dinde istikamet üzre de bulunsa o,Musa Aleyhisselam gibidir.İlm-i Esma sahibi ise sefine (gemi) yi delip çocuğu öldürse de,kendilerini müsafir etmiyen bir kavmin duvarını yapsa da yine o Hıdır Aleyhisselam gibidir.Her ikisi de dini ikame (ayakta tutma) ile me'murdurlar.Ama her biri kendi ilmine göre dini ikame eder.Çok defa birinin yaptığı diğerine aykırı görünür.Bu iki ilmi cemedip bir tek ilim haline getiren insan,kendilerini müsafir etmekten imtina da etseler,şehirden şehire de sürülseler yine de muhaliflerin nefislerini çevirip düzeltmekte iksirdirler.Kehif Suresindeki Musa ile Hıdır Aleyhisselam hikayesinde kalblere şifa vardır.Hasılı din evinin dört direği ve bir tavanı vardır.Sorulana cevap veren Adem'dir.İtirafı kusur eden melektir.Mağrur münkir de iğva veren şeytandır.Allah bizi ve sizi inkardan ve gururdan muhafaza buyursun.(AMİN). "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

Ümmet-i Muhammed'den olan şu kavme ne kadar hayret ki Allah bütün şeriatlerin peygamberlerini,kendileri için seçip razı olduğu dinin imarcısı yapmıştır ve kendilerine bu dinin emirlerini yerine getirmeyi emretmiş,dinde tefrikaya düşmekten kendilerini menetmiş olduğu halde,kendileri dinlerinin yıkılması şöyle dursun,yok olmasına dahi aldırmıyorlar.Bu,imanlarının za'fından ileri geliyor.Dünyayı ve dünya mevkiini aşırı derecede sevmeleri,onları delilere döndürmüştür.Bu zamanda Allah'ı gerçekten bilen alimler için onlarla beraber yaşamaktansa ölmek daha iyidir. "Allah gerçeği söyler,O,yola iletir."

Biliniz ki: Din evi,büyük,çok büyük bir saraydır.Hatta Arş'tan bile büyüktür.Onun dört direği ve bir tavanı vardır.Kapısında bir bekçi bulunmaktadır.Padişahın huzuruna girmek istiyen herkes,ancak bekçinin izniyle veya bekçinin iznini gösteren bir delille girebilir.Bu,gerçek bir meseledir.Söyliyenin (yani müellifin) zannı değildir.Şahidleri ve delilleri de Kur'an'da olduğu üzere bütün şeriatlerin peygamberleridir. "Allah gerçeği söyler,O yola iletir."

Sofra bitti: Temiş birinci sofrayı müellif,Elmiye (Limni) de bana seher vakti söyledi,huzurunda kendi meclisinde,kuddise sirruhu'nun kendi lisanından yazdım,hiç müsvedde yapmadım.

Allah'ım,peygamberler ve veliler yüzü hürmetine bu sofra ile amel etmeyi ve bunun hakikatine ermeyi bize nasibeyle.Allah'ım,Efendimiz Muhammed'e,onun bütün al ve ashabına salat et.Hamd alemlerin rabbine mahsustur.

Ben fakir de Kavala Şeyhi,Aziz müellif Mısri Hazretleri (Allah bizi onun yüce sırriyle takdis etsin) nin Kari'i diye meşhur es-Seyyid Mustafa'yım.Sene 1105 te Cemaziyelevvelde yazıldı.Bu tarih,iki hatme (sona) yani kitabın hatmi ve müellifin hatmi (ömrünün sona

ermesi) ne uygundur.(Kitap bu tarihte istinsah edilmiş,müellif de bu tarihte vefat etmiştir.) Aded 78 Niyazi 78 Çarşamba günü,kuşluk vakti günlerinin adedi 7134. (Kari'i Mısri)